

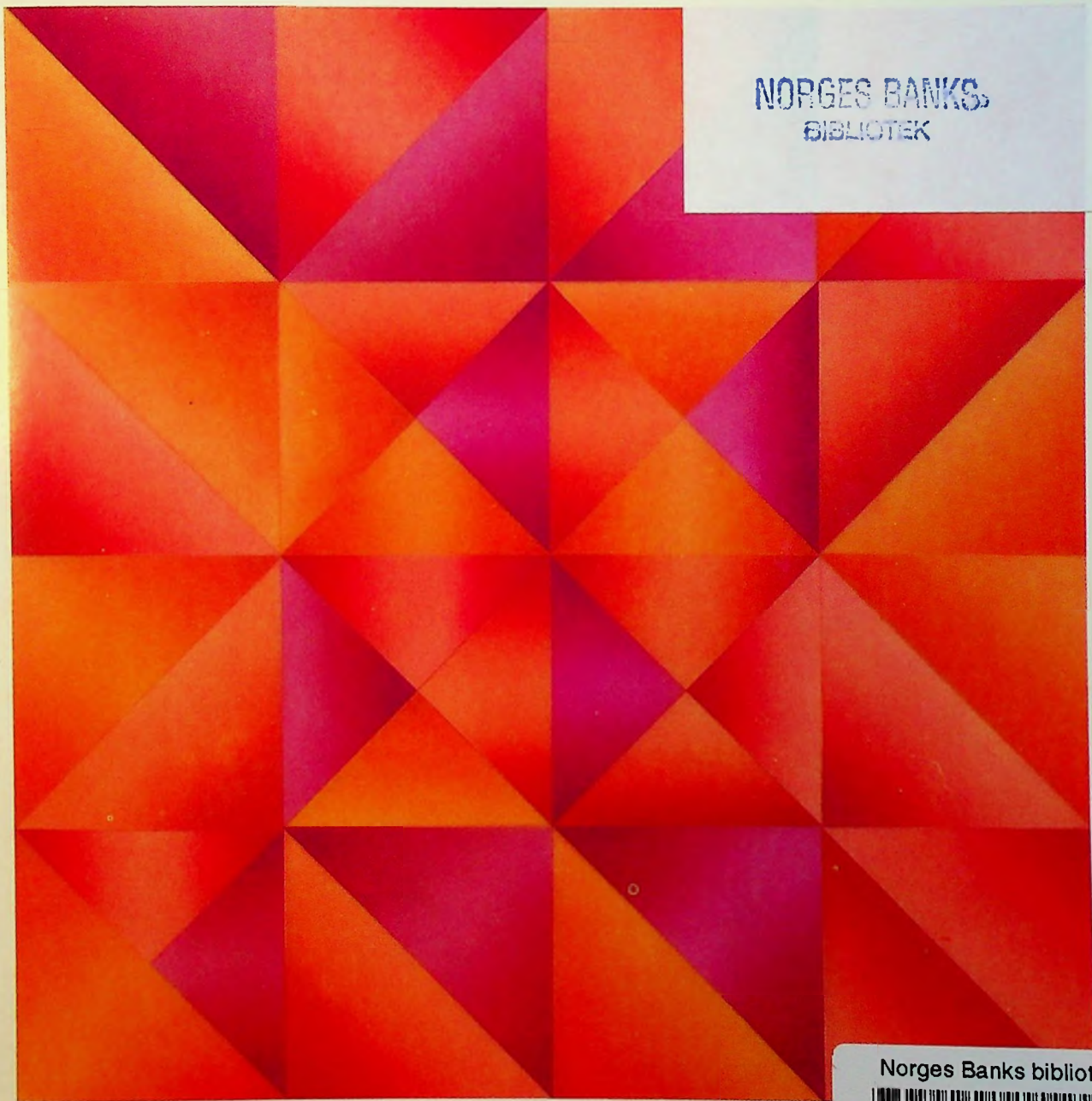
NORGES BANK

1980/2

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

0 10029VPR

1875

1876

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

I N N H O L D

- 95 I dette nummer
- 97 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 107 Kredittoversikt
- 111 Valutaoversikt
- 115 Virkning på ressursbruken av renter, skatt og inflasjon
v/Stein Sjølie
- 125 200-krone minnemynt
v/Arne Bakken
- 127 Sysselsettingsperspektiv for 1980-åra
v/Hermød Skånland
- 134 Kredittoversikt 1979
- 145 Distriktsrapporter 1979
- 155 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 159 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland

Redaksjonssekretær: Liv Kielland

Redaksjonsutvalg: Jarle Berge, formann

Knut Andreassen, Valutaavdelingen

Einar Forsbak og Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling

Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen

Håkon Sannes, Utrednings- og informasjonsavdelingen

Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:

Norges Bank, Utrednings- og informasjonsavdelingen

Boks 336, Sentrum, Oslo 1

Telex: 11369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Design: Anisdahl/Christensen

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri, Oslo.

Teksten er satt med 11 pkt. Baskerville

og trykt i offset på 100 g Hvit Antikk

fra Alvoens Papirfabrik A/S.

ISSN-0332-5598

Det pleier å være mye redaksjonelt stoff i annet nummer av Penger og Kreditt hvert år.

Vi har da som vanlig med de faste spaltene, der vi kommenterer konjunktursituasjonen samt kreditt- og valutapolitiske forhold. Framstillingen knyttes til indikatorer som utarbeides i Norges Bank, til offisiell statistikk og til OECD-oppgaver og annet materiale som gjengir faktisk utvikling i den senere tid.

Statistikkvedlegget i nummer to av tidskriftet gir tre rentetabeller som bare publiseres en gang i året og som blant annet gir opplysninger om rentevilkår i banker og forsikringsselskaper knyttet til institusjonenes renteinntekter og -utgifter. Tabellene kommer i tillegg til kvartalsoppgaver i hvert nummer av Penger og Kreditt over rente på nye utlån og nye innskudd.

Dessuten bringer vi nå ved halvårsskiftet, foruten de aktuelle spaltene, også historiske oversikter fra hele foregående år over kredittinstitusjonenes virksomhet, kalt Kredittoversikt 1979, og over kredittpolitiske forhold lokalt, kalt Distriktsrapporter 1979.

Kredittoversikt 1979 kommer så vidt sent i det følgende år fordi det først da foreligger brukbart statistisk grunnmateriale for hele året.

Distriktsrapporter 1979 bygger på rapporter fra Norges Banks avdelinger i tyve byer utenom Oslo. Disse rapportene fulgte tidligere som utrykt vedlegg til Norges Banks årsberetninger.

I en artikkel om rente, inflasjon og skatt behandler *Stein Sjolie* skattesystemets innvirkning på den rente de enkelte av oss til syvende og sist må betale. Selv om den nominelle renten skulle være markedsbestemt og lik for alle, behandler skattesystemet lønnstakere og næringsdrivende ulikt. Når dessuten forskjellige skattytere ikke har samme marginalsatt, vil den renten hver og en står overfor etter at skatten er betalt, kunne variere betydelig. Dette har viktige konsekvenser for den rolle renten skal spille i vårt økonomiske system.

Inflasjonen forsterker disse skjevhetene, fordi skattesystemet ikke tar hensyn til gevinster og tap som skattyteren har på nominell gjeld og fordringer.

Til slutt i artikkelen diskuteres mulige forslag til endringer i skattesystemet, både slike som har vært framme i den offentlige debatt, og andre. Selv om det kan pekes på ulemper av ulike slag ved hvert enkelt av de forslag som drøftes, vil de likevel representere klare fremskritt sammenliknet med den ordning vi har nå.

Arne Bakken gir en omtale og beskrivelse av den 200-kroner minnemynt som er utgitt i år for å markere 35-årsjubileet for frigjøringen den 8. mai 1945.

I dette nummer gjengir vi *Hermod Skånlands* foredrag på Vestlandske Bondestemna 1980 "Sysselsettingsperspektiv for 1980-åra". Han reiser spørsmålet om og i tilfelle under hvilke vilkår vi her i landet fortsatt kan make å holde sysselsettingen oppe på et høyt nivå. Videre trekker han fram hvilke krav som vil bli stilt til arbeids-

kraftens utdanningsnivå, og går særlig inn på den betydning oljevirkksomheten kan ventes å få i denne forbindelse. Hvordan samsvarer kravene med den utdanning arbeidsstyrken faktisk kan ventes å få? Etter å ha behandlet flere problemområder og utsiktene framover generelt for landet som helhet, kom Skånland på bondestemnet spesielt inn på sysselsettingen i landbruket.

I Penger og Kreditt nr. 1/1980 stod en liste over Arbeidsnotater fra siste år. I tillegg til den kommer følgende:

- 1980-06-18 *Jon A. Solheim og Harald Bohn: Monetary Model for Jamaica*
- 1980-07-15 *Stein Sjølie: Skattens og inflasjonens virkning på den renten de forskjellige markedsdeltakere står overfor*

Den internasjonale konjunktursituasjon

Den økonomiske aktivitet i industrilandene holdt seg bedre oppe enn regnet med i begynnelsen av 1980. Det er imidlertid nå tydelige tegn til at nedgangen allerede har satt inn i USA og Storbritannia, samtidig som avmatningstendensene er blitt mer markerte i resten av Vest-Europa. I USA ventes et merkbart produksjonsfall i annet halvår, fulgt av liten eller ingen produksjonsvekst i første halvår 1981. I Vest-Europa ser det ut til at produksjonsprofilen vil flate ut i annet halvår, med lite tegn til oppgang før mot slutten av 1981. I Japan, der det fremdeles er vekst i samlet produksjon og etterspørsel, ventes det derimot å finne sted bare en beskjeden avmatning i den økonomiske aktivitet. For OECD-området under ett peker de siste opplysninger i retning av at volumet av bruttonasjonalproduktet vil falle med 1% i annet halvår og stige med en tilsvarende årsrate i første halvår 1981. Produksjonsstigningen antas å forsterke seg ytterligere mot slutten av neste år og inn i 1982. Gjennomsnittlig vekst er beregnet til om lag 1% i 1980, og produksjonsstigningen later heller ikke til å komme særlig over 2% for OECD-landene som helhet neste år. Den økonomiske situasjon i industrilandene vil således både i 1980 og 1981 være karakterisert ved lav produksjon, sterk inflasjon og høy arbeidsledighet. Det utviklingsbildet som nå tegner seg, taler for at en først i 1982 vil komme tilbake til en gjennomsnittlig produksjonsvekst i industrilandene på 3–4%.

De svake økonomiske utsiktene for 1980 og 1981 er dels et resultat av den kraftige

oljeprisøkningen gjennom 1979 og dels et resultat av tilstramningen i industrilandenes penge- og finanspolitikk. Ifølge beregninger av OECD vil disse faktorene ha en depressiv effekt på OECD-områdets samlede innenlandsetterspørsel på 4–5% gjennom 1980 og på 3½–4% i første halvår 1981. Det utviklingsforløp som er trukket opp fram til 1982, forutsetter imidlertid at realprisen på olje ikke stiger ytterligere i perioden. Videre er det antatt at spareraten i de fleste OECD-land vil holde seg på et lavt nivå, og at lønnsstigningen blir klart lavere enn prisstigningen. Mens 10% sterkere oljeprisstigning er forutsatt å redusere veksten i bruttonasjonalproduktet med ½ prosentenheter i løpet av påfølgende år, kan sterkere lønnsvekst enn regnet med få store negative virkninger for investeringene. Prognosene for de neste 18 måneder bygger således på en rekke forutsetninger som i hovedsak kan svikte i negativ retning.

Konjunkturbildet for 1980 og 1981 er sterkt avhengig av at den amerikanske nedgangskonjunkturen blir kortvarig og fulgt av et moderat oppsving allerede for sommeren 1981. Til støtte for et slikt utviklingsmonster kan det påpekes at renten allerede er på vei ned, og at demografiske faktorer tilsier et oppsving i boligbyggingen. Utviklingen i reallønnen ventes etter hvert å bli mindre negativ, og det vil neppe bli noe ytterligere fall i 1981. Lager-situasjonen i USA er dessuten langt gunstigere enn i 1973–74. Usikkerhetsmomentene er særlig knyttet til næringslivsinvesteringene og konsumatferden, hvor en svakere utvikling vil kunne forsterke og forlenge tilbakeslaget. Mye kan likevel tale for

*Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land
(Prosentvis endring fra foregående år)*

	Bruttonasjonalprodukt, faste priser			Konsumpriser		
	1979	1980 Prognose	1981 Prognose	1979	1980 Prognose	1981 Prognose
USA	2,3	-1½	1	11,3	14	10
Japan	6,0	5	4½	3,6	7½	5½
Vest-Tyskland	4,4	2	2	4,1	5½	5
Storbritannia	1,7	-2¼	1	13,1	18½	15
Frankrike	3,5	2½	2½	10,8	13	10
Italia	5,0	2½	1½	14,8	20	17½
OECD-området veid med landenes BNP	3,4	1	2	9,7	12	9½

Kilde: OECD, Data Resources Inc. og egne anslag.

at en slik utviklingstendens vil bli søkt motvirket ved lettelser i den amerikanske penge- og finanspolitikken.

I de nordiske land vil produksjonsveksten i Sverige og Finland trolig ligge over OECD-gjennomsnittet både i 1980 og 1981, mens en for Danmark regner med nedgang i år fulgt av et eksportledet oppsving neste år. Fra norsk markedssynspunkt er særlig utviklingen i Vest-Tyskland og Storbritannia meget viktig, og foreløpige anslag peker i retning av produksjonsoppgang i begge land gjennom 1981. Mens markedsveksten for norsk eksport vil falle i annet halvår, kan utviklingsmønsteret bli det motsatte i løpet av neste år. Gjennomsnittlig markedsvekst vil imidlertid begge årene neppe overstige 2–3% mot over 9% i 1979.

I første halvår var veksttakten for konsumprisene i OECD-området kommet opp i 15%. Utslagene av oljeprisstigningen later til å ha nådd et maksimum rundt april-mai, og stigningstakten antas å svekkes noe i annet halvår og gjennom 1981. Gjennomsnittlig konsumprisøkning i OECD-området vil trolig bli i overkant av 12% i 1980, men foreløpige anslag peker i retning av at stigningen vil falle til om lag 9½% neste år. Forskjellen landene imellom viser igjen tegn til økning. Mens land som Vest-Tyskland,

Sveits, Østerrike, Belgia og Nederland begge år ventes å ha en konsumprisøkning rundt 4–7%, vil stigningstakten i Storbritannia og Italia komme opp i 15–20%. I USA er økningen i konsumprisene anslått til 14%, og den ventes bare å falle til rundt 10% neste år. Konsumprisindeksen i USA er imidlertid sterkt påvirket av senere tids rentesvingninger. Hvis en i stedet tar utgangspunkt i nasjonalregnskapets konsumdeflator, er gjennomsnittlig prisstigning i 1980 beregnet til vel 11%.

På ministerrådsmøtet i OECD i juni i år hersket det bred enighet om at på kort sikt måtte målet for landenes økonomiske politikk være å redusere prisstigningen. Noen generell lettelse av den nåværende restriktive etterspørselspolitikk eller noen koordinerte stimulansetiltak virker derfor lite tenkelig før mot slutten av neste år. For å sikre sterkere vekst og lavere arbeidsløshet på mellomlang sikt, ble det spesielt trukket fram to problemområder: tiltak for å stimulere til høyere investeringer og tiltak for å gjøre industrilandene mindre sårbare for oljesjokk. I den grad det ville være ønskelig å treffe stimulerende tiltak, burde disse bli rettet inn mot tilbudssiden i økonomien i form av incitament til investeringer og forsøk på å øke mobiliteten i arbeidsmarkedet. Selv om industrilandene langt på vei er

enige om hovedelementene i en felles energipolitikk, mangler fremdeles viljen til å handle. I den nåværende situasjon hvor et midlertidig fall i realprisen på olje lett kan tenkes, hersker det således ikke enighet landene imellom om felles tiltak for å motvirke en slik prisutvikling. Det er i den sammenheng vist til at midlertidig fall i oljeprisen vil ha positive effekter på den generelle prisutvikling, samtidig som det antas at fallet ikke virker inn på forventningene om den fremtidige realpris på olje.

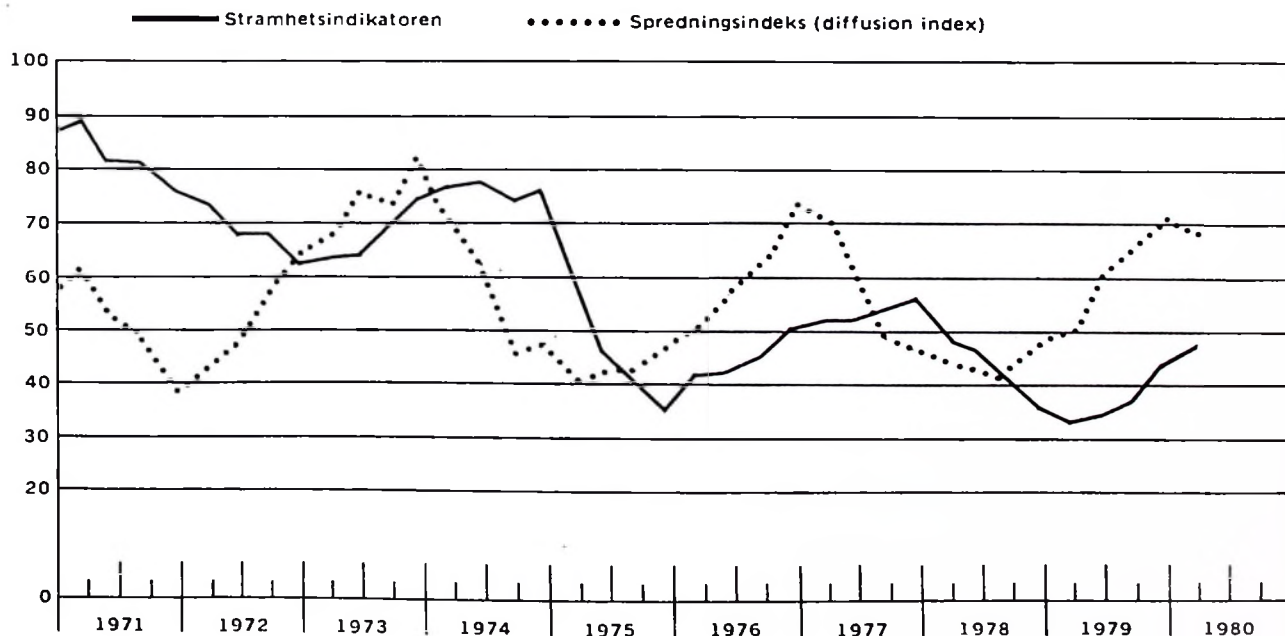
Virkingen av forverringen i OECD-landenes bytteforhold overfor andre land som følge av oljeprisøkningen vil bare i begrenset grad bli oppveiet av sterkt eksportoppsving til OPEC-landene. OECD-landenes samlede driftsunderskudd ventes av den grunn å øke fra om lag 34 milliarder dollar i 1979 til vel 75 milliarder dollar i 1980. Med uendret realpris på olje ventes underskuddet å avta gjennom neste år. Tilsvarende vil OPEC-landenes overskudd komme opp i om lag 115 milliarder dollar i år, for så å falle noe neste år. Svakere råvareprisutvikling kan på den annen side

bidra til at driftsbalansen for de ikke-olje-produserende utviklingsland forverrer seg ytterligere i 1981. Mye kan derfor tale for at ubalansen i verdensøkonomien vil bli et mer langsiktig fenomen enn etter oljekrisen 1973–74. Mens en betydelig del av underskuddene i industrilandene i år vil bæres av økonomisk sterke land som Vest-Tyskland og Japan, vil en større del falle på de mindre industriland neste år. En slik utvikling kan bidra til å minske disse landenes muligheter for å ekspandere sin økonomi i 1981. Også mange av utviklingslandene må etter hvert ventes å bli tvunget til økonomiske tilstramminger, noe som vil redusere industrilandenes eksportmuligheter til disse land.

Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. I første kvartal 1980 viste Norges Banks spredningsindeks for første gang på nesten to år nedgang fra foregående periode, fra 71 i fjerde kvartal til 68 i første kvartal i år. Selv om spredningsindeksen

Fig. 1. Sammenfattende konjunkturindikatorer

fremdeles ligger på et høyt nivå og et stort flertall av indikatorene stadig viser oppgang, peker økningen i industriens lagerbeholdninger og tegnene til svakere ordrettilgang i retning av at presstendenser neppe vil gjøre seg mer gjeldende for norsk økonomi under ett i tiden framover enn det som allerede er tilfelle. Dette utviklingsbildet blir bekreftet av situasjonen på arbeidsmarkedet, der tendensene til tilstramning nå synes å ha stoppet opp. Norges Banks konjunkturmateriale gir likevel grunn til å tro at den moderate konjunkturoppgangen som preget første halvår, vil fortsette gjennom annet halvår ved at avtakende utenlandsetterspørsel blir kompensert av oppgang i den innenlandske.

De bedrede driftsresultatene i næringslivet vil bidra til at industriinvesteringene tar seg kraftig opp gjennom 1980 og inn i 1981. Detaljomsetningen utviklet seg derimot svakt også i første halvår, men en regner med at inntektsoppjøret vil styrke konsumveksten i annet halvår. Tiltakende prisstigning vil imidlertid begrense volumøkningen, og etter Norges Banks beregninger vil privat konsum kunne vise en svakere oppgang enn antatt i det reviderte nasjonalbudsjett for 1980. Samtidig kan mye tyde på at importveksten blir litt sterkere enn forutsatt. Alt i alt bidrar dette til at volumveksten i bruttonasjonalproduktet neppe blir høyere enn 3½% i 1980.

Utsikter til svak utenlandsetterspørsel medfører at den økonomiske aktivitet i Norge også gjennom 1981 vil være sterkt avhengig av utviklingen i den innenlandske etterspørsel. Hensynet til vår internasjonale konkurransevne og ønsket om å unngå for raske strukturelle endringer setter imidlertid bestemte grenser for hvor langt en kan gå i retning av å la sviktende utenlandsetterspørsel erstattes av innenlandsk etterspørsel. Ut fra det internasjonale konjunkturbildet som nå tegner seg for 1981, tilsier dette at en forsøker å holde en moderat

etterspørselsutvikling i Norge også i løpet av neste år.

Arbeidsmarkedet ser ut til å ville holde seg forholdsvis stramt gjennom inneværende år, og mye kan tyde på at denne tendens vil vedvare i 1981. Det kan likevel oppstå problemer i deler av de hjemmekonkurrerende næringene. Dette kan igjen føre til en klarere deling av arbeidsmarkedet med høy ledighet på områder der svekket konkurransevne særlig slår ut. En økning i mobiliteten av arbeidskraften mellom sektorer og geografiske områder vil kunne hindre at ledighet blir av varig karakter. Selv om slik mobilitet er nødvendig for at de påkrevde strukturendringer skal kunne finne sted, er det et spørsmål hvor raskt en skal la tilpasningen skje. Styrken i pris- og kostnadsøkningen vil være avgjørende både for utslagene og for i hvilken grad de økte innenlandske etterspørselsimpulsene vil slå ut i større produksjon i hjemmekonkurrerende næringer i stedet for i form av økt import. Lavtlønnsprofilen i årets inntektsoppgjør vil forsterke kostnadsproblemer for en del hjemmekonkurrerende bedrifter som allerede sliter med dårlig inntjeningsvne, og den vil dermed kunne øke tempoet i den strukturelle omlegging.

Gjennomsnittlig pris- og kostnadsøkning vil antakelig bli noe lavere enn hos våre konkurrenter for 1980, sett under ett. Prisstigningen ventes imidlertid å vise økende stigningstakt gjennom året, og ved utgangen av 1980 vil konsumprisene trolig ligge 11–12% høyere enn ved utgangen av 1979. Dette innebærer at mot slutten av inneværende år vil konsumprisene stige omtrent like sterkt hos oss som i våre viktigste markedsland. Foreløpige prognoser viser at prisstigningen i OECD-området vil avta gjennom 1981. Med moderate inntektstillegg neste år kan prisøkningen i Norge bli på linje med konkurrentenes i 1981.

Den kraftige økningen i oljeprisene gir grunn til å tro at driftsbalansen vil vise

overskudd de kommende årene. Foreløpige beregninger tyder likevel på at overskuddene ikke vil bli større enn at dersom bytteforholdet forverres, utenlandsetter-spørselen etter norske varer blir svakere eller den innenlandske etterspørsel blir sterkere enn det en moderat inntektsutvikling tilsier, kan driftsoverskuddene lett bli betydelig redusert og i løpet av noen tid igjen gjort om til underskudd. Dette understreker at vår utenriksøkonomiske situasjon også i årene framover setter grenser for mulighetene for en særnorsk konjunkturpolitikk. Dempning av pris- og kostnadspresset skiller seg derfor stadig ut som en sentral målsetting. Foruten at den nominelle veksten i lønnskostnadene bør avta gjennom neste år, er det viktig å bedre produktiviteten og dermed vekstevnen for norsk økonomi.

Lager. I første kvartal 1980 fant det sted et omslag i lagersituasjonen for store deler av norsk industri, og de fleste lagerseriene viste en svak oppgang i forhold til fjerde kvartal i fjor. Lagerbeholdningene og endringen i dem er nært knyttet til utviklingen i produksjon og utenlandsk så vel som innenlandsk etterspørsel. Oppgangen i lagerholdet av norskproduserte varer for eksport kan tyde på at et omslag i utenlandsetter-spørselen nå er i ferd med å finne sted. Utsiktene framover tilsier en viss ytterligere oppbygging av eksportvarelagrene gjennom 1980. Selv om eksportbedriftenes bedre finansielle posisjon gjør det mulig å realisere betydelig lageroppbygging, vil den stramme penge- og kredittpolitikken og de svake internasjonale konjunkturutsiktene fram til 1982 bidra til at oppgangen i eksportvarelagrene trolig vil bli forholdsvis moderat. Lagrene av importvarer har gått litt opp siden siste kvartal i fjor. Siden innenlandsk etterspørsel ventes å ta seg opp i tiden framover, blir lagrene av importvarer ventelig bygget ytterligere opp.

Fig. 2. Lagervolumet

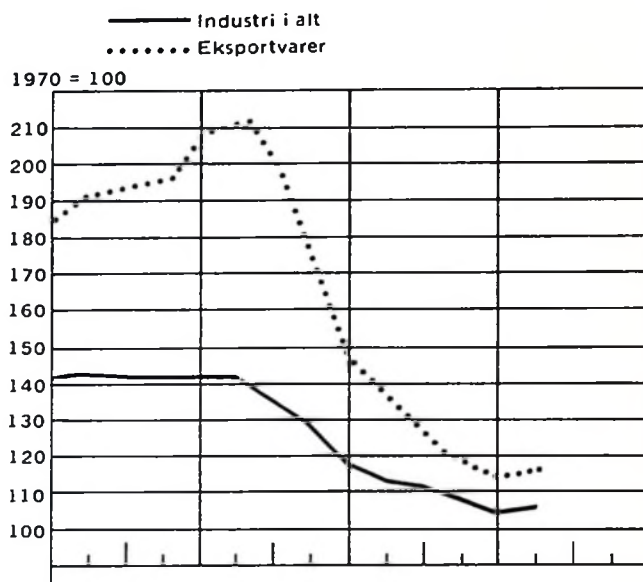
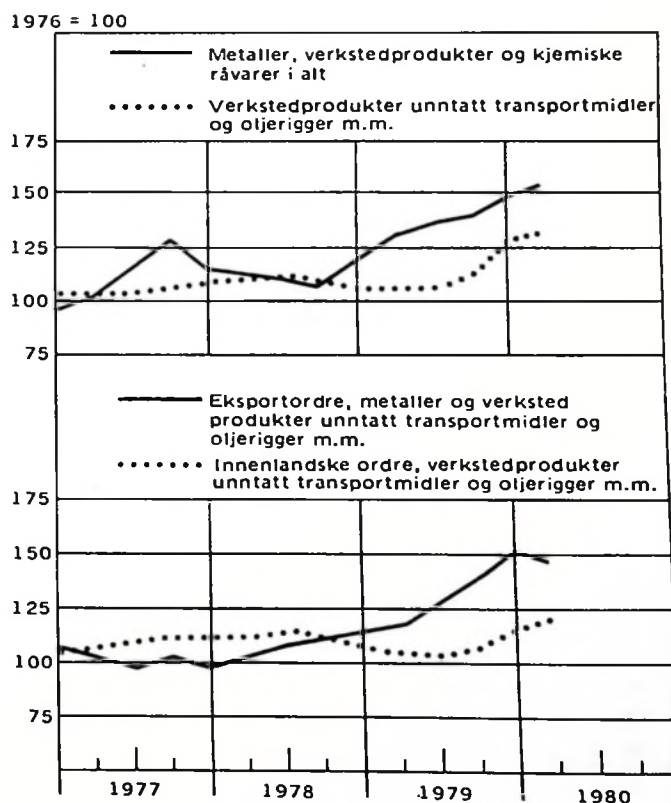

Fig. 3. Ordretting, verti

Ordre. Ordresituasjonen er fortsatt tilfredsstillende for store deler av norsk næringsliv. Tallene for første kvartal tyder likevel på at veksten er avtagende, og at stigningen i nye eksportordrer har stoppet opp. Som indikator på den konjunkturbestemte innenlandske investeringsetterspørsel brukes gjerne delindeksen for innenlandske ordre til verkstedindustrien (unntatt transportmidler og oljerigger m.v.). Denne fortsatte å stige i første kvartal 1980 og bekrefter inntrykket av sterkere investeringsetterspørsel. Tendensen til sterkere ordretilgang fra hjemmemarkedet enn fra utlandet blir bekreftet av Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer for første kvartal 1980, som viser at et klart flertall av foretakene venter høyere ordretilgang fra hjemmemarkedet i annet kvartal enn i første kvartal.

Konsumetterspørsel. Etter en markert stigning i detaljomsetningsvolumet mot slutten av 1979 og i begynnelsen av inneværende år stoppet veksten opp i mars og april. Etter hvert som virkningene av inntektsoppgjøret gjør seg gjeldende, vil omsetningsvolumet trolig ta seg litt opp. Tiltakende prisstigning sammen med uendret nominell rente kan også bidra til større kjøpepress gjennom resten av året. Liten eller ingen økning i privat disponibel realinntekt kombinert med stram penge- og kredittpolitikk reiser likevel tvil om at privat forbruk, som anslått i det reviderte nasjonalbudsjett for 1980, vil stige med 2,8% i år. Ifølge Norges Banks anslag vil privat konsum neppe stige med mer enn 1–2% i 1980.

Investeringssetterspørsel. Utførte investeringer i industrien fortsatte å øke i første kvartal 1980. Statistisk Sentralbyrås investeringsstatistikk for første kvartal 1980 viser at verdien av antatte industriinvesteringer for 1980 er beregnet å øke med 27%. Dette representerer en mindre nedjustering i forhold til februarundersøkelsen og kan tyde på at industriinvesteringene vil vise en

Fig. 4. Detaljomsetningsvolumet

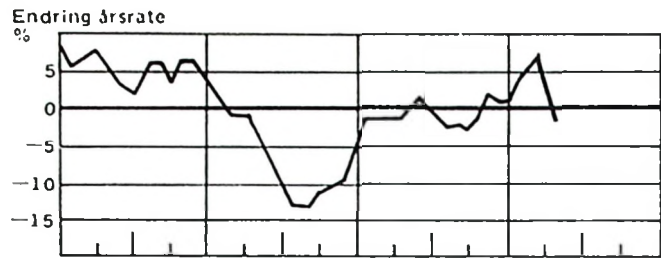

Fig. 5. Utførte investeringer i industrien, verdi

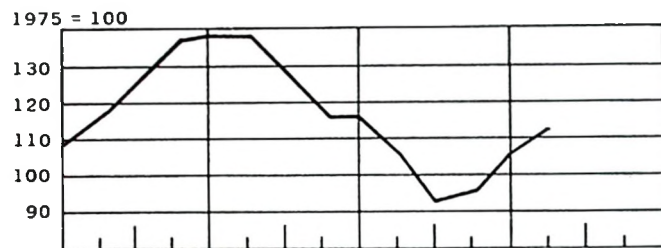
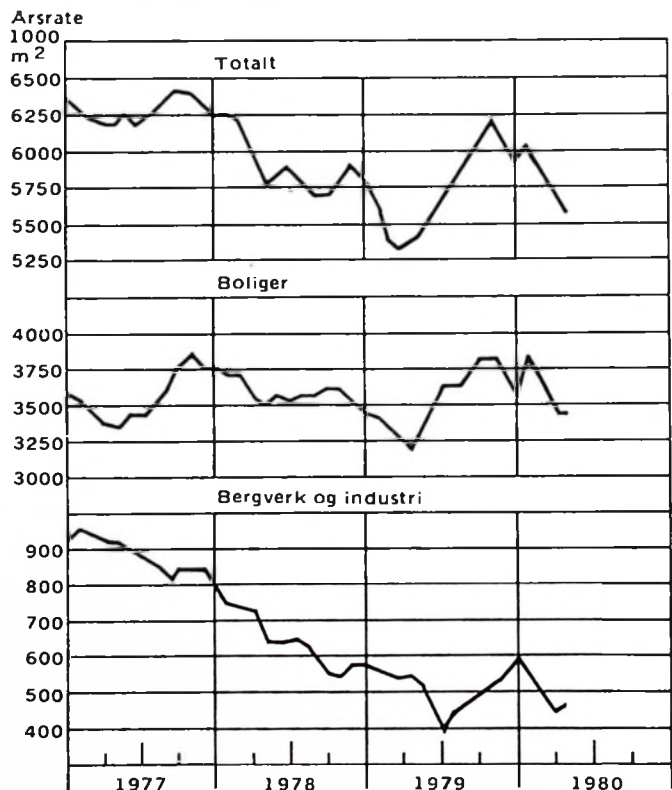

Fig. 6. Bygg igangsatt

volumøkning på litt i underkant av 20% i 1980, eller noe svakere enn antatt i det reviderte nasjonalbudsjett. Det er i trefordling, verkstedproduksjon og industriproduksjon ellers en venter sterkest investeringsoppgang. Ifølge Norges Banks beregninger tilsier de gunstige fortjenesteforholdene i utekonkurrerende industri isolert sett en enda sterkere investeringsvekst enn det investeringstillingen indikerer. Mer pessimistiske forventninger om framtidig avkastning kan imidlertid ha bidratt til å dempe investeringsplanene. Investeringstillingen for mai viser ellers at verdien for antatte investeringer i industrien for 1981 er 15% høyere enn antatte investeringer for 1980, registrert på samme tidspunkt i fjor. Investeringsoppgangen ser følgelig ut til å fortsette inn i 1981. Ifølge bedriftene ventes nærmere halvparten av industriinvesteringene for 1981 å bli finansiert med egne midler mot en tredel ett år tidligere. For utvinning av råolje og gass vil det også finne sted en kraftig investeringsoppgang neste år. Dette kan i hovedsak tilskrives at i investeringstillingen antas Statfjord B å være ferdig i 1981.

Byggeaktiviteten utviklet seg svakt i begynnelsen av 1980, og dette gjaldt både boliger og bergverk/industri. Utviklingen i april kan tale for at nedgangen i igangsettningstallene har stoppet opp. Norges Banks tall over byggevirksomheten indikerer at utviklingen alt i alt er i rimelig samsvar med byggeanslagene i det reviderte nasjonalbudsjett.

Produksjonsutviklingen. Etter en svak utvikling mot slutten av 1979 og i begynnelsen av inneværende år synes nedgangen i industriproduksjonen å ha stoppet opp. Veksten er likevel fortsatt lav, og i seksmånedersperioden fram til utgangen av april viste industriproduksjonen en negativ årsrate på 1%. Det var særlig produksjonen av investeringsvarer og av innsatsvarer som utviklet seg svakt, mens produksjon for

Fig. 7. Industriproduksjon, total

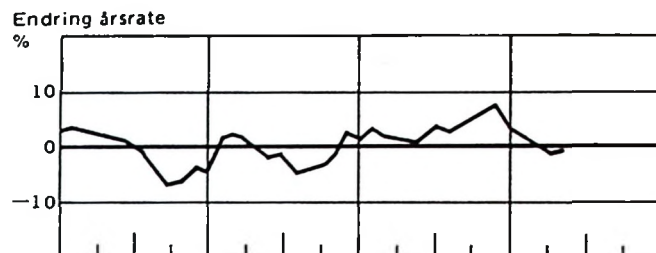
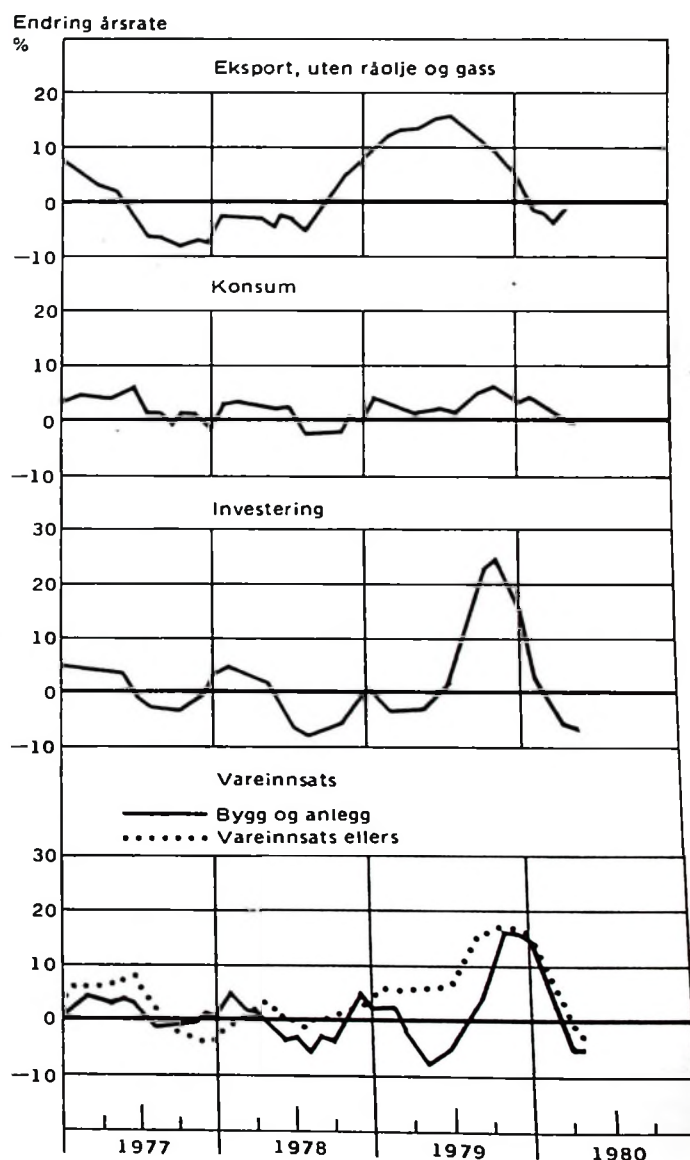

Fig. 8. Industriproduksjon etter anvendelse

eksport og konsum har holdt seg bedre oppe. Den relativt gunstige ordresituasjon for store deler av norsk næringsliv tyder på at industriproduksjonen vil peke oppover i tiden framover. Det fallende aktivitetsnivået internasjonalt vil etter hvert slå igjennom her hjemme, samtidig som en betydelig del av veksten i konsum og investeringer vil lekke ut som import. Produksjonsveksten ser derfor heller ikke i 1980 ut til å komme særlig over 2%.

Arbeidsmarkedet. Tilstramningen på arbeidsmarkedet fortsatte i begynnelsen av 1980, men sesongkorrigerte tall viser at forholdene var i ferd med å stabilisere seg i annet kvartal. I mai var den registrerte ledighet i prosent av arbeidsstyrken 1,1%. Ifølge Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelse, som er bedre egnet for internasjonale sammenligninger, utgjorde antall "arbeidssøkere uten arbeidsinntekt" 1,6% av arbeidsstyrken i første kvartal 1980, mot 1,8% i fjerde kvartal. Arbeidskraftundersøkelsen viser at det i første kvartal 1980 var 1,9 millioner sysselsatte, hvorav vel 1,1 mill. menn og nesten 0,8 mill. kvinner. Sammenlignet med samme kvartal året før, representerer dette en økning i sysselsetting på 59 000 personer eller 3,2%. Tallet på sysselsatte kvinner økte med 6%, mens tallet på sysselsatte menn økte med 1%. Oppgangen har særlig skjedd innenfor offentlig administrasjon, undervisning og helsetjenester. Fra 1977 til første kvartal 1980 steg således sysselsettingen i disse næringene med 73 000 av en samlet sysselsettingsvekst i samme periode på 79 000.

Pris- og kostnadsutviklingen. Stigningen i konsumpriser forsterket seg merkbart i årets første fem måneder, og i seks månedersperioden fram til mai 1980 viste konsumprisøkningen en årsrate på 12%. Engrosprisene var samtidig kommet opp i en årsrate på 18,5%. Det er særlig "norsk-

Fig. 9. Arbeidsmarkedet

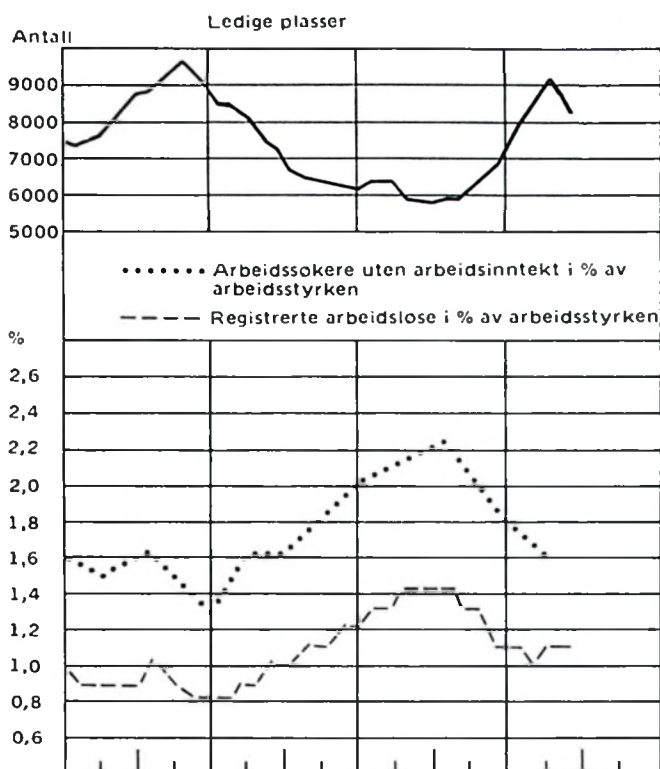
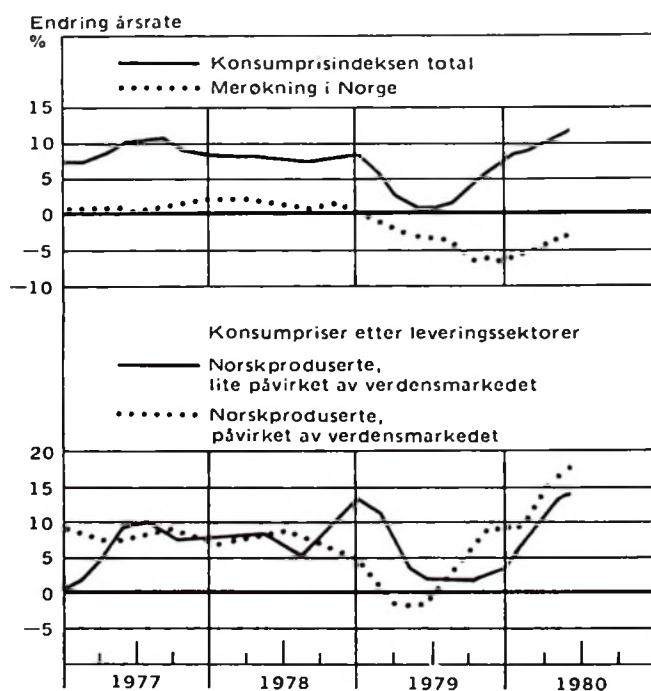

Fig. 10. Konsumprisene

produserte varer påvirket av verdensmarkedets priser" og i økende grad også "varer lite påvirket av verdensmarkedet" som presser konsumprisstigningen oppover. Økningen i veksttakten for importerte varer ser derimot ut til å ha stoppet opp. Prisimpulsene kommer således stadig mer fra hjemmemarkedet, og denne tendens ventes å forsterke seg etter hvert som virkningene av inntektsoppjøret gjør seg gjeldende. Selv om prisstigningen fra første til annet halvår 1980 viser en årlig vekstrate på 10–11%, vil en konsumprisstigning på 9,5–10%, som gjennomsnitt for 1980 sammenlignet med 1979, likevel være innen rekkevidde for inneværende år. Den høye stigningstakten mot slutten av året vil imidlertid gjøre det vanskelig å oppnå en lavere prisstigning enn gjennomsnittet for industrilandene i 1981.

Reviderte nasjonalregnskapstall viser at lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri falt med 0,4% i 1979 mot en økning på 8,2% året før. Totale timekostnader økte med 4,8%, mens timeproduktiviteten steg med noe over 5%. Dersom en splitter opp etter konkurranstype, vil en finne at lønnskostnader pr. produsert enhet falt med 10,3% i 1979 i utekoncurrerende næringer, mot en økning på 1,1% og 2,6% i henholdsvis skjermede og hjemmekoncurrerende næringer. Forskjellen skyldes i hovedtrekk den sterke produktivitetsveksten i utekoncurrerende næringer. Selv om svingninger i eksporttettersspørselen kan medføre store variasjoner i produktiviteten fra et år til et annet, har utekoncurrerende industri i perioden 1970–79 sett under ett, hatt betydelig sterkere produktivitetsvekst enn de to andre gruppene.

I første kvartal 1980 lå både timekostnader og timeproduktivitet vel 3% høyere enn i samme kvartal i fjor. Foreløpige beregninger kan tyde på gjennomsnittlig økning i timekostnader (inklusive obligatoriske sosiale utgifter) på 10% og i timeproduktiviteten på 3% i 1980. Lønnskost-

Fig. 11. Lønnsutviklingen i industrieh

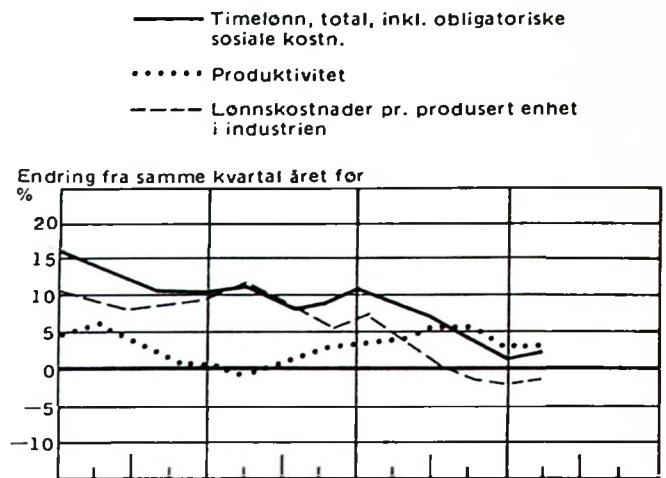

Fig. 12. Utviklingen i norske eksportmarkeder

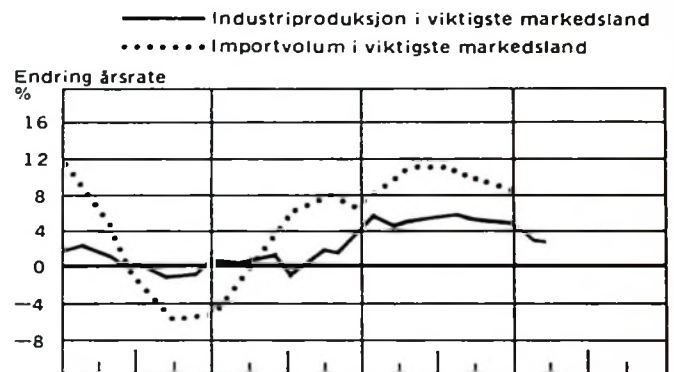
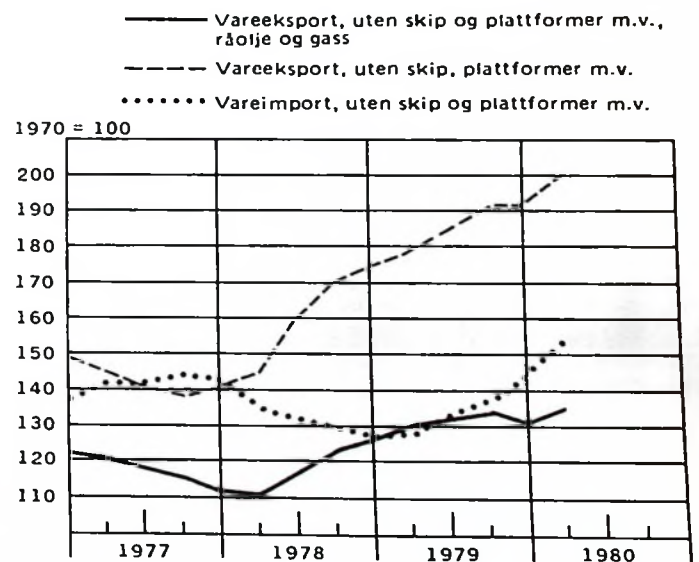

Fig. 13. Eksport og import, volum

nader pr. produsert enhet vil i så fall vise en gjennomsnittlig stigning for året undet ett på om lag 7%, eller noenlunde i samsvar med ventet utvikling i våre viktigste markedsland.

Utenriksøkonomien. Veksten i de norske eksportmarkedene holdt seg godt oppe i begynnelsen av 1980, og industriproduksjonen hos våre viktigste handelspartnere viste i første kvartal en årsrate på omkring 3,5%. Eksporten av tradisjonelle varer gikk merkbart opp fra fjerde til første kvartal. Tallene for april og mai kan tyde på at veksten er i ferd med å stoppe opp, og oppgangen i vareeksporten ventes å flate ut i annet halvår. En volumvekst på 3–4% for tradisjonelle varer er likevel innen rekkevidde for 1980 under ett. Samtidig gikk vareimporten kraftig opp i begynnelsen av inneværende år. Selv om også importvolumet nå viser klare tegn til avmatning, vil liten eller ingen vekst gjennom annet halvår føre til at volumveksten for 1980 under ett likevel kommer opp i nærmere 10%, eller nesten fire prosentpoeng høyere enn anslått i det reviderte nasjonalbudsjett. Sterkere volumvekst i vareimporten enn -eksporten, kombinert med at bedringen i bytteforholdet for tradisjonelle varer stoppet opp, bidrog til at underskuddet på den tradisjonelle varebalansen regnet på årsbasis, kom opp i om lag 34 milliarder kroner i seksmånedersperioden fram til mai 1980. Til sammenligning viste varebalansen, inklusive olje og gass, i samme periode et overskudd på ½ milliard kroner, regnet på årsbasis. Siden gjennomsnittlig råoljepris ser ut til å bli noe høyere enn 34 dollar pr. fat, som er forutsatt i det reviderte nasjonalbudsjett, vil den økte verdien av oljeeksporten stort sett oppveie den antatte merøkning i vareimporten. Et betydelig overskudd på driftsbalansen synes derfor stadig realistisk for 1980.

Oslo, 24. juni 1980

Fig. 14. Eksport og import, priser

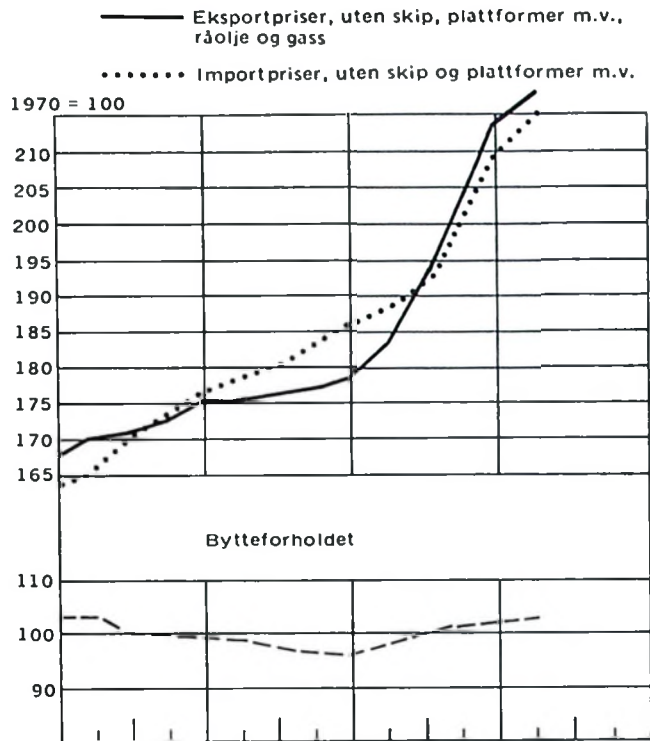
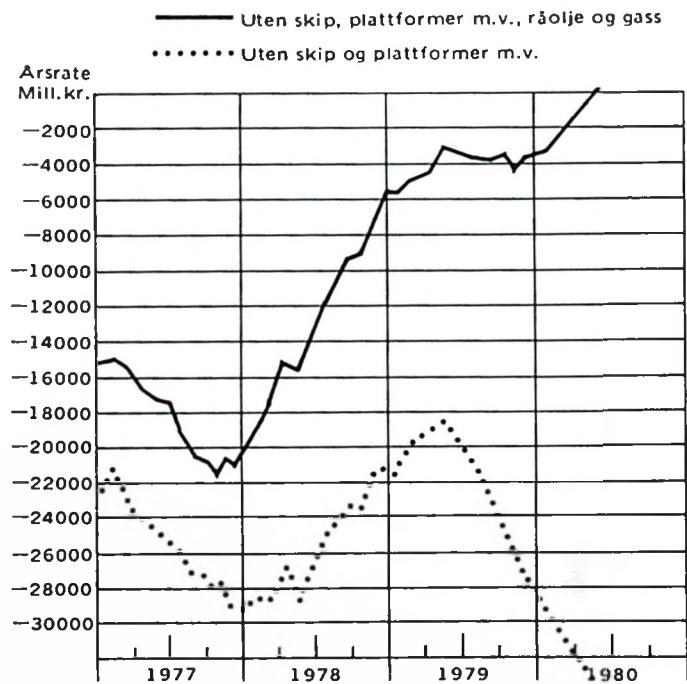

Fig. 15. Varebalansen

Kredittoversikt

Kreditt- og likviditetsutviklingen

I de 12 månedene fram til utgangen av mars i år steg publikums likviditet med 12,7%. Det er en halv prosentenheter mer enn ett år tidligere. Ved årsskiftet var tilsvarende vekst 14%.

Ved utgangen av mars lå trenden på 11½% årlig rate, beregnet på grunnlag av sesongkorrigererte tall for de siste seks måneder. Dette var ett prosentpoeng høyere enn anslaget for 1980 i det reviderte nasjonalbudsjett.

Likviditetstilførselen til publikum i perioden mars 1979–mars 1980 skyldes i hovedsak utlånsvekst i statsbanker og forretnings- og sparebanker. Publikums valutakjøp (netto) fra bankene bidrog til å trekke inn likviditet. I første kvartal i år var likviditetsveksten lavere enn i tilsvarende periode i fjor. Det skyldes for en stor del lavere utlånsvekst fra sparebankene.

Bankenes automatiske låneadgang (A-lån) var suspendert i første låneperiode (januar–februar) i år. Renten på pengemarkedet ble derfor i hovedsak bestemt av renten på betingede lån i Norges Bank (B-lån), dvs. 11½%. I slutten av januar og midten av februar klarte bankene seg uten lån i Norges Bank, og interbankrenten for dagslån falt da til 0–3%. Fra 1. mars ble A-lånsadgangen gjeninnført, men med halverte transjer for annen låneperiode (mars–april). Til tross for det førte store skatteinnbetalinger – blant annet "jule-moms" og oljeskatter – i siste halvdel av februar til strammere likviditet. Interbankrenten lå i underkant av 13% i mars og i april på rundt 14%. Fra 1. mai ble A-låns-

adgangen gjeninnført med normale transjebeløp. Likevel var likviditeten stram. Interbankrenten lå i gjennomsnitt noe over 13%.

I begynnelsen av mars ble det lagt ut markedspapirer med en effektiv rente på 12½%. En tok da primært ikke sikte på å trekke inn likviditet, men på å heve pengemarkedsrenten for å gjøre det kostbart for bankene å finansiere en fortsatt sterk utlåns ekspansjon. Dette ble gjort ved å heve renten på B-lån. Reglene for B-lån er nemlig slik at hvis det legges ut markedspapirer med høyere rente enn ordinær B-lånsrente (11½%), skal B-lånsrenten justeres opp til markedspapirrenten. Det ble tegnet markedspapir for et mindre beløp med forfall 2. juni. Siden utlånsveksten hadde vært moderat siden februar, lot en da B-lånsrenten falle tilbake til 11½%.

Likviditetsprognosen for mai–juni tydet på at det, uten endringer i likviditetspolitikken, ville bli særdeles stramt i begynnelsen av juni på grunn av store ordinære skatteinnbetalinger. Etter prognosen ville mange banker bli nødt til å ta opp nye B-lån, noe som ikke ble sett på som ønskelig da. Forretnings- og sparebankenes kumulerte utlån lå ved utgangen av april henholdsvis 500 og 100 mill. kroner under de veiledende tall. Norges Bank gav derfor overfor Finansdepartementet uttrykk for at primærreservekravet burde senkes fra 1. juni med to prosentpoeng – fra 10 til 8% – for sparebankene, og med ett prosentpoeng – fra 6 til 5% – for forretningsbankene. Tilrådingen ble fulgt opp ved kongelig resolusjon av 30. mai 1980. Samtidig besluttet Norges Bank at bankenes adgang til å ta opp automatiske likviditetslån i mai-

-juni skulle utvides med en ekstra ordinær l nnetransje, men med samme rente som første l nnetransje, 9%.

De forelopige prognoser for juli-august tyder på at likviditeten da blir rommelig. For å unngå at dette skal gi rom for sterkere utlånsvekst enn ønskelig, varslet Norges Bank allerede i rundskriv av 30. mai 1980 til forretnings- og sparebankene at det kan bli aktuelt å heve prim rreservekravene igjen i løpet av juli-august.

I det reviderte nasjonalbudsjett ble *forretnings- og sparebankenes utlånsrammer* for 1980 økt fra 6 100 mill. kroner til 7 050 mill. kroner, og utlånsøkningen vil med det utgjøre ca. 58% av den samlede innskuddsøkning slik den er beregnet i det reviderte nasjonalbudsjett.

Etter denne revisjonen av kredittbudsjettet legger Norges Bank nå til grunn en prosentvis utlånsvekst siste 12 måneder på 8% for s rnorske B-lånsbanker og 11½% for de nordnorske ved beregning av tillatte utlån. Prosentatsene blir også gjort gjeldende for banker som tok opp B-l n for 1. mai i år, og som tidligere fikk sin utlånsøkning stipulert på grunnlag av de lavere tall i det opprinnelige kredittbudsjett. Ved kontroll av utlånsveksten vil en se bort fra overskridelser som skyldes statsgaranterte utlån til miljøvern- og energisparetiltak, og utlån under boligfinansieringsordningen på s rlige vilkår (PSV-l n).

Forretnings- og sparebankenes samlede utlånsøkning de fire første månedene i år beløp seg til 1 750 mill. kroner, korrigert for normale sesongsvingninger. Det var 600 mill. kroner under de veiledende tall for perioden. Utlånsøkningen siste 12 måneder var 10,2%, mens veksttaket på årsbasis var 6,4%. Ser vi på 12-månedersperioden mars 1979-mars 1980, var utl ns kningens andel av innskuddsøkningen 61%.

Forretningsbankene økte sine utlån, sesongkorrigert, med 800 mill. kroner i perioden januar-april. Hele økningen kan tilskrives nedbetalingslån. Både disponerte

Fig. 1. Forretningsbankenes utlån

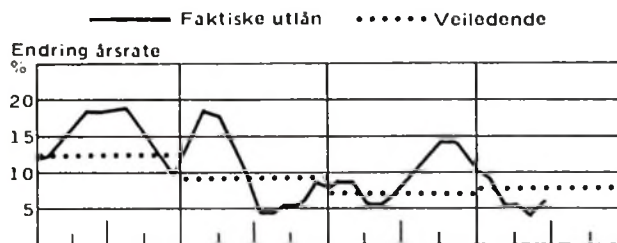

Fig. 2. Sparebankenes utl n

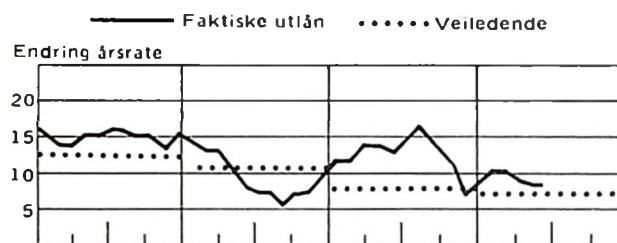

Fig. 3. Publikums likviditet (money)

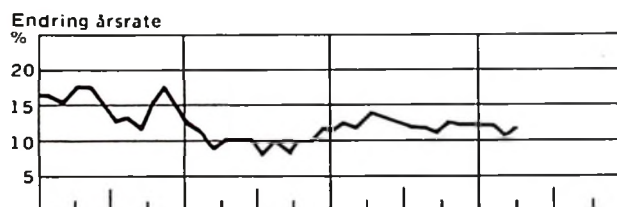
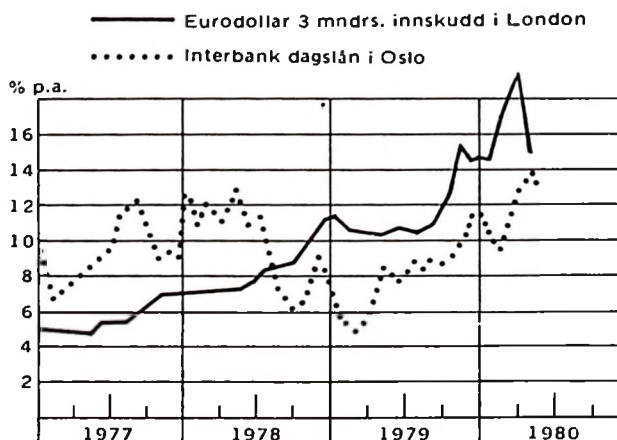

Fig. 4. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

kassekreditter og byggelån viste en svak nedgang. Forretningsbankenes utlån lå ved utgangen av april 500 mill. kroner under de veiledende tall. Utviklingen var ventet, fordi banker som dekket nær 90% av forvaltningskapitalen, da var underlagt B-lånsregulering. En utlånsutvikling i samsvar med B-lånsreguleringen vil gi en svakere utvikling for første halvår enn det kredittbudsjettets veiledende tall tilsier.

Forskjellen mellom en lineær fordeling av forretningsbankenes veiledende utlånsvekst og faktisk utlånsvekst fram til utgangen av april kan tilskrives nedgangen i den sesongkorrigerede utnyttingsgraden for kassekreditt og byggelån siden årsskiftet. Utnyttingsgraden for kassekreditt lå ved utgangen av april, sesongkorrigert, ca. 3½ prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for 1979. En endring i utnyttingsgraden på ett prosentpoeng representerer ca. 220 mill. kroner i disponerte kassekreditter. Den lave utnyttingsgraden representerer således et betydelig utlånspotensial.

Nedgangen i utnyttingsgraden av kassekreditt i forretningsbankene kan skyldes flere forhold – dels bankenes bestrebelser på å bringe utlånene ned og dels relativt lavt lagerhold i eksportindustrien.

Forretningsbankenes utlån til publikum økte med 9,6% regnet over siste 12 måneder ved utgangen av april. Veksttakten på årsbasis (basert på de siste seks måneder) var i april falt til 4,2%, som er halvparten av veiledende utlånsvekst for forretningsbankene i 1980.

Det var meget stor forskjell i utlånsveksten for banker med B-lån i Norges Bank og banker uten B-lån i perioden april 1979–april 1980. Veksten i de to gruppene var henholdsvis 7,7% og 22,5%. Også når det gjelder innskuddsøkningen fra kunder, var det en tilsvarende forskjell mellom de to gruppene. Det kan dels skyldes at banker uten B-lån generelt har vært banker i sterk vekst, dels at lånekunder har skiftet bankforbindelse og samtidig overført sine inn-

skudd til sin nye ikke-B-lånsbank, og dels at disse bankene kan ha vært spesielt aktive for å skaffe seg innskudd på særvilkår.

Ser vi nærmere på hvilke innskudd som har bidratt til den sterke innskuddsveksten i forretningsbanker uten B-lån, viser det seg at "innskudd på andre vilkår under ett år" økte med hele 53% i perioden mars 1979–mars 1980, mot en økning på bare 9% for banker med B-lån. Dette tyder på at ikke-B-lånsbanker har valgt å trekke til seg relativt dyre innskudd for å finansiere en sterk utlånsvekst uten å komme i B-lånsposisjon overfor Norges Bank. For andre innskudd fra kunder var veksten i denne perioden omtrent lik for de to grupper av banker.

Forretningsbanker uten B-lån tiltrakk seg også midler i interbankmarkedet. Selv om markedet totalt sett ble betraktelig redusert i perioden mars 1979–mars 1980, økte ikke-B-lånsbankenes innskudd fra andre forretnings- og sparebanker likevel med 9%, mot en reduksjon på hele 33% for forretningsbanker med B-lån.

Forretningsbankenes utlånsøkning siste halve året fram til februar, fordelt på publikumssektorer, viser at utlån til kommuneforvaltning og -foretak og til lønns-takere økte sterkt, med henholdsvis 23 og 13% på årsbasis. Lønnstakernes beregnede andel av utlånsøkningen var nesten 90%. Utlån til næringslivet, basert på tall fra samme periode, viste en nedadgående trend – med en årsrate på minus 2%. Spesielt var den markert for utlån til foretak – 6% regnet i årsrate. Denne nedgangen må ses i sammenheng med den fallende utnyttingsgrad for kassekreditter i samme periode, noe som medførte at disponerte kassekreditter ble redusert.

Sparebankenes utlån økte med 930 mill. kroner, sesongkorrigert, i perioden januar–april. Spesifisert statistikk foreligger bare fram til utgangen av mars. Den viser at også i sparebankene økte nedbetalingslånene sterkt, men de hadde en mindre andel av

utlånsøkningen enn i forretningsbankene. Disponerte kassekreditter økte betydelig, med en oppgang på over 100 mill. kroner i første kvartal. Disponerte byggelån hadde en svak økning.

Sparebankenes utlånsøkning de fire første måneder i år var 100 mill. kroner lavere enn hva veiledende tall for perioden tilsa, og må foreløpig sies å være i godt samsvar med det kredittpolitiske opplegget for 1980. Banker med til sammen 20% av sparebankenes forvaltningskapital var underlagt B-lånsregulering ved utgangen av april.

I sparebankene har en ikke fått en tilsvarende reduksjon i utnyttingsgraden av rammelån som er observert i forretningsbankene. Tvert imot har utnyttingsgraden økt noe i første kvartal 1980 sammenliknet med fjerde kvartal 1979.

Sparebankenes utlån til publikum økte med 11,1% fra april 1979 til april 1980. Veksttakten på årsbasis, basert på siste seks måneder, var imidlertid falt til 8,2%, det samme som forutsatt i det kredittpolitiske opplegget for 1980. Utlånene i nevnte 12-månedersperiode økte i de nord-norske sparebanker med over 20%, mens de i de sørnorske økte med 10%. Veksttakten for det siste halve året oppblåst til årssater, var redusert til henholdsvis 14% og 7%. Den sterke veksten i de nordnorske banker må i hovedsak forklares ved ulik kredittpolitisk virkemiddelbruk. Som kjent er nordnorske banker ikke pålagt primærreservekrav, og de har en betydelig lavere plasseringsplikt. Innskuddsutviklingen alene tilsier ikke noen forskjell mellom nordnorske og sørnorske sparebankers utlånsvekst.

Det var en meget stor forskjell i utlånsvekst mellom de enkelte sparebanker. Noen av dem hadde i perioden mars 1979–mars 1980 en utlånsøkning på hele 40–50%.

Sparebankenes utlånsøkning til de for-

skjellige publikumssektorer det siste halve året fram til februar var jevnere fordelt enn forretningsbankenes. Både for utlån til kommuneforvaltning og -foretak, til næringslivet og til lønnstakere var veksttakten på årsbasis 8–10%. Lønnstakernes beregnede andel i perioden utgjorde 55%, mot som nevnt, nesten 90% i forretningsbankene. Næringslivets beregnede andel utgjorde 37% i sparebankene, mens deres lån i forretningsbankene falt. Den tradisjonelle kundestrukturen i de to bankgruppene ser således ut til å være i rask endring – slik at den blir mer lik. Forretningsbankene gir i større grad kreditt til lønnstakere enn før, og sparebankene gir i større grad kreditt til næringslivet enn før.

Foreløpige utlånstall for mai viser at forretningsbankenes utlån økte med 772 mill. kroner sesongkorrigert. Dette betyr at kumulert utlånsøkning kom opp i 1 576 mill. kroner eller bare 80 mill. kroner under veiledende tall for perioden. Disponerte kassekreditter og byggelån økte med henholdsvis 219 og 118 mill. kroner, mens nedbetalingslån økte med 435 mill. kroner. Utnyttingsgraden for kassekreditt økte med 1½ prosentpoeng fra april til mai, men la fremdeles på et lavt nivå. Trenden i mai lå på knapt 3 milliarder kroner på årsbasis. Sett over de siste 12 måneder, økte sørnorske forretningsbankers utlån med knapt 10% mot 16% i de nordnorske.

Foreløpige tall for sparebankene i mai viser en sesongkorrigert utlånsøkning på 432 mill. kroner. Det medfører en kumulert utlånsøkning hittil i år på 1 361 mill. kroner, noe som er 80 mill. kroner mer enn de veiledende tall for perioden. Også for sparebankene lå trenden i mai på knapt 3 milliarder kroner. Utlånsveksten siste 12 måneder for sørnorske sparebanker var knapt 10% og for nordnorske 21%.

Oslo, 13. juni 1980

Valutaoversikt

Det internasjonale valutamarked

I slutten av februar var det en viss uro i de internasjonale valutamarkedene. Økende inflasjonspress og underskudd på betalingsbalansen i en rekke industriland ble etter hvert søkt motvirket ved penge- og kredittpolitiske tilstramminger. En fikk i denne perioden hyppige skift oppover i rentene i disse land, slik at de kom på et høyt nivå. Denne utviklingen – som delvis fikk preg av konkurrerende renteøkninger landene imellom – førte til hyppige endringer i rentedifferansene mellom hovedvalutaene, og dette skapte nervøsitet og uro i valutamarkedene.

Dersom en ser hele perioden februar–første halvdel av juni under ett, har renteforskjellene i stor grad medvirket til dels betydelige svingninger i valutakursene. Da rentenivået i USA utover i februar og spesielt i mars ble drevet oppover, fant det etter hvert sted en betydelig kapitalinngang til USA. Det førte til kursoppgang på amerikanske dollar. Andre land søkte å motvirke utviklingen ved pengepolitiske tilstramminger. Sveits og Vest-Tyskland fjernet også visse restriksjoner på kapitalimporten. De store lands sentralbanker intervenerte for betydelige beløp i denne tiden. Da kursstigningen kulminerte i begynnelsen av april, var dollarens internasjonale verdi ifølge Valutafondets beregninger (MERM) ca. 8% høyere enn ved årsskiftet. Overfor tyske mark hadde dollaren i dette tidsromm appresiert med vel 15%.

Rentenivået i USA, som var kommet svært høyt i forhold til øvrige viktige industrilands, begynte å falle igjen i første

del av april etter hvert som det kom klare tegn til konjunkturedgang i USA. Dette førte til kursfall på amerikanske dollar og uro i valutamarkedene utover i april og første del av mai. I denne tiden ble en stor del av kursoppgangen på dollar i februar og mars reversert. Forholdene stabiliserte seg imidlertid noe utover i mai, og et stykke ut i juni var valutamarkedene blitt roligere.

Bortsett fra et par kortere perioder, har franske franc i hele tidsrommet februar–juni vært den sterkeste valuta innen det europeiske valutastystem (EMS). I begynnelsen av perioden var belgiske franc, som lå i bunnen av systemet, noe presset, og den belgiske nasjonalbank intervenerte i februar–mars i forholdsvis betydelig omfang for å holde verdien av belgiske franc innenfor avviksterskelen overfor den europeiske valutaenhet ECU og for å holde bredden på 2,25% på EMS-båndet. Også tyske mark og danske kroner lå i perioder lavt i EMS. Etter at presset mot belgiske franc avtok i april, har italienske lire stort sett ligget i bunnen av systemet. Lire har utvidede svingningsmarginer, og i begynnelsen av juni var det tegn til at den skulle gå utenfor det ordinære bånd på 2,25%. Det verserte rykter om devaluering av lire, og den italienske sentralbank intervenerte i moderat omfang for å dempe presset. Generelt kan en imidlertid si at forholdene innen EMS siden første del av april har vært rolige.

Under de ustabile forhold for amerikanske dollar i perioden februar–mai var kursutviklingen for pund sterling og japanske yen noe mer stabil enn for de øvrige hovedvalutaer. Utover i mai fikk begge

disse valutaer en stigende tendens. For japanske yen var utviklingen markant, og det synes som om den kortsiktige kapitalutgangen, som startet opp i vinter, var i ferd med å snu. Kursen på pund sterling ble i stor grad holdt oppe av den stramme pengepolitikken som fortsatt ble ført i Storbritannia selv etter at en viss oppmykning begynte å finne sted i de fleste andre land. Britenes enerigpolitiske situasjon tilsier også en høy pundkurs.

Svenske kroner var gjennomgående utsatt for et visst press nedover i vinter. Det henger sammen med en svak utvikling i svensk utenriksøkonomi. Den internasjonale verdi av den svenske krone (Sveriges Riksbanks kurvindeks) har imidlertid vært holdt noenlunde stabil ved Riksbankens intervensjonssalg av valuta.

Finske mark ble den 25. mars skrevet opp med 2% overfor de finske kurvvalutaer. Revalueringen må sees som et ledd i lønnsoppgjøret.

Det norske valutamarked

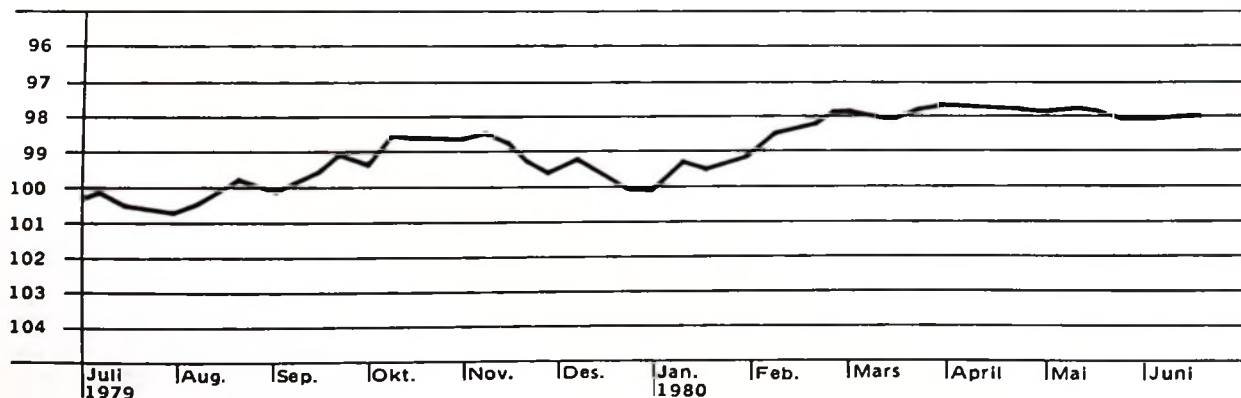
Bedringen i Norges driftsbalanse overfor utlandet har hittil i år som følge av økningen i oljeprisene gitt et betydelig overskudd av valuta i det norske marked og ført til

press oppover mot kronen. Men det er også grunn til å anta at tilsiktet stram innenlandsk likviditet, som i perioder har ført til forholdsvis høye renter, har bidratt til å øke tilbudet av valuta i det norske marked. I tillegg kan det også synes som om visse spekulasjoner om oppskrivning av verdien på norske kroner har gjort seg gjeldende ved et par anledninger.

I første del av februar lå Norges Banks kurvindeks i overkant av 98. Utover i februar økte presset på kronen, og kurvindeksen var da i perioder under 98. Etter en kort tid med roligere forhold tiltok presset igjen i annen del av mars; og i tiden fram til påske var presset enkelte ganger markant. Norges Bank var i denne tiden forholdsvis aktiv i markedet med kjøp av valuta både spot og på termin. Etter påske og fram til første del av juni har kronen fortsatt hatt en sterk tendens, med en internasjonal verdi som har ligget ca. 2% over basis i den norske kurvindeksen. Forholdene i valutamarkedet har imidlertid vært stort sett rolige etter påske.

Selv om kronens internasjonale verdi, målt med Norges Banks kurvindeks, har vært forholdsvis stabil i perioden, var svingningene overfor de enkelte valutaer relativt betydelige. Vårt kurssystem innebærer at ved kurssvingninger mellom EMS-valu-

Fig. 1. Kronens internasjonale verdi. Indeks for kurv-valutaene i forhold til norske kroner Ukegjennomsnitt

taene og dollar blir verdien av norske kroner liggende noenlunde midt i mellom.

Fra midten av februar og fram til første del av juni har salgskursen for amerikanske dollar på Oslo Børs variert mellom 5,2375 den 8. april og 4,8475 den 10. juni, mens salgskursen på tyske mark i dette tidsrom varierte mellom 2,8090 den 15. februar og 2,6520 den 8. april.

I vinter og utover våren intervenerte Norges Bank jevnlig i valutamarkedet for å absorbere overskuddet av valuta og dermed dempe presset på kronen. En del av intervensjonene ble foretatt i terminmarkedet. Når Norges Bank intervensjoner i terminmarkedet, utsettes likviditetseffekten av intervensjonene til tidspunkter som er gunstigere, bedomt ut fra den innenlandske kredittsituasjon.

Norges Banks terminkjøp må også ses i sammenheng med at oljeutvinningselskapene selger store valutabeløp på termin for å kurssikre framtidige innbetalinger av skatt i kroner.

Inntil midten av juni har Norges Bank i år kjøpt valuta for i overkant av 4 milliarder kroner netto ved intervensjoner. I tillegg kommer utestående terminforpliktel-

ser som innebærer fremtidig kjøp av dollar for 1,2 milliarder kroner.

Verdien av Norges Banks offisielle valutareserver var ved utgangen av mai ca. 24,5 milliarder kroner.

Valutareguleringen

De fem første månedene av 1980 var preget av forholdsvis stor pågang fra næringslivet utenom oljevirkosomhet og skipsfart etter lisens for lån i utlandet; særlig gjaldt dette langsiktige lån. Pågangen kan særlig tilskrives økt investeringsetterpørsel i industrien.

I nasjonalbudsjettet for 1980 ble rammen for brutto langsiktige lån i utlandet til denne sektoren fastlagt til 2 120 mill. kroner. Med de lisenser som er gitt i 1979 eller tidligere og i perioden januar–mai 1980 for trekk i inneværende år, gjenstår det ca. 525 mill. kroner ubenyttet innenfor rammen. På grunn av den bedrede valutasisuasjon er det i det reviderte nasjonalbudsjett forutsatt en overflytting av opplåning fra utlandet til det innenlandske obligasjonsmarked for til sammen 700 mill. kroner for foretak og større kommuner. Statens opplåning på obligasjonsmarkedet vil bli tilsvarende mindre. En vil med dette i større grad kunne overlate valg av låne-marked til den enkelte lånesøker. Overflytting av finansiering fra utlandet til det innenlandske kapitalmarked vil ta bort den valutarisiko som et utenlandslån kan innebære.

Pågangen etter kortsiktige lån har også vært større i år enn i fjor. I januar–mai i år ble det innvilget nye lisenser og fornyelser av eksisterende låneavtaler for til sammen 1,4 milliarder kroner, mot 870 mill. kroner i samme tidsrom i fjor. Storstedelen av lånene gjaldt skipsbyggelån og kortsiktige likviditetslån.

I januar–mai i år ble det gitt lisenser for direkte investeringer i utlandet for til sammen ca. 200 mill. kroner. Dette er 60 mill.

Fig. 2. Kronens internasjonale verdi beregnet etter Valutafondets MERM-metode (1975 = 100) Kvartalsgjennomsnitt

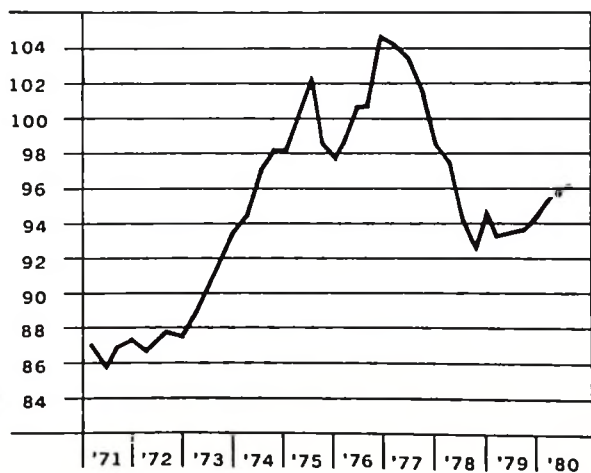
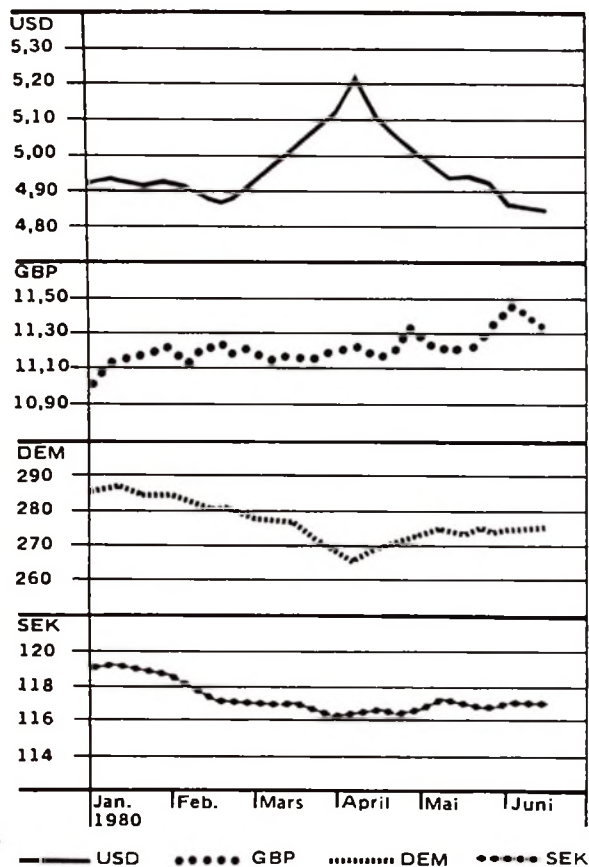

Fig. 3. Salgskurser for US dollar (USD), pund sterling (GBP), tyske mark (DEM) og svenske kroner (SEK) i Oslo

kroner mer enn i tilsvarende periode i fjor. Av det lisensierte beløp skyldtes nærmere halvparten investeringer i USA, vesentlig innenfor sektoren tjenestefordling.

For utenlandske direkte investeringer i Norge ble det i januar–mai i år gitt lisenser for i alt 90 mill. kroner. I samme periode i fjor ble det gitt lisenser for til sammen 105 mill. kroner. Av det lisensierte beløp gjaldt

vel en fjerdedel investeringer fra Sverige, hovedsakelig innenfor handelssektoren.

I januar–mai i år gav Norges Bank samtykke til salg til utlandet av norske børsnoterte aksjer (utenom aksjer i skipsaksjeselskap og Norsk Hydro som ikke trenger spesielt samtykke) og ihendehaverobligasjoner for til sammen 76 mill. kroner. Dette er en kraftig økning i lisensmassen sammenliknet med 1979, og må sees i sammenheng med at grensen for utlendingers kjøp av børsnoterte norske verdipapirer ble hevet fra 50 000 kroner til 1 mill. kroner i fjor høst. Omsetningen nådde toppen i februar i år, da det ble solgt verdipapirer til valutautlendinger for til sammen 48 mill. kroner.

Siden 1. november 1978 har de 11 valutabankene som daglig rapporterer sine valutatransaksjoner til Norges Bank, som en prøveordning vært pålagt å holde sine totale valutaposisjoner innenfor nærmere fastlagte svingningsmarginer. Reguleringen innebærer at ovennevnte banker hver dag tilnærmet skal ha balanse mellom sin termin- og spotposisjon i valuta.

Prøveperioden med regulering av disse bankers totalposisjoner i valuta utløp 31. mars i år. Norges Bank vurderte det da slik at reguleringen hadde virket etter sin hensikt, og vedtok derfor å forlenge reguleringsordningen og utvide den til å omfatte alle valutabankene. De nye forskrifter gjelder fra 1. april i år. Samtidig ble den tidligere regulering av bankenes lån og innskudd fra utlandet opphevet.

Oslo, 20. juni 1980.

Virkning på ressursbruken - av renter, skatt og inflasjon

*Stein Sjølie,
konsulent i Kredittpolitisk avdeling
i Norges Bank*

Ressursfordeling under fri konkurranse

I en markedsøkonomi med desentraliserte beslutninger har prisene en vesentlig betydning for det sosialøkonomene kaller ressursallokeringen, dvs. bruken av samfunnets disponible ressurser til ulike formål, det være seg produksjon eller konsum. Hvis alle beslutningsenhetene, produsenter og konsumenter, er tilstrekkelig små, vil den enkelte i et frikonkurranse-system ha liten eller ingen mulighet til å påvirke prisene på de varer og tjenester han kjøper og selger, men han vil ha anledning til å kjøpe og selge så mye han ønsker til markedets pris, som gjelder for alle.

Hvis vi tenker oss at den enkelte følger sine egne selviske mål, og at det ikke er såkalte indirekte virkninger, dvs. at den enkeltes virksomhet ikke i og for seg er til nytte eller skade for andre, og forutsatt at skattesystemet ikke virker inn på de relative prisforhold, vil de prisene som dannes under frikonkurranse, lede til en såkalt optimal ressursallokering. Med det menes en ressursbruk som er best eller samfunnsøkonomisk mest effektiv i den forstand at det ikke er mulig ved omfordeling av ressursene å forbedre situasjonen for noen uten at andre får det verre. Man får da det som gjerne kalles samsvar mellom privatøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Slike betingelser om fullkommen frikonkurranse, fravær av indirekte virkninger og nøytralt skattesystem er (selvsagt) aldri oppfylt i noe kjent samfunn. Imidlertid kan denne idealiserte og forenklete modell tjene som en nyttig referanseramme når man vurderer effektivite-

ten i det system man har, og den vil bli brukt i det følgende for å studere nærmere kredittmarkedets effektivitet, eller mangel på sådan.

Kreditt er en slags tjeneste ytet av den som sparer, og mottatt av den som låner. Prisen på kreditt er den renten som betales. Ved fullkommen frikonkurranse vil renten være den samme for alle, og forutsatt ingen indirekte virkninger og nøytralt skattesystem, vil man få en optimal allokering av kreditten i samfunnet.

Jeg vil i det følgende ikke komme nærmere inn på hvorvidt det eksisterer fullkommen frikonkurranse på kredittmarkedet, men nøye meg med å påpeke at selv om det noteres forskjellige renter, er ikke det nødvendigvis bevis for at konkurransen er ufullkommen. Forskjeller i likviditetsgrad, løpetid, transaksjonskostnader og risiko gjør at forskjellige former for kreditt under frikonkurranse må få ulik rente. Kreditt er ingen homogen tjeneste, og bare i den grad forskjellige kreditter er perfekte substitutter, vil de ha samme rente i et frikonkurransemarked. Transaksjonskostnadene må komme inn som en differanse mellom den renten debitor betaler, og den kreditor mottar, og fører således til ulik rente. Kreditt med høy risiko må nødvendigvis betales med høyere rente for å kompensere for risikoen, enn kreditt med lav risiko. Hvis renten ventes å stige i tiden fremover, må en kreditt med lang løpetid ha høyere rente enn en med kort løpetid, for at de to formene skal være likeverdige for debitor. Høy likviditetsgrad, dvs. muligheten for kreditor til å redusere sin fordring, og muligheten for debitor til å øke sin

gjeld på kort varsel, er også noe begge må være villige til å betale ekstra for. Disse forhold er ikke i strid med frikonkurransetilstandene, men bare nødvendige detaljer for å gjøre det hele mer realistisk.

Det er vanskelig å finne gode eksempler på indirekte virkninger i kredittmarkedet. Standardeksempler på indirekte virkninger er miljøforringelser og -forbedringer, men kreditt kan neppe sies å ha slike. Det er vanlig både i vårt og i andre land å subsidiere renten på prosjekter med antatte positive indirekte virkninger. Det er vanskelig å finne noen god begrunnelse for at subsidieringen skal skje på denne måten. Det er et anerkjent prinsipp at den beste måten å korrigere for indirekte virkninger og ufullkommenheter ved markedet på, er å angripe dem der hvor de har oppstått. I tilfeller hvor investeringer har positive indirekte virkninger, skulle det tilsi at investeringenes kostnad og ikke renten burde subsidieres. Hvis renten subsidieres, vil støtten bare komme dem til gode som lånefinansierer investeringene. Hvis den indirekte virkningen er fordelt over lang tid, kan også subsidiene fordeles over lang tid uten at de av den grunn må knyttes til renten.

Det har vært hevdet at kreditorer systematisk overvurderer risiko, og at det derfor brukes for lite ressurser, dvs. mindre enn det som er optimalt, på prosjekter som involverer risiko av betydning. Det er vanskelig å finne belegg for den oppfatningen. I den grad det blir gitt for lite kreditt til risikobetonte investeringer, kan det likeså vel skyldes kredittrasjoneringen eller at skattesystemet ikke virker nøytralt.

De mest åpenbare skjevheter ved vårt kredittsystem er, etter min oppfatning, de som skyldes at skattesystemet ikke virker nøytralt. To skattytere som betaler samme markedsrente for samme slags kreditt, vil kunne få forskjellig renteutgift når det tas hensyn til skatten. Betingelser om samme rente for alle, som er nødvendig for å

oppnå optimal ressursallokering, vil derfor ikke være oppfylt. Når det i den senere tid er kommet forslag og gjennomført tiltak for å begrense kreditt-tilførselen til spesielle grupper av låntakere, f.eks. ved konsumlånforståelsen, er noe av forklaringen at det ikke er samsvar mellom privat og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. I tillegg har rentenivået rent generelt ligget for lavt til at det har vært likhet mellom tilbud og etterspørsel av kreditt, slik at det har vært nødvendig å rasjonere kreditten for å holde kreditt-tilførselen innenfor de oppsatte rammer. Det er imidlertid usikkert hvor effektiv denne rasjoneringen har vært. Hvis man nå skal gå over til en mer markedsbestemt tilpasning av kredittmarkedet, er det av interesse å se hvordan det sannsynligvis vil funksjonere med vårt nåværende skattesystem.

Forholdet mellom produsent og konsument

For å illustrere forholdet mellom produsentens og konsumentens tilpasning for å få klarere fram virkningen av skatter, vil vi i det følgende se bort fra transaksjonskostnader, risiko og forskjeller i løpetid. Hvis vi tenker oss at konsumenten sparer og låner bort det han sparer til produsenten, vil — dersom det ikke er skatter — konsumenten motta den renten som produsenten betaler. For konsumenten er renten kompensasjon for å vente med å konsumere til neste år. Hvis han avstår fra å konsumere for 100 kroner i dag og renten er 4%, vil han neste år kunne konsumere for 104 kroner i tillegg til den løpende inntekt han da har. Hvis en konsument låner for å konsumere mer enn sin løpende inntekt i dag, er renten kostnaden for det. I en markedsøkonomi hvor konsumenten kan låne eller spare det han ønsker, vil han tilpasse seg slik at han synes 100 kroner konsumert i dag er like mye verdt for ham som et 104 kroners konsum om et år. Vi sier at markedsrenten er lik

konsumentens subjektive avkastningskrav eller subjektive rente.

For produsenten er renten en utgift til inntekts ervervelse. For at han skal få noe overskudd av å låne for å investere i kapitalutstyr, må avkastningen av investeringen ventes å være minst like stor som kapitalslit pluss renter. Det samme krav må han stille dersom han bruker av egne midler da de alternativt kunne ha vært lånt ut mot rente. Nettoavkastningen av produsentens realkapital må altså minst være lik markedsrenten. Hvis vi tenker oss at produsenten ønsker størst mulig overskudd, vil han, dersom han får låne så mye han vil, øke realkapitalbeholdningen inntil kostnadene ved å øke den ytterligere, akkurat balanserer med avkastningen av den marginale innsats av realkapital. Dermed blir kapitalens grenseproduktivitet, også kalt produktivetsrenten, lik markedsrenten.

I markedslukevektspunktet vil altså konsumentens subjektive rente være lik produktivetsrenten. Hvis vi har flere konsumenter og produsenter, vil alle tilpasse seg på samme måte. Det lar seg vise at ressursallokeringen da blir optimal. Dette er relativt elementær kunnskap fra sosialøkonomien, som det er nyttig å ha for øye når man skal vurdere skattesystemets innvirkning.

Produsenten betaler i vårt system skatt av netto inntekt, etter fradrag av renteutgifter og avskrivninger. De skattemessige avskrivningene er ment å tilsvare kapitalslitet, mens fradragsberettigede renteutgifter bare tilsvare renter av lånt kapital, ikke renter på investert egenkapital. Hvis vi antar at produsenten låner hele den investerte kapital for å foreta sine marginale investeringer, og hvis de skattemessige avskrivninger virkelig tilsvare kapitalslitet, vil hans skattbare overskudd bli lik hans faktiske overskudd før skatt. Hvis vi antar at produsenten ønsker størst mulig overskudd etter skatt, og skatten utgjør en viss andel, f.eks. 50% av hans skattbare overskudd, vil

han også søke å oppnå størst mulig overskudd før skatt. Under disse forutsetningene om bedriftsskatt vil altså produsenten fortsatt tilpasse seg slik at produktivetsrenten eller kapitalens grenseproduktivitet er lik markedsrenten.

I realiteten er produsenten noe begunstiget av at skattereglene vanligvis tillater raskere skattemessig avskrivning av en gjenstand enn det som er det reelle kapitalslitet. Dermed oppnår han en skattekreditt. Dette vil trekke i retning av at han investerer noe mer enn samfunnsmessig optimalt, idet han tilpasser kapitalen på et nivå hvor grenseproduktiviteten er lavere enn markedsrenten.

Konsumenten betaler skatt av renteinntekter og har fradragsrett for renteutgifter, men stort sett ikke noe skattbart overskudd som resultat av bruken av de lånte midler. Hvis han har 50% marginals-katt og sparer 100 kroner i dag, og renten er 4%, gir det ham 102 kroner mer å konsumere for neste år. Tilsvarende om han låner 100 kroner for å øke sitt konsum i dag, trenger han bare å betale netto 102 kroner neste år. Den renten konsumenten tilpasser sitt konsum etter, blir således ikke 4%, men 2%. Hvis han har anledning til å låne så mye han vil, vil han tilpasse seg slik at hans subjektive rente er 2%. Er hans marginals-katt 75%, blir den subjektive renten 1%.

Ved skatt på renteinntekter og fradragsrett for renteutgifter vil altså konsumenten faktisk tilpasse seg til forskjellige rentesatser. Disse vil videre være lavere enn markedsrenten som — under bestemte forutsetninger — er lik kapitalens grenseproduktivitet. I den grad konsumet er rentelastisk, dvs. endrer seg når renten endrer seg, vil skattesystemet lede til uoptimal ressursallokering.

Hvis vi tenker oss en konsument som opptar lån for å finansiere varige konsumgoder, blir forholdet det samme. Fordi han har fradragsrett for gjeldsrenter i sin skatt-

bare inntekt, vil hans subjektive avkastningskrav på investeringen bli lavere enn markedsrenten. Privat konsumkapital og bedriftenes produksjonskapital vil derved ha ulik grenseproduktivitet, altså et eksempel på at markedsøkonomisk tilpassning ikke gir optimal ressursallokering i vårt skattesystem. Dette illustreres spesielt tydelig hvis man tenker seg at konsumenten har to alternative plasseringsformer, finansielle rentebærende fordringer og privat konsumkapital. For at de to alternativene skal være likeverdige for en konsument med 50% marginalskatt, må rentesatsen på finansfordringen være dobbelt så høy som konsumkapitalens produktivitetsrente.

De som har laget skattesystemet, har for så vidt vært klar over disse svakhetene, og av private boliger beregnes det derfor en viss prosentvis avkastning, 2½% av boligkapitalen, som eieren må skatte av. Det er bare det at skattetakstene på slike boliger er langt lavere enn deres reelle verdi, gjerne bare 20–40% av kjøpesummen. Den skattepliktige avkastning blir dermed bare ½–1% av den investerte kapital, hvilket formodentlig er langt lavere enn markesrenten. Av andre varige konsumgoder beregnes det overhodet ingen skattepliktig avkastning.

Formuesskattene virker heller ikke nøytralt. Fordringer og andre finansielle plasseringer formuesbeskattes til sin fulle markedsverdi, mens investeringer i kapitalgjenstander verdsettes langt lavere enn til sin markedsverdi. Spesielt gjelder dette innbo og annet løsøre, men også fast eiendom, boliger og næringsinvesteringer. Bare forbruksgjenstander som privatbiler og lystbåter er verdsatt til noe nær sin reelle verdi.

Inflasjonens virkninger

Vårt skattesystem er ikke utformet på en måte som er særlig godt tilpasset en situasjon med inflasjon. Inflasjonens direkte

virkning på inntektene er det som regel ikke tatt hensyn til i skattereglene. Nominelle renteutgifter er fradragsberettiget, og alle nominelle renteinntekter er inntektspliktige. Under inflasjon vil normalt den nominelle renten stige, mens realrenten, definert som differanse mellom markedsrente og inflasjonstakt, kan forholde seg konstant eller endog synke. Årsaken til at realrenten er lavere enn den nominelle, er at nominelle fordringer reelt sett blir redusert i takt med inflasjonen. For at fordringene skal opprettholde sin reelle verdi, må de nominelt øke med samme prosent som prisnivået ellers i samfunnet. Realrenten blir da det fordringen øker med utover prisstigningen. Helt tilsvarende blir det for all gjeld.

Ett av de forhold som fører til skjevheter, er at når den nominelle rente stiger for at realrenten skal holde seg konstant i inflasjonstider, stiger også fradraget for gjeldsrenter slik at den skattbare inntekt synker. Realinntekten før skatt er imidlertid den samme, fordi inflasjonen oppveier den nominelle rentestigningen. Tilsvarende vil den skattbare inntekt til en som er netto fordringshaver, stige uten at hans realinntekt før skatt stiger. *Dermed vil inflasjonen kombinert med skattereglene overføre inntekt fra kreditor til debitor, uten at det har vært tilsiktet av skattesystemet. Gjeldshaveren får en inflasjonsgevinst som ikke beskattes, mens fordringshaveren får et inflasjonstap som han ikke får fradrag for.* Denne inntektsoverføringen er den motsatte av det som skjedde i mellomkrigstiden, da prisenfallet førte til betydelig inntektsoverføring fra gjeldshavere til fordringshavere.

Disse forhold medfører selvsagt at konsumenten, stadig forutsatt at han kan låne det han vil, vil tilpasse seg slik at hans subjektive rente ikke bare kommer under realrenten, tilsvarende det som skjedde i tilfellet med konstante priser, men den kan sågar bli negativ. Dette kan illustreres med

et eksempel hvor man tenker seg at inflasjonen er 8% og den nominelle renten 12%. Før skatt tilsvarende det en realrente på om lag 4%. En konsument med 50% marginalskatt vil ha en nominell rente etter skatt på 6%, Hensyn tatt til inflasjonen, tilsvarende det en realrente etter skatt på -2%. En konsument med 75% marginalskatt vil tilpasse sitt konsum og sitt kjøp av varige konsumgoder slik at hans subjektive rente blir lik en realrente etter skatt på -5%. Vi ser altså at de skjevhetene som allerede eksisterte i systemet før inflasjonen, er blitt forverret på grunn av skattesystemets skjeve behandling av inflasjonsgevinster og -tap. Det samfunnsmessige allokeringstap er da formodentlig også større.

Inflasjonens virkning på produsenten og hans tilpasning er mer uklar. På den ene side har han, som enhver annen gjeldshaver, en inflasjonsgevinst på sin gjeld. På den annen side får han et inflasjonstap på sine avskrivninger. De skattemessige avskrivninger baseres nemlig på historisk kostpris, ikke på gjenanskaffelsespris. Dermed går realverdien av de fremtidige avskrivninger ned i takt med at prisnivået stiger. Dette vil fremkomme i bedriftens regnskaper som en fortjeneste av salg av produkter eller gevinst ved salg av delvis utslitt kapitalutstyr som er større enn den reelle fortjeneste av salget. Inflasjonsgevinsten på gjelden og tapet ved at den skattbare inntekt av salget blir satt for høyt, vil trolig omtrent oppveie hverandre, forutsatt at bedriften først og fremst baserer seg på lånefinansiering av sine investeringer.

I utgangspunktet har bedriften normalt en viss fordel av at den kan skrive av kapitalgjenstandene raskere enn de slites ned. Hvor stort tap inflasjonen påfører hans fremtidige avskrivninger, vil blant annet avhenge av hvor stor denne opprinnelige skattekreditten er. Den vil også avhenge av produsentens mulighet til å selge kapitalgjenstanden til det den er verdt for ham før den er utslitt. Han kan da unngå beskat-

ningen ved å investere salgsgevinsten i nytt utstyr og straks skrive av gevinsten. På den måten vil han kunne rullere skattekreditten. Skattesystemet vil således favorisere investeringer i lett salgbart kapitalutstyr som f.eks. skip, biler og rullende maskiner i forhold til mer vanskelig salgbare kapitalobjekter. Selv om produsentens tap på inflasjonen ved at skattesystemet overvurderer hans salgsgevinster, er mindre enn hans inflasjonsgevinst på gjelden, blir i hvert fall skjevhetene langt mer beskjedne enn hva som var tilfelle for konsumenten.

Inflasjonen medfører dermed at produsenten tilpasser kapitalen slik at dens grenseproduktivitet er litt lavere enn realrenten i samfunnet, mens konsumenten søker å tilpasse sitt konsum og kjøp av varige konsumgoder på et nivå hvor hans subjektive rente er langt lavere enn realrenten i samfunnet, gjerne negativ, selv om realrenten før skatt er positiv. Jo høyere marginalskatt en skattyter har, desto lavere blir hans subjektive rente. Inflasjonen forsterker altså skattesystemets skjevhet og forverrer antakelig ressursallokeringen.

Manglende optimalitet i systemet skyldes altså at konsumentene formodentlig låner for mye eller sparer for lite i forhold til hva han skulle ut fra en i samfunnsmessig forstand optimal ressursallokering. Deri ligger en sløsing av knappe ressurser. Hvor stor denne sløsing er, vet vi lite om så lenge vi ikke vet hvor renteelastisk konsumet er. Vi må også regne med at omfanget begrenses av at det skjer en rasjoneringsring av lån til konsumenter. Men vi vet heller ikke mye om hvor effektivt et rasjoneringsystem virker. Hva vi har grunn til å tro, er at om vi retter opp de skjevhetene som ligger i skattesystemet, vil omfanget av sløsing bli redusert, idet det da blir mindre avvik mellom privat og samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Det er grunn til å understreke at vi i denne artikkelen foretar en partiell analyse som bare behandler kredittmarkedet.

Andre markeder, spesielt arbeidsmarkedet, vil ha lignende skjevheter. Det er mulig at skjevheter fra andre felter i økonomien i en viss grad kan oppveie skjevhetene på kredittmarkedet. Men vi har ingen spesiell grunn til å tro at det er slik, ettersom de ikke er laget med det for øye. Og om så var, ville det rent intuitivt være mer nærliggende å eliminere begge skjevheter fra det økonomiske system fremfor å opprettholde to skjevheter som kanskje oppveier hverandre. Jeg tillater meg å vise til Renteutvalgets innstilling, vedlegg 1, som også er en partiell analyse, og hvor man ikke har tatt hensyn til at det eksisterer inflasjon og skatter. Utvalget trekker på bakgrunn av dette den konklusjon at frikonkurranse vil gi optimal ressursallokering. Når vi vet at vi, som vist ovenfor, har inflasjon og skatter som så langt fra virker nøytralt, vil jeg hevde at vi har liten grunn til å tro at innføring av frikonkurranse i vår økonomi med de gjeldende skatteregler vil lede til optimalitet.

Hvordan forbedre systemet?

Vi har sett at inflasjon fører til at avstanden mellom privat og samfunnsøkonomisk lønnsomhet øker. Dersom inflasjonen stanset, ville mye av problemet være løst, men så lenge det dessverre ikke er noen utsikt til det, bør man diskutere løsninger som også kan virke bra under inflasjonstider.

Med den nåværende inflasjonsrate er trolig det alminnelige rentenivået for lavt til å skape balanse mellom tilbud og etterspørsel i kredittmarkedet på det nivå myndighetene ønsker, og derfor er det truffet omfattende tiltak for å rasjonere kreditten. Hvis man slipper kredittmarkedet fritt og samtidig foretar markedsoperasjoner for å redusere likviditetstilførselen, må en nok regne med en betydelig stigning av markedsrenten for at det skal bli likevekt i markedet.

Men vil en *generell renteheving* løse problemene med den uoptimale ressursallokering? Vi har sett at en konsument med 50% marginalsatt vil få negativ realrente etter skatt dersom inflasjonen er 8% og den nominelle renten 12% p.a. Dersom vi tillot renten å stige til 20%, vil hans nominelle rente etter skatt bli 10%, og realrenten etter skatt om lag 2%. Dette kan synes som et brukbart resultat, men hvis vi ser på regnestykket for en konsument med 75% marginalsatt, vil han få en nominell rente etter skatt på bare 5% og en realrente på nær -3%. Hvis vi på den annen side ser på produsenten og hans tilpassing, har vi tidligere utledet at han tilpasser kapitalinnsatsen på et nivå hvor dens grenseproduktivitet bare er litt lavere enn realrenten i markedet. I dette eksemplet vil realrenten før skatt være over 11%, og selv om bedriften tilpasser seg litt under det, vil avstanden til konsumentenes rentenivå være formidabel.

En renteheving vil faktisk bare øke differansen mellom de enkelte markedsdeltakernes realrente etter skatt. Selv om en slik renteheving vil være ønskelig av hensyn til den almene kreditt- og likviditetsstyring, vil den altså snarere forverre enn forbedre ressursallokeringen.

I den aktuelle debatt omkring rente, skatt og inflasjon har det vært lansert flere forslag som forutsetter at man kan skille mellom lån til personlige formål og lån til bedriftsformål. Et slikt skille reiser både teoretiske og praktiske problemer. Å skille mellom en selvstendig næringsdrivendes låneopptak og -avdrag til næringsformål og til personlige formål på en teoretisk holdbar og praktisk gjennomførbar måte, lar seg neppe gjennomføre. (Det vises til nasjonalbudsjettet 1980, vedlegg II.) Jeg vil likevel drøfte enkelte av disse forslagene under forutsetning av at de lar seg gjennomføre.

Forslaget om *rentetak* var ment å begrense omfanget av den uoptimale ressursallokeringen, idet hver enkelt konsument

bare skulle få anledning til å trekke fra renteutgifter inntil et visst beløp, og at renteutgifter utover taket ikke skulle være fradragsberettiget. For øvrig var meningen at skattereglene skulle være som nå. Skjevheten mellom den private og den samfunnsmessige lønnsomhet ville da være den samme så lenge konsumenten tilpasset seg under taket. For dem som i alle tilfelle ville holde seg under dette, ville det da ikke bli noen endring, mens de som ellers ville ha hatt renteutgifter over taket, ville få et incitament til å redusere den samfunnsmessige sløsing. Den som er netto finanssparer, ville ikke få noe motiv til å øke sparingen. Den totale virkningen på ressursallokeringen ville være avhengig av hvor høyt det skulle være under taket, og hvor effektivt man klarte å praktisere skillet mellom personlige lån og næringslån.

Rentefradrag i skatten i stedet for i inntekten er et forslag som har vært lansert. Et annet, som vil ha samme virkning, er det forslag som ble lagt fram i nasjonalbudsjettet 1980 om å ha proporsjonal skatt på netto inntekt (dvs. blant annet fratrukket renteutgifter), og progressiv skatt på bruttoinntekter over en viss grense. Begge disse alternativene krever at en kan skille mellom personlige lån og næringslån. De innebærer at alle personlige låntakere skal ha et skattefradrag på f.eks. 35% av sine renteutgifter. Konsumentenes nominelle rente etter skatt blir da 65% av markedsrenten. I tilfellet med 8% inflasjon og 12% nominell markedsrente betyr det at de konsumentene som er netto gjeldshavere, får en rente etter skatt omtrent lik inflasjonstakten, altså en realrente omkring null. For konsumenter som er netto sparere, betyr forslaget ingen bedring, men en nærliggende utvidelse av forslaget er jo at samme prinsipp, dvs. at f.eks. 35% av netto renteinntekter skal betales i skatt. Hvis forslaget blir gjennomført på den måten, betyr det at alle konsumenter i prinsippet får samme realrente etter skatt, og i tilfelle frikonkur-

ranse blir gjennomført, vil det da ikke være noen uoptimalitet eller "urettferdighet" konsumentene imellom. Fortsatt vil da konsumentene stå overfor en noe lavere realrente enn produsentene, men forskjellen blir klart mindre enn med det nåværende system.

En variant av dette forslaget er det som litt misvisende kalles "*skråtak*". Det impliserer at den skattefradragsprosenten som er nevnt ovenfor, kan øke til 50% dersom konsumentens inntekt for øvrig tilsier at han skal ha så høy eller høyere marginalskatt. Dette forslaget har den fordel at skillet mellom personlige lån og næringslån blir av mindre betydning, dersom en antar at samme fradragsregler skal gjelde for bedrifter uansett om det er personlige firmaer eller selskaper. Selskaper har allerede 50% skatt, slik at forslaget for dem ikke fører til noen endring. Alle konsumenter i nettogjeldsposisjon og med 50% marginalsatt eller høyere vil da få samme realrente etter skatt. I eksemplet med nominell rente på 12% og inflasjon på 8%, vil det gi en realrente etter skatt på nær -2%. Også her vil en naturlig utvidelse av forslaget være å la tilsvarende regler gjelde for konsumenter som er netto sparere. Dette vil også bety en klar forbedring for forholdet konsumentene imellom i forhold til dagens situasjon, men forskjellen mellom produsentenes og konsumentenes realrente etter skatt vil forbli nokså høy, tilsvarende det den er i dag mellom produsenter og konsumenter med 50% marginalsatt. Om man opprettholdt dagens skatteregler, men kuttet ut alle progresjonstrinn over 50%, ville det gi samme virkning på kredittmarkedet.

Justering for inflasjonsgevinst/tap i skatteligningen ville rette opp de fleste skjevheter i kredittmarkedet. Ettersom mye av problemene skyldes at skattesystemet ikke er tilpasset en inflasjonsøkonomi, burde dette være et nokså nærliggende forslag. Man kan la gjeldshavere få et tillegg i sin

skattbare inntekt for inflasjonsgevinsten som de har på sin gjeld, og la fordringshavere få et fradrag for inflasjonstapet på sine fordringer. I tillegg kan bedriftenes avskrivningsgrunnlag oppjusteres i takt med inflasjonen, slik at de ikke lider tap på sine fremtidige avskrivninger. Fullstendig inflasjonskorrigerende avskrivninger vil også omfatte andre poster i regnskapene, men de som her er nevnt, synes å være de mest nærliggende og de enkleste å gjennomføre.

Man vil med disse endringer være tilbake til den situasjon som er beskrevet i annet avsnitt i artikkelen og hvor konsumentene står overfor en litt lavere rente enn produsentene. Dette er en situasjon som man for så vidt kan akseptere, særlig hvis man tar hensyn til at bedriftenes adgang til avskrivninger normalt gir dem fordel av en viss skattefordel.

Men hvis man ønsker større likestilling mellom investering i varige konsumgoder og investering i produksjonsmidler for å hindre den sløsing av ressurser som formodentlig finner sted ved at konsumentene kjøper mer varige konsumgoder enn det som er samfunnsmessig optimalt, kan man øke beskatningen av avkastning av varig konsumkapital. Som nevnt, er den skattbare avkastning av egne boliger, slik skattesystemet i dag virker, bare lik $\frac{1}{2}$ –1% av investert kapital, og for andre varige konsumgoder beregnes ingen skattemessig avkastning. Ved å oppjustere formuestakstene på boliger og (annen) konsumkapital og innføre en skattbar avkastning også av (annen) konsumkapital (enn boliger), vil man få en mer lik skattemessig behandling av investering i privat konsumkapital og i bedriftenes produksjonskapital. Å verditaksere folks varige forbruksgjenstander i den hensikt å beskatte deres avkastning, vil selvsagt by på praktiske problemer, men forutsatt at skattereglene praktiseres etter hensikten og skattetakstene ikke avviker for mye fra de reelle verdier, vil man da ha

et skattesystem som er tilnærmet nøytralt overfor de forskjellige investeringsprosjekter som ønskes finansiert i kredittmarkedet.

Men fortsatt vil det eksistere en skjevhet for så vidt som konsumenter med netto fordringer må betale skatt av sine renteinntekter, og konsumenter som låner for å konsumere mer i dag enn inntekten tilsier, får fradrag for sine renteutgifter. Konsumentenes netto realrente, uansett om de sparer eller låner, vil da være lavere enn realrenten i markedet. Vi vil altså ennå ikke ha likhet mellom kapitalens grenseproduktivitet og konsumentens subjektive rente.

Å holde renteutgifter og -inntekter helt utenfor skattbar inntekt, ville være den mest radikale, men også den beste løsning hvis man ønsker å ha optimalitetsbetingelsene i kredittmarkedet oppfylt. Så lenge det eksisterer bedriftsbeskatning, vil en også i dette systemet ha behov for skattemessige avskrivninger som skal tilsvare kapitalstiltet, og de må nå som tidligere påpekt, justeres opp i takt med inflasjonen. For å skape likhet mellom bedriftenes investeringer i produksjonskapital og deres plasseringer i finansielle fordringer, som i dette tilfellet er skattefrie, må bedriftene få fradrag for renteutgifter for investeringer tilsvarende den realrente de ville ha mottatt om pengene i stedet var plassert som fordringer. Dette ville kreve bedre formuesanslag på bedriftenes kapitalutstyr enn dagens skattetakster gir, men for øvrig ville systemet være enklere å praktisere enn dagens skattesystem, idet renteinntekter og -utgifter helt faller bort fra selvangivelsene.

For bedriftene ville en slik omlegging skape beskjedne endringer, idet de vil få fradrag for renteutgifter på sine realkapitalbeholdninger i stedet for på sin lånegjeld. For helt lånefinansierte investeringer skulle det gå ut på ett. For investeringer delvis finansiert med egenkapital, ville det nye systemet gi lik behandling av egen- og fremmedkapital, mens det med dagens system antagelig skjer en viss forskjells-

behandling, et problem som for øvrig ikke er drøftet i denne artikkel. For konsumentene ville omleggingen selvsagt skape større endringer, til fordel for de netto sparende og til ulempe for nettolåntakerne. Men den betydelige endringen i den realrenten etter skatt som konsumentene står overfor, og som nå vil bli lik realrenten før skatt, må nødvendigvis gi seg utslag i rentenivået, slik at den totale virkning er mer usikker.

En politisk innvending mot dette systemet vil antakelig være at personer og bedrifter slipper å betale skatt av avkastningen av investert egenkapital. Men dette er nettopp en del av systemet, personer med sparekapital kan plassere den i rentebærende fordringer eller i konsumkapital uten å få skatt av renteinntektene. Hvis sparekapitalen plasseres i produksjonsmidler som skal produsere for salg, blir det bare beskatning av den delen som overstiger normal renteinntekt.

Avslutning

Det som her er diskutert, er kredittmarkedet, sett isolert, og de krav som må stilles til skattesystemet for at en markedsøkonomisk tilpasning i det skal gi en ressursbruk som er samfunnsøkonomisk best i den forstand at det ikke er mulig ved overføring av midler fra et formål til et annet å bedre situasjonen for noen enkelt uten at andre får det dårligere. Det er påvist at det nåværende skattesystem langt fra tilfredsstillende stiller disse krav.

Vi har også sett på visse alternativer for endringer av skattesystemet. Forslaget om at skattefradraget for gjeldsrenter bare skal utgjøre en bestemt andel av renteutgiftene for alle konsumenter, f.eks. 35%, innebærer en forbedring dersom problemet med å skille personlig inntekt fra næringsinntekt, lar seg løse. Det ville ha vært en styrke for forslaget om renteinntekter skattemessig ble behandlet på samme måte.

Forslaget om at ovennevnte andel skal tillates å øke opp til 50%, er for så vidt en dårligere løsning med hensyn til virkning på ressursbruken, men innebærer på den annen side den fordel at det ikke lenger vil være nødvendig å skille mellom personlig inntekt og næringsinntekt, og i seg selv er det en klar forbedring i forhold til nåværende skatteregler. Også for dette forslaget ville det være en styrke om høyeste marginalsatt på netto renteinntekter ble satt lik 50%. En alminnelig opphevelse av alle marginalsattesatser over 50% ville gjøre samme nytten som dette forslaget.

Korrigerer av den skattbare inntekten for gevinster og tap som skyldes at gjeld og fordringer, herunder også bedriftenes skattemessige avskrivninger, tæres opp av inflasjonen, ville være en betydelig forbedring av vårt nåværende skattesystem og bidra til å rette opp en god del av dets skjevheter. Dette kunne også kombineres med at skattetaksten på boliger og (annen) konsumkapital ble oppjustert, og kanskje at skattytere ble ilignet en viss skattemessig avkastning av varige konsumgjenstander, på samme måte som av egne boliger.

Det mest ideelle ville være å la den skattbare inntekt være uberørt av renteinntekter og -utgifter. En viss beregningsmessig alternativ renteavkastning av produksjonskapitalen ville da også være nødvendig for at et slikt system skulle virke nøytralt.

Lignende skjevheter på grunn av skatter og avgifter som det man finner i kredittmarkedet, finnes selvsagt også i mange andre markeder. Det er mulig at disse forskjellige skjevhetene oppveies av hverandre i noen grad, men så lenge de ikke er utformet for det formål, er det ingen spesiell grunn til å tro at så er tilfelle. Et forhold kan likevel tenkes å føre til at bedriftene kan låne billigere enn konsumentene, og det er når bedriften låner for å finansiere varige konsumgoder som brukes av bedriftens ansatte og eiere. Avkastningen

av disse godene vil ikke alltid beskattes, og i tillegg vil bedriften ha avskrivninger på investeringene. Brukerprisen på disse godene vil da være enda mindre i bedriften enn for en privatperson.

Men i dette tilfelle opptrer altså bedriften som konsument, mens vi vanligvis antar at dens samfunnsmessige oppgave bare er å produsere. Det er for så vidt et problem som gjelder enhver konsumutgift som en bedrifts ansatte og eiere fører som produksjonsutgift for bedriften, og berører derfor ikke kapitalmarkedet spesielt. Problemet bør helst løses ved at reglene for hva slags forbruk som kan føres som utgift til inntekts ervervelse, gjøres mindre liberale enn i dag.

Et hovedpoeng i Renteutvalgets innstilling har vært at et fritt kapitalmarked der alle aktører står overfor en og samme markedsbestemt rente, og frikonkurransesforutsetningene for øvrig er oppfylt, vil gi den i samfunnsmessig forstand mest effektive ressursbruk. Administrert rente som

medfører avvik fra markedsrenten kombinert med kredittrasjonering, vil gi dårligere ressursbruk. Med dette utgangspunkt må det være relevant å påpeke de skjevheter som vil oppstå, selv med fri rentetilpasning, i en økonomi med prisstigning og skatt, og spesielt progressiv skatt. Det ville være litt av et slumpetreff om et avgiftssystem utviklet under et system med regulert rente og rasjonert kreditt, skulle rette opp de skjevheter som vil skrive seg fra inflasjon og inntektsskatt under fri markedstilpasning av renten.

Disse skjevhetene har eksistert i lengre tid, og mange har tilpasset sine lån, sitt konsum og sine kapitalplasseringer deretter, og de vil derfor kunne synes det er urimelig at reglene nå skal endres. Etter mitt syn er det at en skjevhet har vart lenge, ingen god grunn til å opprettholde den. Men hvis endringene i seg selv skulle føre til uønskede overgangsproblemer, bør det være mulig å løse dem ved å lage passende overgangsordninger.

200-krone minnemynt

Arne Bakken,
direktør ved Den Kongelige Mynt,
Kongsberg

Advers

Revers

Etter annen verdenskrig har Den Kongelige Mynt utgitt følgende minne-/jubileumsmynter:

Pregår:	Pålydende:	Legering:	Diameter mm:	I anledning av:
1964	10 kr.	900 Ag	35	150-års jubileet for Grunnloven av 17/5 1814
1970	25 kr.	875 Ag	39	25-årsminnet for frigjøringen 8/5 1945
1975	5 kr.	CuNi	29,5	100-årsminnet for innføring av desimalmynt ved lov av 17/4 1875
1975	5 kr.	CuNi	29,5	150-årsminnet for den norske utvandring
1978	50 kr.	925 Ag	36	Kong Olav Vs 75-årsdag den 2/7 1978
1978	5 kr.	CuNi	29,5	Hærens 350-årsjubileum for overgangen fra leidangs- til regimentsordning

Og i år ble det altså utgitt en 200-kroner minnemynt i anledning av 35-årsjubileet for frigjøringen den 8. mai 1945, og med følgende beskrivelse:

Myntens data:

Diameter: 36 mm
Vekt: 27 g
Legering: 625 ‰ Ag

Preg:

Advers: Fri riksløve
Under og til venstre, delt på tre linjer:
NORGES FRIGJØRING 8. MAI 1945.

Revers: Akershus Slott, sett fra sjøsiden. Under og til høyre myntgravørens merke ØH. Nederst et felt med tekst 200 KRONER og under dette "1980" midtstilt mellom myndtdirektørens merke AB og Den Kongelige Mynts merke: Hammer og bergsjern.

Rand: Glatt.

Design og modellarbeid ved myntgravør Øivind Hansen.

Motivet på advers – fri riksløve – er tidligere blant annet anvendt på hærminnemynten i 1978.

Når man på revers valgte Akershus Slotts velkjente profil sett fra sjøsiden, var tanken at i historisk perspektiv og med sin nære tilknytning til frigjøringen i 1945, stå

Akershus fram som et nasjonalt symbol på det frie Norge.

Initiativet til utgivelsen av denne minnemynten kom fra Krigsinvalidforbundet, som i skriv av 10. oktober 1979 til statsministeren foreslo å utgi en minnemynt ved 35-årsminnet for frigjøringen den 8. mai 1945. I brevet ble det forutsatt at det ble et overskudd ved denne utgivelsen, og at dette skulle komme krigsinvalidene til gode. Regjeringen gav sin tilslutning til forslaget, men det ble også uttalt at andre almenntilgittige formål skulle kunne få andel av overskuddet.

Den senere utvikling i fastleggingen av minnemyntens pålydende, vekt og sølvinnhold ble sterkt influert av de anormale prisforhold for sølv i 1979 og først på året 1980, og vi gir derfor en kort oversikt over utviklingen i sølvnoteringene i denne perioden – med verdier angitt i kroner pr. gram (eksklusive merverdiavgift).

I en rekke år inntil årsskiftet 1978/79 var sølvnoteringen under kr. 1,00 pr. gram. I 1979 steg noteringene forsiktig i første kvartal til en maksimumsverdi på kr. 1,45

pr. gram. I tredje kvartal var den maksimale notering kommet opp til kr. 2,95 pr. gram, mens en i fjerde kvartal fikk en ytterligere stigning til kr. 5,10 pr. gram. I januar 1980 fortsatte stigningen og kulminerte 18. januar med kr. 7,81 pr. gram. Etter dette tidspunktet har sølvnoteringene falt til et mer rimelig nivå og er nå – ultimo mai – ca. kr. 2,50 pr. gram.

Opprinnelig – i november 1979 – hadde en regnet med å utgi en 100 kroner sølvminnemynt, vekt 27 g og finhet 925°/100, noe Departementet forutsatte i OT.prp. nr. 24 (1979–80), som ble fremmet i Statsråd den 30. november 1979.

Men allerede i brev av 5. desember 1979 til Stortinget orienterte Finansdepartementet om at det ville bli nødvendig å tilpasse myntens størrelse og legering til de økte sølvpriser. Internt ved DKM vurderte en ulike alternativ: redusert vekt, men god finhet; vekt som tidligere forutsatt, men finhet ned til 625°/100 men i alle tilfelle med pålydende 100 kroner.

Ved lov av 21. desember 1979 – som tillegg til lov av 17. april 1875 – ble det fastlagt at minnemynten skulle ha pålydende 100 kroner, men at Kongen skulle fastsette ”myntens form, størrelse, vekt, preg og legering og det antall som skal myntes ut”.

Sølvnoteringen fortsatte som sagt å stige, og i januar 1980 ble det innlysende at en måtte foreta ytterligere forandringer i pålydende og/eller i vekt og/eller i legering. Dessverre måtte den endelige bestemmelse tas i midten av januar 1980, da sølvnoteringen var megét høy (se ovenfor) og fremdeles var stigende. For å kunne få fram produksjonsverktøy og rondeller i tide, slik at et visst antall mynter var ferdige til minnedagen, kunne en ikke senere endre disse bestemmelser.

Ved Ot.prp. nr. 28 (1979–80), som ble fremmet i Statsråd den 8. februar 1980, ble hoveddata for denne minnemynten fastlagt således:

Pålydende:	200 kroner
Diameter:	36 mm
Vekt:	27 g
Finhet:	625°/100

Stortinget godkjente ved lov av 27. mars 1980 som tillegg til lov av 17. april 1875 at minnemynten skulle utgis med pålydende 200 kroner.

En vil kanskje stusse over den finhet (legering) på 625°/100 som er benyttet i dette tilfellet. Men denne legeringen har i stor utstrekning vært anvendt for minnemynter i Forbundsrepublikken Tyskland og har også tidligere vært brukt for mynt i Norge. Før 1875 var sølvfinheten angitt i ”lodd” som dividend og med 16 som divisor. 625°/100 svarer i dette systemet til 10 lodd.

Med det forholdsvis betydelige pålydende for denne minnemynten kan en ikke påregne de store salgstall som en tidligere har hatt for sølv minnemynter (i de senere årene 800 000–1 200 000 stykker). I første omgang ble det preget 200 000 stykker, som er gått ut ganske raskt, i disse dager preges ytterligere 100 000 stykker.

Som ovenfor beskrevet, skapte den høye sølvprisen en rekke problemer ved utgivelsen av denne minnemynten. En får trøste seg med at Norge ikke er alene om disse vanskelighetene. – Vest-Tyskland hadde i 1979–80 preget 8 000 000 5 DM-minnemynter i sølv, som lå klare til utsendelse. Ut fra prisforholdene på sølv ble ikke noe av partiet sendt ut og er senere blitt smeltet ned. – Østerrike har over en årrekke sendt ut minnemynter med pålydende 100 Sch. og med noenlunde samme dimensjoner som vår 200-kroner minnemynt. På grunn av de økte sølvpriser har man i år økt pålydende til 500 Sch. – Sverige har tidligere utgitt minnemynter med pålydende 50 kroner og med noenlunde samme dimensjoner som vår 200-kroner minnemynt. Årets minnemynt med samme hoveddata som før vil imidlertid få pålydende 200 kroner.

Sysselsettingsperspektiv for 1980-åra

*Foredrag av direktør Hermod Skånland
på Vestlandske Bondestemna 1980*

Utsiktene for sysselsettinga i det tiåret vi no er gått inn i, kan vi sjå frå fleire synsvinklar. Det første spørsmålet som melder seg, er om og under kva vilkår vi kan klare å halde eit høgt nivå for samla sysselsetting. Her og i andre samanhenger kjem vi ikkje unna oljeverksemda, og det kan derfor vere av interesse å sjå serskilt på kva verknad ein kan vente at den vil ha for sysselsettinga. Dette fører oss inn i spørsmålet om kva krav som vil bli stilt til utdanning og utdanningsnivå, og korleis dette passar til den utdanning arbeidsstyrken faktisk kan ventast å ha. Mange er opptatte av kva den teknologiske utviklinga kan få å seie på dette området. I ein møtelyd som denne er det dessutan naturleg at det vil vere av serleg interesse om det kan seiast noko om korleis ein kan vente at arbeidsmarknaden vil stille seg spesielt for landbruket. Desse ulike spørsmåla heng naturleg nok saman, men for systematikken si skuld skal eg likevel freiste å ta dei opp kvar for seg.

Sysselsettingsnivået

Dei aller fleste land i verda har i dag ei nokså omfattande arbeidsløyse om vi samanliknar med stoda tidlegare i etterkrigstida. I dei vestlege landa vekslar talet på ledige for det meste frå 4–5 opp til 8–9% av dei som søker arbeid, og i utviklingsland som ikkje produserer olje, er den ofte mange gonger høgare. Målt på same måten, har arbeidsløysa her i Noreg i dei scinare åra vore litt under og litt over 2%. I andre land reknar ein for det meste

ikkje med at det kan vere mogleg å kome ned på eit så lågt nivå for arbeidsløyse som det vi har hatt, og slett ikkje halde det der i lengre tid. I Vest-Tyskland er arbeidsløysa i dag 3–4%, og dette reknar dei som full sysselsetting. I sambandsstatane er full sysselsetting ei arbeidsløyse på minst 5%. Rett nok skal ein vere varsom med slike samanlikningar. Dei tar ikkje omsyn til ulik struktur i arbeidsmarknaden og heller ikkje til verknader av ulikskap i trygdeordningar og andre reglar. Likevel kan vi nokså trygt seie at vi fram til no har lukkast i å halde eit sysselsettingsnivå som etter internasjonale målestokk er uvanleg høgt.

Når vi har lukkast i dette, skuldast det at vi etter det internasjonale økonomiske tilbakeslaget i 1974 førde ein motkonjunkturpolitikk som vi finansierte med lån frå utlandet. Dette fann vi forsvarleg av di desse låna seinare ville kunne bli betalte tilbake av dei inntektene staten ville få frå oljeverksemda. Men dimensjonane av denne opplåninga vart større enn vi hadde tenkt oss. Høg etterspurnad som pressa kostnadsnivået oppover, og ein kurspolitikk som førde til ei oppvurdering av krona, ga seg utslag i ei sterk svekking av konkurransevna overfor utlandet. Dei siste par åra har ein derfor måtta føre ein mykje strammare politikk. Saman med devaluering og pris- og inntektsstopp har dette ført til ei oppretting av den økonomiske balansen og ei klår betring av konkurransevna vår. Ved utgangen av fjoråret var det stor semje om at denne politikken måtte førest vidare. Den nye prisauken på olje førte også til at det blei mykje lettare å få balanse eller overskot i utanriksøkonomien enn vi berre

nokre månader før hadde hatt grunn til å vente. Med dei prognosane Olje- og energidepartementet nyleg har lagt fram for oljeinntektene i åra framover, kan det sjå ut til at om det blir naudsynt, kan vi enno ein gong føre motkonjunkturpolitikk, og at det såleis ikkje lenger er nokon grunn til å ottast for sysselsettingsnivået. Tvert om ser problemet meir ut til å bli mangel på arbeidskraft. Før vi blankt godtar dette, kan det likevel vere grunn til å sjå litt nærare på kor stor handlefridom oljeinntektene gjev oss i åra som kjem.

Oljeinntekter og motkonjunkturpolitikk

Ein må då først vere klar over at vi alt har tatt i bruk ein stor del av oljeinntektene. På statsbudsjettet for 1980 er det tatt til inntekt 11–12 milliardar kroner. Etter dette er det framleis eit finansieringsunderskot for staten og statsbankane på opp mot 20 milliardar kroner før vi tek omsyn til tilbakebetaling av utanlandske lån. Noko av dette vil staten normalt kunne dekke på den innanlandske kapitalmarknaden utan at den vert urimeleg trong for private og kommuner, slik at dei vert nøydde til å ta opp lån i utlandet. Det er ikkje så lett å seie kor stort det innanlandske finansieringsunderskotet for staten forsvarleg kan vere, men eg tror ikkje vi overdriv om vi seier at om lag 25 milliardar kroner av oljeinntektene er disponerte. Dette svarer om lag til kva oljeselskapa skal svare i skatt av produksjonen i 1980. Inntektene vil stige i åra frametter, men på den andre sida skulle vi òg gjerne betale tilbake på gjelda på 45 milliardar kroner som staten og statsbankane har samla opp under motkonjunkturpolitikken. Dette kan vi lettast gjere i dei næraste åra, då auken i inntektene frå oljeverksemda er sterkast. Seinare vil auken bli meir moderat så langt vi no kan sjå.

Om vi tek som eit rekne-eksempel at vi gjennom dette tiåret ynskjer å avvikle

gjelda, men i 1990 ikkje lenger skal ha noko overskot, kan den årlege auken i bruk av varer og tenester vere ein liten prosent høgare enn auken i vår produksjon utanom olje og gass. I dei åra vi førde motkonjunkturpolitikk, frå 1973 til 1977, var denne skilnaden så høg som 2¼%. Over noko lengre tid gir såleis oljeinntektene lite rom for ein motkonjunkturpolitikk som kan halde sysselsettinga oppe dersom vi ikkje greier det innanfor dei rammene som produksjonsauken elles set.

No er det nokon som seier at vi kan la vere å betale tilbake utanlandsgjelda, men heller føre skulda vidare. Då kan vi utsette problemet nokre år, men vi kan ikkje kome unnan det. Poenget er at det er berre det året vi aukar etterspurnaden meir enn vår eigen produksjon at vi kan løyse eit problem på denne måten. Neste året er vi komne opp på eit høgare nivå for etterspurnad i høve til produksjon, men på dette høgare nivå er problema dei same som før. Det betyr at om vi til dømes eitt år bruker 1 milliard kroner for å få i stand eit inntektsoppgjer, og det tar fem år før vi neste gong skjer ned etterspurnaden i høve til produksjonen, slik vi gjorde i 1978–79, så har den løysinga vi har funne på inntektsoppgjeret, i realiteten kosta oss 5 milliardar kroner. Vi har klære røymsler for korleis det går om ein år etter år prøver å løyse problema på denne måten. Ingen oljeinntekter vil kunne dekke gapet mellom produksjon og etterspurnad som vi då får.

Det vil derfor framleis vere avgjerande for sysselsettinga at vi kan halde kostnadsnivået i tilhøve til utlandet under slik kontroll at vi er konkurranseføre både på eksportmarknadene og vår eigen heimemarknad. I ein artikkel av *Asbjørn Fidjestøl*, som står i siste nummer av "Penger og Kreditt", er det rekna ut at om konkurransevna blir svekka med ein prosent, og balansen i utanriksøkonomien skal vere den same, fører dette med seg eit tap på om lag 3 500 arbeidsplassar. Brorparten av dette er

verknader av dei tilstrammingstiltak vi må treffe av omsyn til utanriksøkonomien. Men dei er like reelle for det. Det er berre på kort sikt problemet kan løysast gjennom ein svekka utenriksøkonomi. På lengre sikt har ein ikkje noko val, ein må betale for det ein kjøper.

Skal vi halde kostnadsnivået under kontroll samstundes som etterspurnaden er høg nok til å gi full sysselsetting, krevs det ein effektiv inntektspolitikk. Vi må berre vedgå at vi i dag ikkje har noko varig løysing på dette problemet. Etter den vellukka pris- og inntektsstoppen i 1978/79 er det no vanskeleg å sjå korleis vi gjennom året 1980 skal kunne få til ei slik betring som vi framleis treng. Eg viser her til den rapporten Aukrust-utvalet for nokre dagar sidan la fram, der det går fram at ved utgangen av fjoråret låg vi enno 15% under nivået i 1970. Vi må visst vere glade til om vi frå nyår til nyår ikkje får ei ny svekking av konkurransevne i år. Det var kan hende urealistisk å vente noko anna, all den stund vi enno ikkje her i landet har andre former for inntektsfastsetting enn dei ein finn i andre land, og vi har ein strammare arbeidsmarknad enn dei har. Men eg har talt om inntektspolitikk i så mange andre samanhenger at eg skal ikkje gå nærare inn på dette no. Lat oss heller sjå litt meir på kva sjølve oljeverksemnda kan kome til å bety for sysselsettinga i åra framover.

Oljeverksemnd og sysselsetting

I dag er rundt 30 000 årsverk knytt til oljeverksemnd i ei eller anna form. Om lag halvparten av desse er anten i leiting etter eller utvinning av olje eller i bransjer som nokså direkte er knytt til slik aktivitet. Den andre halvdel er i bransjer som er spreidd over heile økonomien og der oljesektoren er berre ein av fleire sektorar dei leverer til. For å halde oppe eller endå auke nivået for

oljeproduksjon i resten av dette hundreåret, krevst det leiting etter og utbygging av nye olje- og gassfelt. Etter dei planane som er dregne opp, skal norske selskap stå for ein stigande del av verksemda på sokkelen i åra frametter. Statoil åleine reknar med å auke talet på tilsette fra 800 i dag til 5 000 i 1990. Alt dette talar for at talet på sysselsette i sjølve oljeverksemnda vil måtte auke. Om ein òg skal ta sikte på at om lag tre fjerdepartar av leveringane til norsk sokkel skal kome frå norsk industri mot om lag halvdel i dag, vil dette òg kreve at ein større del av sysselsettinga indirekte vert knytt til oljeverksemnd. Mykje av dette kan kome som ein motpost til redusert skipsbygging, sjølv om det kan føre med seg distriktpolitiske verknader som vi ikkje er glade for. I tillegg til dette kjem planane om utbygging av petrokjemisk industri bygd på råstoff frå Nordsjøen. Slike anlegg krev ikkje så svært mykje arbeidskraft for drift, men bygginga av dei krev mange sysselsette konsentrert over nokså stutt tid.

Samanlikna med anna næringsliv krev verksemnda på sokkelen og annan aktivitet som er direkte knytt til oljen, svært mykje ingeniørkunnskap. No har vi på forehand eit underskot på ingeniørar her i landet, og utbygging av utdanningskapasiteten tar mange år. I ei overgangstid vil utbygginga gi færre ingeniørar til næringslivet, av di ein treng fleire til å lære opp dei nye. Ein svært rask utbygging på eit område som krev mange med hogare utdanning, vil derfor føre til at det blir færre av dette slaget i resten av næringslivet. Oljeverksemnda vil venteleg òg ha den beste betalingsevna og vil forsyne seg først og med dei beste. Men for all verksemnd er det viktig å ha folk med dei kvalifikasjonar som trengst for utvikling av nye produkt og tilpassing av produksjonsmetodar. Dette er like viktig for konkurransevna som lønnsnivået. Arbeidsplassane til andre sysselsette er avhengige av slike folk. Ei sterk utbygging av oljebasert verksemnd kan derfor rive bort noko av grunn-

laget for det næringsliv som trass alt sysselsetter og vil sysselsette langt dei fleste.

For samla sysselsetting her i landet kan vår bruk av oljeinntektene bli enda viktigare enn sjølv oljeverksemda. Om dei fører med seg at vår bruk av varer og tenester innanlands stig sterkare enn produktivitsauken gir grunnlag for, vil etterspurnaden etter arbeidskraft gå opp. Dette vil fore til eit press på lønnsnivået og svakare konkurransevne overfor utlandet, og eit tap av arbeidsplassar, slik eg tidlegare har peika på. Nettoverknaden på arbeidsmarknaden er det ikkje lett å ha noko sikker meining om.

Det ser ut for at vi samstundes kan stå overfor ein etterspurnad etter arbeidskraft som det kan bli vanskeleg å dekke, og ei høgare arbeidsløyse. Dette kan høyrast som ei sjølvmotseiing, men har likevel sin gode grunn. Og grunnen er at dei perspektiv som ligg i oljeaktiviteten utover i 1980-åra, har som føresetnad ein høg omstillingstakt i næringslivet. No skal vi ikkje vere så redde for omstilling. Skal næringslivet halde seg på høgda internasjonalt, må vi akseptere at nokre arbeidsplassar fell bort og andre kjem til. Prøver vi å hindre dette, kan vi vere nokså sikre på at vi får vanskar med sysselsettinga. Men på den andre sida kan det vere grunn til å vere varsam med i tillegg til dette å legge opp ein næringspolitikk som krev endå sterkare omstilling enn det som vil følgje av ei slik meir naturleg utvikling.

Med alle dei problem som oljeverksemda og oljeinntektene fører med seg, kan det vere nærliggande å tenke at kan hende fører den mest til ulukke for landet. I så fall bør ein ta seg ein tur til eit anna land som ikkje har nok olje til eige bruk (og det er dei aller fleste), og høyre om dei problem som uvisse om tilgangen på og prisen for energi reiser. Eg trur han eller ho nokså snart vil vere glad for å få reise heim att. Og den som er bonde, bør kome i hug at den inntektsopptappinga han har nytt godt av

sidan 1976, vart vedteken av Stortinget under inntrykket av dei store oljeinntektene vi skulle få.

Det er klårt at landet vårt må ta i bruk dei ressursar som oljen gjev, og at den vil måtte få ein viktig plass i vårt eige næringsliv gjennom resten av dette hundreåret. Men kor stor plass den skal ha, kan vi sjølv fastlegge på fleire måtar. Både sjølv utvinningstempoet og den plassen norske oljeselskap skal ha, er her avgjerande. Det same gjeld kva omfang av leveringar frå norsk industri vi skal ta sikte på, og i kor stor grad vi vil bygge opp ein industri med basis i olje og gass som råvarer.

I det første spørsmålet har Stortinget lagt til grunn det som er kalt "eit moderat tempo", som er blitt definert som alt opp mot 90 millionar tonn oljeekvivalentar i året. Korleis ein har kome fram til nett dette talet, er det vel knapt nokon som veit. Sjølv synes eg det måtte vere riktigare å fastlegge nivået slik at det ville ha rimeleg moderate verknader i økonomien vår elles. Det må vel vere dette omsynet som ligg til grunn for ynsket om moderasjon, ikkje tanken på eit produksjonsnivå i seg sjølv.

Med omsyn til kor store leveringar ein skal ha til oljeverksemda, er det vel ikkje sikkert det er grunn til å ha noko bestemt målsetting. Skal oljen gi så store inntekter til det norske samfunn som råd er, bør, andre ting like, både drifts- og kapitalkostnader vere så låge som vi kan få til. Ut frå dette vil vi vere best tent med at norsk næringsliv får så mykje leveringar som dei kan skaffe seg i open konkurranse med andre land, verken meir eller mindre.

Noko liknande gjeld for utbygginga av industri basert på petroleumsråvarer. Desse har ein pris på ein internasjonal marknad, og det same har den kapitalen som trengst til utbygging av slik industri. Er det ut frå vanlege kalkyler lønsamt å nytte olje og gass som råvarer her i Noreg, er det liten grunn til at vi ikkje skulle gjere det. Men at oljen og gassen kjem frå norsk sokkel eller

at staten og våre eigne oljeselskap har kapital til dei investeringar som trengst, er i og for seg ikkje nokon grunn til at vi skal satse på petrokjemisk industri.

Det vi må vare oss for, er å føre 1950-åras industripolitikk ein gong til, og bygge på det som vi har "naturlege føresetnader for", som det heiter. Eg kan ikkje sjå nokon grunn for at ikkje fantasi, arbeidsevne og salstalent skal kunne vere naturlege føresetnader for nordmenn så vel som for andre folk.

Utdanningsnivå og arbeidsmarknad

Dette vert mykje olje, men med den plass petroleumsverksemda vil ha i vår økonomi i 1980-åra, er ikkje det til å unngå. Men lat oss no sjå på andre tendensar i arbeidsmarknaden, som heller ikkje er så spesielle for vårt land som oljeproduserande nasjon.

Ein slik tendens, som vi har sett i 1970-åra og som vi må rekne med vil halde fram i det tiåret vi no er gått inn i, er at utdanningsnivået i arbeidsstyrken stig. Dette følgjer både av auka interesse for utdanning og av at utdanningstilbodet blir betre. Korleis arbeidsstyrken er samansett etter utdanningskategori, er ikkje minst bestemt av det siste. Inntil nyleg låg hovudvekta i investeringane i utdanning på grunnskolen og den høgare utdanninga, mens den i dei seinare åra har skifta meir over til vidaregåande utdanning. Av di storparten av dei som er i arbeidslivet i 1990 er med alt no, og av di utdanningsnivået hos dei som kjem til, vert fastlagt av eit utdanningssystem som vi i hovudtrekka kjenner, veit vi også nokolunde korleis arbeidsstyrken i det tiåret som kjem, vil vere samansett med omsyn til utdanningsnivå. Utrekningar som *Eva Birkeland* i Norsk Arbeidsgiverforening har gjort, tyder på at av dei som kjem til i arbeidsstyrken i 1980-åra, vil 90% ha utdanning ut over grunnskolen. Det vil føre til at i den samla arbeidsstyrken vil den

delen som berre har grunnskole, vere halvert sidan 1970 og kome ned i 25% i 1990. På den andre enden av skalaen vil den del som har høgare utdanning, bli fordobla og kome opp i 20%. Dei som ligg ein stad i mellom og greier seg med vidaregåande utdanning, kjem opp i 55% mot 40% i 1970. Det er denne gruppa som aukar relativt mest i 1980-åra.

Det er sjølv sagt bra på mange måtar at utdanningsnivået stig. Vi må ha lov å tru at stort sett hjelper utdanning til at folk gjer betre arbeid, og kunnskap har dessutan eit verde i seg sjølv. Likevel kan det vere grunn til å sjå på korleis dette utdanningsmønsteret passer til etterspurnaden etter arbeidskraft. Her kan ein bygge på utrekningar av *Knut Eriksen* i Norsk almenvitenskapelig forskningsråds utredningsinstitutt. Vi ser då at om vi kan gå ut frå at den tendensen som vi til no har sett, held fram i kvar einskild næring, så passar tilbodet på mellomnivået nokolunde bra til etterspurnaden. Men det kan lett bli eit visst overskot av dei med høgast utdanning og eit underskot av dei med berre grunnskole. Dette trass i at vi tidlegare peika på fåren for ein alvorleg mangel på folk med høgare teknisk utdanning. Overskotet kan vi vente å finne på område som språkleg-historiske og samfunnsvitenskapelege fag, der det alt tydeleg har meldt seg.

Eit overskot på arbeidskraft med høgare utdanning vil føre til at nokre av dei vil ta arbeidsoppgåver der vidaregåande utdanning er nok, medan folk med vidaregåande utdanning tar arbeid som berre krev grunnskole. Kor klårt dette kjem fram i praksis, er vanskeleg å seie. Skillelinene mellom dei ulike utdanningsnivå er ikkje alltid like klare, og det er vel trass alt betre at folk har noko meir utdanning enn dei strengt tatt skulle trenge enn at dei har mindre. At tilbod og etterspurnad skulle vere fullt samstemde, kunne vi i alle fall ikkje vente.

Likevel kan det vere grunn til å vere klår over dei problem som slike skilnader kan

reise. Ein verknad som vi alt ser, er at ungdom som har noko utdanning frå før, stiller først i køen når det gjeld utdanningsvegane der eit lågare utdanningsnivå er nok. Dette fører med seg at det er dei bokleg flinke som lettest slepp til, jamvel der slike evner ikkje har så mykje å seie. Det inneber òg ei slosing med utdanningsressursar. Sidan det er naturleg at folk vil ha løn etter si eiga utdanning, kan eit hogare utdanningsnivå enn naudsynt òg føre til sterkare lønnspress.

Om vi jamt over kan klare å halde eit høgt sysselsettingsnivå, trur eg likevel ikkje vi skal overdramatisere verknaden av mistilpasningar på grunn av utdanningsnivå, og det er i alle fall vanskeleg å sjå kva ein skulle kunne gjere for å unngå dei. Ikkje kan vi lage stillingar etter kva utdanning ungdommen har valt om vi ikkje elles treng stillingane eller har råd til å opprette dei. Og usikre som prognosane er, serleg for etterspurnad etter folk med hogare utdanning, kan det vere risikofylt å avgrense tilgangen til desse utdanningsvegane til det vi tror vert etterspurnaden. Om mistilhøvet blir stort og klårt, kan dette likevel bli naudsynt, slik ein i praksis har måtta gjere. Ein må òg kunne rekne med at om arbeidsmarknaden for dei med hogare utdanning på visse område blir vanskelegare, vil dette i seg sjølv trekke i retning av at færre søker denne utdanningsvegen.

Teknologisk utvikling

Eit anna moment som i den seinare tid har vore mykje framme i debatten om sysselsettingsperspektiva, er den teknologiske utviklinga, serleg slik denne vil bli påverka av mikroprosessoren. Mange synest å sjå denne som det store trugsmålet mot den fulle sysselsetting i åra som kjem. Og det er ingen tvil om at vi på dette området kan vente å stå overfor ei utvikling som både kan vere fantastisk og skremmeleg. Men det

er likevel mange bremsar på kva den kan kome til å bety for etterspurnaden etter arbeidskraft.

For det første vil ikkje alt som det er teknisk mogleg å gjere, faktisk bli gjort. Mikroprosessoren går inn som ein del av produksjonsutstyret og blir derfor berre tatt i bruk etter kvart som det vert lønsamt å skifte ut det produksjonsutstyret som no finns. For det andre vil mangel på folk med den kunnskap som trengst, føre til at det nye produksjonsutstyret blir tatt i bruk seinare enn kva som elles kunne vært lønsamt. Og for det tredje vil det nye ofte ikkje kome i staden for det som no blir gjort, men heller i tillegg til dette. Då fotokopieringsmaskinen kom, førde den ikkje berre til at ein trong færre til å skrive avskrift på maskin, men òg til at det blei produsert utruleg mykje meir papir som skulle lesast.

Som einkvar annan teknologisk nyvinning vil mikroprosessoren føre til at produktivitsveksten blir hogare. Men om samla etterspurnad er hog nok, treng ikkje derfor sysselsettinga gå ned. Derimot kan omstillingane bli større enn dei elles ville vore. No har det vore eit hovudproblem i dei vestlege lands økonomi at produktivitsveksten gjennom 1970-åra har vore så mykje lågare enn før. Om den nye teknologien skulle føre til ein sterkare auke i produktiviteten, er det likevel liten grunn til å tru at den blir hogare enn i 1960-åra. Tvert om er det, av grunnar som eg no ikkje skal gå nærare inn på, lite truleg at vi på kort sikt kjem tilbake til ein så hog produktivitsvekst. Sjølv om det ikkje er ein eintydig samanhang mellom produktivitsvekst og omstillingstakt, skulle dette tale for at kravet til omstilling på grunn av teknologisk utvikling knapt blir så høgt som det vi tidlegare har greidd å møte. Om vi vil legge nye krav til omstilling oppå dette, er vi, som eg tidlegare har vore inne på, sjølv herre over.

Kva vi no enn her på berget meiner om

den nye teknologien, så må vi rekne med at andre land tar den i bruk, og at det vil påverke kostnadsnivået i internasjonalt varebytte. Ein norsk politikk på dette området som skil seg frå den som blir ført i andre land, ville derfor ha skadeverknader for vår konkurransevne og sysselsetting. Ville vi motverke dette med vernetiltak, måtte vi vente å bli møtt med liknande tiltak frå andre land, noko som òg ville gå ut over sysselsettinga. I tillegg ville ein slik politikk innskrenke det frie varevalet på ein måte som i praksis knapt ville bli tolerert. Trugselen mot sysselsettinga ser derfor ut til å vere langt større om vi ikkje tar i bruk ny teknologi, enn frå den nye teknologien sjølv.

Sysselsettinga i landbruket

Lat meg òg seie nokre ord om utsiktene for sysselsettinga i landbruket, sjølv om her kan hende sit andre i salen som veit langt meir på dette området enn eg.

I 1976 var 33% av dei mannlige brukarane 60 år eller meir. I gjennomsnitt for heile yrkeslivet var tilsvarende prosentdel for menn 13%. Dess større bruket er, dess lågare er prosentdelen av eldre brukarar, og på bruk over 100 dekar er der knapt nokon skilnad frå yrkeslivet elles. Brukarane på bruk over 200 dekar er heller yngre enn gjennomsnittet for heile yrkeslivet.

Dette tyder på at i åra frametter vil avgangen i jordbruket på grunn av alder vere stor, og serleg då frå dei små gardane. Jorda på mange av desse bruka vil bli brukt av bønder på andre bruk. Vi må tru at dette fører med seg ein produktivitetssoppgang i jordbruket. Tidlegare ville vi trudd at mange av dei små bruka òg ville bli nedlagde. Med den inntektsauke vi har hatt i jordbruket, og den interesse det er mellom

yngre menneske for å få sleppe til, er vel dette i dag meir tvilsamt. Mange stader er det tilgangen på jord som set grenser for rekrutteringa til yrket. Og etter som jord krev kapital, kan ein òg seie det er tilgangen på kapital som set grense. Men her, som på andre område, må vi rekne med grenser for kapitaltilgangen, og då serleg for kapital til slike vilkår at ein kan sjå seg råd til å låne den.

Til nyleg har prognosane for talet på yrkesaktive i landbruket alltid peika nedover. Dei nye vilkåra i landbruket gjer det meir uvisst korleis utviklinga vil bli frametter. Ein produktivitetssauke saman med ei øvre grense for kor mykje av vår eigen mat vi ynskjer å produsere innanlands, set likevel ei grense for kor mange yrkesaktive vi kan ha i landbruket. Kan hende den mest sannsynlege – og lite presise – prognosen er ein vidare nedgang, men i monaleg lågare tempo enn tidlegare.

Hovudspørsmålet

Eg har freista syne nokre utviklingsliner i sysselsettinga framover, slik vi no kan sjå dei. Vi må vente forskyvningar, omstillingar og mistilpasningar i arbeidsmarknaden i åra som kjem, slik vi har hatt det til no. Det er i og for seg liten grunn til å vente at dei skal bli meir dramatiske enn dei vi har sett til denne tid. Vi er alltid ottesame for framtida; det kjem seg vel av at vi ikkje kjenner henne så godt som fortida.

Sjølv trur eg desse problema vil vere til å bere om vi ikkje gjer dei større enn dei treng å bli. Hovudspørsmålet trur eg vil vere om vi klarer å stelle oss slik at vi kan halde oppe eit høgt sysselsettingsnivå, og at vi kan gjere det slik at ikkje alt for mykje av problema blir velta over på framtida. For etter 80-åra kjem 90-åra, får vi tru –.

Kredittoversikt 1979

I det reviderte nasjonalbudsjettet, som ble lagt fram våren 1979, ble det regnet med en økning i publikums pengemengde på 10% for året som helhet. Det vil si en reduksjon på ett prosentpoeng i forhold til 1978, og hele seks prosentpoeng sammenliknet med gjennomsnittet for årene 1975–77.

Utviklingen utover våren og sommeren pekte imidlertid mot en sterkere stigning enn først antatt. I nasjonalbudsjettet for 1980, som ble lagt fram i oktober, ble årsanslaget for 1979 justert opp til 12%. Anslaget bygget imidlertid på uendrede forutsetninger om bankenes utlansvekst.

Teksttabell 1. Endring i publikums likviditeti 1977, 1978 og 1979 (tilførsel +, inndragning –) (Milliarder kroner)

	1977	1978	1979
Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd	0,4	2,3	2,6
Sentralmyndighetenes "lånetransaksjoner"	11,5	11,9	10,4
Herav:			
Statsbankenes utlansøkning ¹⁾	9,3	11,4	11,1
Forretnings- og sparebanker	13,2	7,1	11,4
Herav:			
Forretnings- og sparebankenes utlansøkning	9,8	5,8	8,4
Publikums netto valutasalg til bankene	-8,7	-6,4	-3,2
Annen (inkl. statistiske feil)	0,3	-1,7	-2,4
Samlet	16,7	13,2	18,8
Endring i prosent av likviditetsmassen	16,0	11,0	14,0

¹⁾ Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Når den faktiske veksten i pengemengden ble såpass høy som 14%, skyldes det utlansoverskridelsen i de private bankene.

Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd var om lag like stort i 1979 og 1978. Lånetransaksjonene fikk imidlertid ikke en fullt så ekspansiv virkning i 1979 hovedsakelig fordi plasseringsplikten for livselskappene medførte sterk inndragning fra dem.

Også i 1979 måtte publikum avgi likviditet ved kjøp av valuta fra bankene. Selv om publikumssektorens valutaunderskudd ble betydelig mindre i 1979 enn i de senere år, ble likevel ikke kapitalinngangen fra utlandet tilstrekkelig til å finansiere underskuddet. Derfor ble det også i 1979 trukket kronelikviditet ut av den private sektor. Beløpsmessig ble imidlertid inndragningen betydelig redusert – fra 8,7 milliarder kroner i 1977 til 6,4 milliarder kroner i 1978 og 3,2 milliarder kroner i 1979. I 1980 regnes det med at publikumssektoren for første gang siden 1974 skal få et valutaoverskudd.

Det kredittpolitiske opplegg for 1979 tok sikte på å begrense tilgangen på kreditt. Rammen for den totale kreditt-tilførselen på 26,2 milliarder kroner innebar en økning på bare 0,2 milliarder kroner sammenliknet med faktisk tilførsel i 1978, og en reduksjon på over 18 milliarder kroner i forhold til rekordåret 1974.

Teksttabell 2 viser at den spesifiserte tilførselen fra innenlandske kilder opprinnelig var satt til 20,9 milliarder kroner, men at den senere ble justert opp til 21,2 milliarder kroner. Den faktiske tilførselen ble ytterligere 2 milliarder kroner høyere, nemlig 23,2 milliarder kroner. Hele over-

Teksttabell 2. Innenlandsk kreditt-tilførsel til private og kommuner, fordelt på hovedgrupper av långivere

	1977		1978		1979	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
Forretningsbanker	5,7	24,1	3,1	15,1	4,7	20,2
Sparebanker	4,1	17,3	2,9	14,0	4,3	18,7
Private fin.selskap	0,3	1,3	-0,1 ²⁾	-0,5	0,1 ²⁾	0,4
Livsforsikring m.v.	1,1	4,6	1,1 ²⁾	5,3	1,2 ²⁾	5,1
Skadeforsikring	0,3	1,3	0,2	0,8	0,2	0,8
Statsbanker ¹⁾	9,3	39,2	11,4	55,2	11,1	47,8
Private kredittforetak	2,7	11,4	2,7	12,8	2,1	9,3
Obligasjonsmarkedet	0,2	0,8	-0,6	-2,7	-0,5	-2,3
Total	23,7	100	20,7	100	23,2	100

1) Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

2) Norges Banks anslag.

skridelsen henger sammen med den sterke utlånsøkningen i forretnings- og sparebankene. Tilførselen fra andre kilder ble stort sett som forutsatt.

Forretningsbankene

Forretningsbankenes forvaltningskapital økte med 8,6 milliarder kroner eller 12,7% i 1979. Veksten var betydelig sterkere enn i 1978, da den var 5,2 milliarder kroner – eller 8,3%. Denne kan i hovedsak tilskrives en kraftigere vekst i innskudd fra kunder og i lån og innskudd fra utlandet. Samtidig fant det sted en mer beskjeden reduksjon i lånene i Norges Bank enn i 1978. Forvaltningsveksten i 1979 avleiret seg først og fremst som økte primærlikvider, obligasjonsbeholdninger og utlån.

Innskudd fra norske kunder økte i 1979 med 7,9 milliarder kroner eller 15,7%, mens økningen i 1978 var 5,6 milliarder kroner eller 12,6%. Tre firedeler av publikums likviditet består av bankinnskudd. Veksttaket i bankinnskuddene henger følgelig nært sammen med utviklingen i publikums likviditet. Innskuddsformer med

relativt høye rentesatser – så som innskudd på termin og andre vilkår under et år, langtidssparing, bundne innskudd og innskudd med 12 måneders oppsigelse – økte sterkere enn gjennomsnittlig innskuddsvekst.

Av innskuddsøkningen fra kunder falt 2% på innskudd i utenlandsk valuta i 1979, mot hele 12% i 1978. Innskuddsøkningen på termin og andre vilkår under et år hadde en andel på hele 42% i 1979 mot 16% i 1978. Også innskudd med 12 måneders oppsigelse økte sin andel av innskuddsøkningen i 1979 i forhold til 1978. Den var 22% i 1979 mot 18% i 1978. Andelene for innskudd på anfordring, langtidssparing og bundne innskudd var henholdsvis 13%, 12% og 7%, dvs. noe lavere enn året før. Innskudd på tre måneders oppsigelse ble redusert med en prosent i 1979, etter en økning på 6% i 1978.

Innskudd fra sparebankene ble redusert med hele 57% i 1979. Det må ses i sammenheng med den stramme likviditetspolitikk som ble ført i siste del av 1979, blant annet med innføring av primærreserverkrav for begge bankgrupper. Det førte til at forretningsbankenes beholdning av primærreserver økte med 70% i løpet av 1979

og utgjorde 2% av forvaltningskapitalen ved utgangen av året.

Forretningsbankenes ordinære utlån til publikum økte med 4,0 milliarder kroner eller 9,7% i 1979, mot 2,9 milliarder kroner eller 7,5% i 1978. I 1977 var veksten hele 17,2%. Økningen i 1979 var 1 milliard kroner større enn forutsatt i kredittopp- legget. Den svake veksten i 1978 skyldes bruken av kredittlovens §8, som i praksis betyr direkte utlansregulering. I 1979 tok myndighetene sikte på en mer indirekte utlansstyring gjennom den reviderte låne- ordning i Norges Bank. I begynnelsen av året var utlansutviklingen i bankene for- holdsvis moderat, og det ble ført en relativt rommelig likviditetspolitikk. Da det utover året ble klart at utlånene steg sterkere enn forutsatt, ble politikken strammet til. Til- stramningen førte til at banker med nesten 90% av forretningsbankenes forvaltnings- kapital ved utgangen av året ble pålagt utlansrestriksjoner de følgende seks måne- der ved Norges Banks betingede låneadgang (B-lånsordningen). (Virkemiddelbruken er gitt en grundigere omtale i Norges Banks beretning for året 1979.)

En fordeling etter utlansarter i forret- ningsbankene viser at nedbetalingslån økte med 14%, disponerte byggelån med 3% og disponerte kassekreditter med vel 3%. Ned- betalingslånene stod for 86% av utlans- økningen i 1979 mot 59% i 1978. Andelen for disponerte byggelån og kassekreditter var henholdsvis 4% og 10% i 1979 mot 21% for begge arter i 1978. Blant nedbetalings- lånene stod "andre utlån med løpetid 1 år og over" alene for nesten hele utlansøkning- en til publikum i 1979 mot knapt $\frac{2}{3}$ i 1978. Veksler, utlån mot avbetalingskon- trakter og andre utlån under ett år viste nedgang i 1979.

Utlansøkning i prosent av innskuddsøk- ning var 51 i 1979, dvs. som i 1978. Utlån til publikum i prosent av forvaltningskapi- talen var 60 ved utgangen av 1979.

Det var de små forretningsbankene med

forvaltningskapital under 1,5 milliarder kroner som hadde sterkest vekst i så vel utlån som innskudd. Deres utlån økte med 13–15% og deres innskudd med 18–20%. De mellomstore bankene – med forvalt- ningskapital fra 1,5 til 6 milliarder kroner – hadde en utlansøkning på 4% og en innskuddsøkning på 16%, mens de største bankene – banker med forvaltningskapital over 10 milliarder kroner – økte sine utlån med 9% og sine innskudd med 14%. Det var ingen forretningsbanker med forvaltnings- kapital mellom 6 og 10 milliarder kroner.

Tabell 10 og 11 i vedlegget viser forret- ningsbankenes utlans- og innskuddsvekst fordelt på sektorer og næringer. Utlån til lønnstakere økte med knapt 2,3 milliarder kroner eller 16%, og deres innskudd med vel 3,0 milliarder kroner eller 15%. Netto bidrog dette til en finanssparing – her definert som innskuddsøkning minus øk- ning i lån – hos lønnstakerne på 0,7 milliarder kroner mot 2,1 milliarder kroner i 1978. Utlån til næringslivet økte med 1,5 milliarder kroner eller 6%, mens innskudds- økningen var på 4,0 milliarder kroner, eller over 20%. Næringslivets finanssparing via forretningsbankene ble da 2,5 milliarder kroner i 1979 mot 0,5 milliarder i 1978.

I tillegg økte forretningsbankenes valuta- lån til innlendinger mot lisens med 650 mill. kroner i 1979. Slike lån utgjorde knapt 900 mill. kroner ved utgangen av året. Dette er utlån som kommer utenom bankenes ordinære kredittrammer og som i nasjonalbudsjettet betraktes som en del av den direkte kapitalinngang fra utlandet.

Forretningsbankenes beholdning av stats- og statsgaranterte obligasjoner økte med 3,3 milliarder kroner eller 25% i 1979, mens beholdningen av andre norske ihende- haverobligasjoner økte med noe over 100 mill. kroner eller 4%. Til sammen utgjorde beholdningen 26,8% av forretningsbanke- nes forvaltningskapital (korrigert for visse poster) ved utgangen av året.

Sparebankene

Sparebankenes forvaltningskapital økte med 7,9 milliarder kroner eller 15,2% i 1979. Dette var en noe sterkere vekst enn i 1978, da den var 5,7 milliarder kroner eller 12,2%, og skyldes i første rekke innskudd fra kunder og andre grupper av banker. Forvaltningsveksten i 1979 ble hovedsakelig plassert i primærlikvider, obligasjoner og utlån til publikum.

Innskudd fra kunder økte med 6,8 milliarder kroner eller 14,6%. Det var sterkst vekst i de høyest forrentede innskudd, spesielt i innskudd på termin og andre vilkår under ett år (55%), men også andre bundne innskudd økte sterkere enn gjennomsnittet — med 19%. Til sammen hadde disse innskuddsformer likevel ikke større andel enn 21% av samlet innskuddsøkning i 1979 — halvparten av tilsvarende andel i forretningsbankene. Likevel ble disse innskuddenes andel av sparebankenes innskuddsøkning fordoblet fra 1978. Langtidsparing og innskudd på anfordring økte også relativt sett fra 1978 til 1979 med henholdsvis fra 14% til 20% og fra 8% til 15%.

Økningen i innskudd på anfordring må ses i sammenheng med sparebankenes økte engasjement i næringslivet. Innskudd på 12 måneders oppsigelse økte noe svakere enn gjennomsnittet, men stod likevel for 28% av innskuddsveksten i 1979. Også i sparebankene hadde innskudd på tre måneders oppsigelse en svak utvikling med en økning på bare 1% mot 6% i 1978.

Som følge av innføring av primærreserverkrav økte sparebankenes beholdning av primærlikvider med 32% og utgjorde ved utgangen av året 2½% av forvaltningskapitalen. Den strammere likviditeten førte, som nevnt foran, til at sparebankenes innskudd i forretningsbanker ble kraftig redusert.

Sparebankenes utlån til publikum økte med 4,3 milliarder kroner eller 13,0% i

1979, mot 2,9 milliarder eller 9,5% i 1978 og 15,6% i 1977. Økningen i 1979 var 1,8 milliarder kroner større enn forutsatt i kredittopplegget. Relativt rommelig likviditet i bankene ved inngangen av året gav rom for en sterk utlånsøkning første halvår. Mot slutten av året avtok imidlertid utlånsøkningen på grunn av den stramme likviditetspolitikken.

Nedbetalingslån økte med 14%, disponerte byggelån med 8% og disponerte kassekreditter med 16%. Sistnevntes sterke økning reflekterer sparebankenes økte betydning for næringslivet. Økningen i nedbetalingslånene utgjorde nær 80% av samlet utlånsøkning i 1979 mot 65% i 1978. Andelen for disponerte byggelån og kassekreditter var henholdsvis 9% og 12%. Også i sparebankene økte "andre utlån med løpetid 1 år og over" sin andel av utlånsøkningen fra 1978 til 1979. Den økte fra 68% til 79%. Tendensen var likevel ikke så utpreget som i forretningsbankene. Utlånsøkning i prosent av innskuddsøkning var 63 i 1979 mot 52 i 1978, og utlån til publikum i prosent av sparebankenes forvaltningskapital var ved utgangen av året 63.

Det var de små og mellomstore sparebankene — med forvaltningskapital under 700 mill. kroner — som hadde sterkst utlånsøkning i 1979 med en vekst på 13½–15%. De største bankene økte sine utlån med 11½%. Nordnorske sparebankers utlån økte med 20%.

Det var ingen store forskjeller i innskuddsveksten mellom de forskjellige størrelsesgrupperinger av sparebanker. Den varierte fra 14 til 16%.

Tabell 16 og 17 i vedlegget viser at lønnstakerne økte sine lån i sparebankene med 1,8 milliarder kroner eller 10%, og sine innskudd med 3,4 milliarder kroner eller 11%. Deres finanssparing var da 1,6 milliarder kroner i 1979 mot hele 3,5 milliarder kroner i 1978. Sparebankenes utlån til næringslivet økte med 1,9 milliarder kroner

eller 15%, mens innskudd fra næringslivet økte med 2,2 milliarder kroner eller 30%. Næringslivets finanssparing i denne form overfor sparebankene var således på 300 mill. kroner, mot en negativ finanssparing på 1 milliard kroner i 1978.

Sparebankenes beholdninger av norske ihendehaverobligasjoner økte med 3,0 milliarder kroner. Av dette utgjorde de stats- og statsgaranterte 2,4 milliarder kroner, som var en økning på 36%. Andre norske ihendehaverobligasjoner økte med 600 mill. kroner, en vekst på 10%. Beholdningen av norske ihendehaverobligasjoner i alt utgjorde 26,6% av sparebankenes beregningsgrunnlag ved utgangen av året.

Statsbankene

I de senere år har statsbankene spilt en dominerende rolle i kredittmarkedet. De stod således for 34% av den spesifiserte innenlandske kreditt-tilførselen i 1976.

39% i 1977, 54% i 1978 og 48% i 1979. Nedgangen fra 1978 til 1979 hang delvis sammen med tidsforskyvning av enkelte store prosjekter. I nasjonalbudsjettet var det regnet med at statsbankenes utlån skulle øke med vel 12 milliarder kroner i 1979. Den reelle økning ble om lag 1 milliard kroner mindre.

Statsbankenes finansieringsbehov ble blant annet dekket ved opptak av ihendehaverobligasjonslån på 6,5 milliarder kroner i 1979. Av dette var 6 milliarder lån i utlandet. Resten av statsbankenes lånebehov ble dekket ved lån fra statskassen. Det fant også sted en viss styrking av statsbankenes grunnfond.

Statsbankenes innskudd i norske banker består i hovedsak av forskuddsbetalinger på byggelån som senere skal konverteres av statsbankene. I 1978 viste slike innskudd ingen økning. I 1979 var det imidlertid en fordobling av slike innskudd i sparebankene. Ved utgangen av 1979 utgjorde statsbankenes samlede innskudd i forretnings- og sparebanker vel 1,6 milliarder kroner.

Teksttabell 3. Statsbankenes virksomhet i 1979 (Mill. kroner)

	Innvilgningsbudsjett 1979		Faktisk utlåns- økning ²⁾	
	Ifølge nasj.- budsjett 1979	Ifølge nasj.- budsjett 1980	1978	1979
Husbanken	5 640	5 115	4 020	4 430
Landbruksbanken	640	589	400	450
Kommunalbanken	1 730 ¹⁾	1 600 ¹⁾	3 470	3 370
Industribanken	690	648	1 020	680
Fiskarbanken	300	270	430	160
Lånekassen for utdanning	1 210	1 470	1 200	1 330
Distriktenes utbyggingsfond	675	675	350	310
Lånekassen for aviser	25	22	15	10
Sum	10 910	10 389	10 905	10 740
Postsparebanken	600	572	362	377
I alt	11 510	10 961	11 267	11 117

1) Omfatter ikke lån gitt på basis av Kommunalbankens låneopptak i utlandet eller lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner.

2) Norges Banks anslag. Omfatter også lån omtalt under 1).

Kilde: Finansdepartementet.

I forbindelse med rentejusteringene mot slutten av 1979 ble rentene på statsbankenes utlån, med unntak av boliglån, hevet med ett prosentpoeng og ligger etter dette på gjennomgående 8,5–9%. Dette er fortsatt betydelig lavere enn i de private bankene, hvor tilsvarende renter stort sett synes å ligge på 11–12%. Husbankens rente på boliglån ble opprettholdt på 6,5%.

Økningen i nye utlån fra statsbankene er blant annet bestemt av tidligere innvilgningsrammer, og da hovedsakelig av rammene året i forveien. De samlede innvilgningsrammene for 1979 ble opprinnelig fastsatt til ca. 11,6 milliarder kroner. Som en hovedregel fikk Husbanken disponere 45% av årsrammen i første halvår. De øvrige statsbankene fikk disponere 40%. Senere ble det med visse unntak bestemt at rammene skulle reduseres med 10%. Etter dette utgjorde de endelige innvilgningsrammene for 1979 ca. 11 milliarder kroner. Fortsatt ligger innvilgningene av nye lån på et så høyt nivå i forhold til avdragene på gamle lån at statsbankenes utlånsvekst i 1980 ventes å bli om lag 15%. De enkelte bankers innvilgningsrammer og faktiske utlån fremgår av tekstabell 3.

Skadeforsikringsselskapene

Skadeforsikringsselskapenes utlånsøkning ble stipulert til 150 mill. kroner i kredittbudsjettet for 1979. Utlånsforskriftene ble endret fra og med annet halvår, slik at det også delvis skulle tas hensyn til det enkelte selskaps premieinntekt ved beregningen av tillatt utlånsvekst. I alt økte utlånene med 190 mill. kroner i 1979 – altså noe i overkant av det en hadde regnet med i kredittbudsjettet. Det var imidlertid få selskaper som hadde særlig høyere utlånsvekst enn tillatt.

Selskapenes utlån og andre plasseringer fremgår av tekstabell 4.

Tekstabell 4. Skadeforsikringsselskapenes utlån og andre plasseringer (Mill. kroner)

	31. desember		
	1977	1978	1979
Utlån:			
Statsforvaltningen	100	100	100
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	79	110	150
Finansinstitusjoner	571	718	878
Andre innenlandske låntakere	2 623 ²⁾	2 760	2 911
Herav:			
Industri	848	854	836
Eiendomsdrift m.v.	459	498	538
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	304	369	423
Andre næringer	983	1 039	1 114
Utlandet	1	3	3
Utlån i alt	3 374	3 691	4 042
Kassebeholdning	3	5	4
Norske bankinnskudd	1 449	1 845	2 227
Norske ihendehaver- obligasjoner	114	105	95
Norske aksjer	1 069	790	1 259
Utenlandske bankinnskudd	274	383	477
Utenlandske ihende- haverobligasjoner ¹⁾	422	529	670
Utenlandske aksjer	306	311	243
Andre plasseringer i alt	3 637	3 968	4 975

1) Inkl. statskasseveksler.

2) Herav er 70 mill. kroner ikke fordelt på sektor.

Det synes som om det også i 1979 var en betydelig overskuddslikviditet i skadeselskapene. Nærmere 400 mill. kroner ble således plassert som innskudd i banker og 160 mill. kroner som utlån til finansinstitusjoner.

Livsforsikringsselskaper m.v.

Anslaget for utlånsveksten i livsforsikringsselskaper og private pensjonskasser og -fond ble høsten 1979 justert opp med 350 mill. kroner til 1 350 mill. kroner.

Oppjusteringen ble foretatt fordi forvaltningsveksten syntes å bli høyere enn først antatt. Utlånene fra denne sektoren reguleres som kjent indirekte gjennom plasseringsplikten. Satsen for pliktige plasseringer i obligasjoner er imidlertid nå den høyeste som loven tillater, og en økning i forvaltningsveksten vil da lett kunne slå ut i økt utlånsvekst. Utlånsveksten ble imidlertid noe mindre enn ventet, nemlig vel 1 100 mill. kroner, mens det i budsjettet som nevnt var angitt 1 350 mill. kroner. I 1978 økte utlånene med om lag 1 050 mill. kroner.

Selskapene var sterkt berørt av at det har vært underdekning i §15-markedet de siste par år. De måtte derfor i langt sterkere grad enn tidligere kjøpe statsobligasjoner for å oppfylle plasseringsplikten. Stats- og statsbankobligasjoner som andel av den totale obligasjonsportefølje steg til ca. 36% ved utgangen av 1979 mot 19% to år tidligere.

Teksttabell 5 viser livsforsikringssekskapenes utlån og obligasjoner fordelt på sektorer og næringer.

Private finansieringsselskaper

Siden loven om finansieringsselskaper trådte i kraft 1. januar 1977, har det funnet sted en betydelig reduksjon i antall selskaper. Ved utgangen av 1979 var 68 registrert. Det var ca. 200 selskaper ved årsskiftet 1976/77. Konsesjonsbehandlingen, en direkte følge av den nye loven, er nå på det nærmeste ferdig.

Utlånsøkningen fra sektoren var i budsjettet stipulert til 75 mill. kroner. Med unntak for ett selskap var det relativt små overskridelser av utlånsrammene. I alt økte utlånene med 100 mill. kroner i 1979. I 1978 gikk utlånene ned med omtrent tilsvarende beløp.

Den direkte utlånsreguleringen omfatter ikke leasing, som har vist sterk økning de

Teksttabell 5. Livsforsikringssekskapenes obligasjonsbeholdninger og utlån (Mill. kroner)

	31. desember		
	1977	1978	1979
Obligasjoner:			
Statsforvaltningen	1 523	2 700	4 304
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	1 458	1 367	1 264
Statsbanker	235	445	375
Private kredittforetak	4 590	5 031	5 849
Andre innenlandske sektorer	1 372	1 298	1 212
Utenlandske ihendehaver- obligasjoner	12	33	22
Ihendehaverobligasjoner i alt	9 190	10 874	13 026
Utlån:			
Statsforvaltningen	3	1	1
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	1 578	1 870	2 074
Finansinstitusjoner	159	219	147
Andre innenlandske låntakere	9 694	10 448	11 352
Herav:			
Industri	2 453	2 549	2 687
Eiendomsdrift m.v.	735	931	1 015
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	4 828	5 217	5 709
Andre næringer	1 678	1 751	1 941
Utlån i alt	11 434	12 538	13 574

siste par år — fra knapt 500 mill. kroner ved utgangen av 1977 til 1 200 mill. kroner ved siste årsskifte.

Trygdeforvaltningen

Trygdeforvaltningen omfatter folketrygden, folketrygdfondet, barnetrygden, pensjonstrygden for sjømenn, fiskere og skogsarbeidere, samt krigspensjoneringen for militære.

Samlet ble trygdeforvaltningens inntektsoverskudd om lag 1,7 milliarder kroner mindre i 1979 enn året før. Større utbeta-

linger av syke- og dagpenger fra folketrygden forklarer det vesentlige av reduksjonen. Folketrygden separat viste således et underskudd på nær 0,8 milliarder kroner i 1979 mot et overskudd på 1 milliard kroner i 1978 og 1,2 milliarder kroner i 1977.

Underskuddet ble dekket ved bruk av likvider, hovedsakelig trekk på kontolån til statskassen. Av trygdens midler ble dertil 500 mill. kroner overført til Folketrygd-fondet. Sammen med fondets renteinntekter på 1,1 milliarder kroner, som i sin helhet ble tillagt fondet, bidrog dette til et fondsopplegg på 1,6 milliarder kroner.

Hele fondstilveksten ble plassert i ihendehaverobligasjoner. Dessuten ble det foretatt en viss omplassering fra kontolån til obligasjoner. I alt utgjorde Folketrygd-fondets netto obligasjonskjøp om lag 2 milliarder kroner i 1979, mot 0,2 milliarder kroner både i 1978 og 1977. To tredeler av obligasjonstilveksten var stats- og statsbankobligasjoner.

Obligasjonsmarkedet

Bruttosalg av ihendehaverobligasjoner på det innenlandske marked utgjorde vel 14 milliarder kroner i 1979. Avdragene utgjorde 3,9 milliarder kroner, slik at nettoemisjonene beløp seg til 10,1 milliarder kroner. Dette er vesentlig mer enn regnet med i nasjonalbudsjettet 1979 og i det reviderte nasjonalbudsjett 1979. Noe av forklaringen til avviket ligger i at forvaltningsveksten i de plasseringspliktige kredittinstitusjoner ble større enn opprinnelig forutsatt, og at plasseringsplikten for sørsnorske banker mot slutten av 1979 ble hevet fra 35% til 60% av økningen i beregningsgrunnlaget. Det førte til at Stortinget måtte forhøye Finansdepartementets fullmakt til å ta opp innenlandske statslån fra 6 milliarder kroner til 9 milliarder kroner. Da også den forhøyede lånefullmakt syntes å bli for liten, solgte Norges

Teksttabell 6. Bruttoemisjoner av ihendehaverobligasjoner, fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	1978	1979
Statsforvaltningen	6 952	8 624
Statsbanker	1 012	1 050
Andre (§15-lån i alt)	2 552	4 423
Herav:		
Kredittforetak	2 419	4 190
Kraftutbygging	—	—
Industri	—	63
Kommuner	—	—
Kommuneforetak	25	31
Statsforetak	48	49
I alt	10 516	14 097

Bank etter ønske fra Finansdepartementet obligasjoner av egne beholdninger. Dette salget skjedde i desember 1979 og beløp seg til i alt 437,3 mill. kroner.

Opplegget for emisjonene var om lag det samme i 1979 som i 1978. Den del av lånebehovet som kraftverkene, industrien og kommunene tidligere hadde finansiert ved låneopptak på det innenlandske obligasjonsmarked, måtte også i 1979 lånes opp i utlandet. Kraftverkslån og lån til små og mellomstore kommuner ble tatt opp gjennom Norges Kommunalbank. Bare kommunene Oslo og Bergen fikk ta opp lån i utlandet i eget navn. Industriselskapene ble derimot stilt friere når det gjaldt spørsmål om å ta opp lån i utlandet på egen hånd eller gjennom sin bankforbindelse. Mange av industriselskapene som fikk samtykke til å ta opp lån i utlandet, benyttet seg ikke av adgangen. Det hadde dels sammenheng med at investeringene ble skjøvet ut i tid, og dels at selskapene ikke ville påta seg ytterligere valutarisiko.

Dette opplegget og økningen i plasseringsplikten førte til at det innenlandske obligasjonsmarked også i 1979 ble dominert av statens opplåning, idet statens nettoopplåning i 1979 økte med 7,7 mil-

Teksttabell 7. Endring i den innenlandske ihendehaverobligasjonsgjelden, fordelt på låntakere og långivere (Mill. kroner)

	1977	1978	1979
Låntakere:			
Statsforvaltningen	80	6 062	7 749
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	-30	-302	-359
Statsbanker	891	565	547
Kredittforetak	5 128	1 186	2 656
Andre norske sektorer	282	-201	-180
Norske ihendehaver- obligasjoner i alt	6 351	7 310	10 413
Långivere:			
Folketrygdfondet	723	712	1 991
Postsparebanken og postgiro	-53	-51	-205
Livsforsikringsselskaper	1 192	1 547	2 163
Kommunale og private pensjons- kasser og fond	182	234	382
Forretningsbanker	2 843	2 433	3 386
Sparebanker	2 203	1 894	3 006
Norges Bank	-808	490	-515
Andre (rest)	69	51	205
Norske ihendehaver- obligasjoner i alt	6 351	7 310	10 413

liarder kroner til i alt 35,5 milliarder kroner. Nettoopplåningen innen den private og kommunale sektor var i alt 2,1 milliarder kroner og ble hovedsakelig foretatt av skipsfinansieringsinstituttene.

Obligasjonsutstedende kredittforetak

For å begrense kreditt-tilførselen til kommuner og private, søkte en å regulere kredittforetakenes kapitalinngang ved å fastsette meget stramme emisjonsrammer. For mange foretak betød dette om lag uendrede rammer fra 1978 til 1979. Et par av kredittforetakene ble dessuten pålagt å dekke en del av sitt innlånsbehov ved låneopptak i utlandet. Det gjaldt Eksportfinans og Norges Hypotekforening for

Teksttabell 8. Kredittforetak. Rammer og emisjoner (Mill. kroner)

	1978	1979	
	Emittert	Ramme	Emittert
Realkredittforeninger	809	707	870
Skipsfinansiering	1 358	2 600	2 980
Skipsfinansierings- instituttet for 1. pr. pant i skip	508	..	780
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. pr. pant i skip	-	..	950
A/S Eksportfinans	850	..	1 250
Andre kredittforetak	252	335	340
I alt	2 419		4 190

Næringslivet. Den begrensning av utlånene en la opp til for enkelte private kredittforetak, gjaldt ikke i samme grad for skipsfinansieringsinstituttene. Dette hadde i 1979 som i 1978 sammenheng med krisen i verftsindustrien. For å holde sysselsettingen innen denne del av industrien oppe, ønsket

Teksttabell 9. Kredittforetak. Utlån, fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	1977	1978	1979
Offentlig forvaltning	718	644	460
Finansinstitusjoner	17	20	27
Andre innenlandske sektorer	16 549	18 407	20 547
Statlige og private foretak og personlige næringsdrivende	14 170	15 938	17 892
Herav:			
Jordbruk og skogbruk	646	755	824
Industri i alt	8 450	8 879	9 416
Herav:			
Verkstedsproduksjon (inkl. oljerigger og fartøyer)	5 909	6 668	7 089
Bygge- og anleggsvirksomhet	456	541	645
Varehandel	811	1 097	1 352
Utenriks sjøfart	2 602	3 030	3 671
Andre næringer	1 205	1 636	1 984
Lønnstakere (inkl. lån til boliger)	2 277	2 321	2 495
Andre private sektorer	102	148	160
Utlandet	2 181	2 705	3 989
Utlån i alt	19 465	21 776	25 023

myndighetene gjennom skipsfinansieringsinstituttene å skaffe kapital til finansiering av byggekontrakter for skip ved norske verksteder. Skipsfinansieringsinstituttene fikk derfor tildelt rommelige emisjonsrammer på det innenlandske obligasjonsmarked. Ved fremleggelsen av nasjonalbudsjettet 1979 ble rammen fastsatt til 2,6 milliarder kroner, mens de faktiske bruttoemisjoner lå nær 3 milliarder kroner.

Kredittforetakenes utlånsøkning ble vel 3,2 milliarder kroner i 1979. I tråd med kredittopplegget gikk en vesentlig del av økningen til finansiering av skip bygget ved norske verksteder. Rent statistisk blir en del av denne kreditten registrert som lån til utlandet.

Bankfusjoner m.v.

I 1979 ble Kvam Privatbank fusjonert med Bergen Bank A/S, og antall forretningsbanker ble dermed redusert til 26. Det var 10 sammenslutninger av sparebanker, og antall sparebanker var 342 pr. 31/12 1979. Følgende sparebanksammenslutninger ble godkjent i 1979 (forvaltningskapital pr. 31/12 1978 i mill. kroner i parentes):

Under navnet:	
Trondhjems og Strindens (1406) Sparebank Agdenes Sparebank	Trondhjems og Strindens Sparebank (4)
Flekkefjords Sparebank (151) Bakke og Gyland Sparebank (10)	Flekkefjords Sparebank (10)
Alstahaug Sparebank (93) Dønnes Sparebank (4)	Alstahaug Sparebank (4)
Borgund Sparebank (450) Herøy og Leikong Sparebank (63)	Borgund Sparebank (63)
Sortland Sparebank (94) Øksnes Sparebank (79)	Sparebanken Sortland og Øksnes
Aust-Agder Sparebank (853) Tromø Sogn Sparebank (26)	Aust-Agder Sparebank (26)

Under navnet:	
Aalesunds Sparebank (386) Vestnes Sparebank (90)	Aalesunds Sparebank (90)
Steinkjer Sparebank (354) Inderøy Sparebank (64) Snåsa Sparebank (51) Verdal Sparebank (190)	Inn-Trøndelag Sparebank (64) (51) (190)

Neste oppstilling viser sammenslutninger av sparebanker de siste 20 år (sammenslutninger er her definert ved at en sparebank er gått sammen med en annen sparebank. Hvis tre sparebanker samtidig er gått inn i en større sparebank, regnes dette som tre sammenslutninger):

	Antall fusjoner	Antall banker pr. utg. av året		Antall fusjoner	Antall banker pr. utg. av året
1960	2	598	1970	16	486
1961	5	593	1971	21	465
1962	3	590	1972	21	444
1963	12	578	1973	16	428
1964	20	558	1974	17	411
1965	22	536	1975	27	384
1966	8	528	1976	18	366
1967	2	526	1977	8	358
1968	8	518	1978	6	352
1969	16	502	1979	10	342

De største fusjonsbankene er:

24 sp.bkr. sam.sluttet med	Sparebanken Rogaland
18	Sparebanken Oslo Akershus
13	Trondhjems og Strindens Sparebank
12	Bergens Sparebank
12	Aust-Agder Sparebank
7	Nord-Møre Sparebank
7	Sunnfjord Sparebank
7	Tromsø Sparebank
6	Hedemarken Sparebank
6	Sparebanken Buskerud
5	Sor-Gudbrandsdal Sparebank

Følgende oppstilling viser nedgangen i antall sparebanker i løpet av de siste 10 år. Tallene i oppstillingen refererer seg til forvaltningskapitalens størrelse i den eller de minste sparebanker som omfattes av hver fusjon:

	Under 5 mill. kroner	5-20 mill. kroner	20-100 mill. kroner	Over 100 mill. kroner	Sum
1970	3	7	5	1	16
1971	4	13	4		21
1972	7	4	8	2	21
1973	5	4	6	1	16
1974	1	5	9	2	17
1975	3	13	11		27
1976	1	7	9	1	18
1977		6	2		8
1978		1	2	3	6
1979	2	1	6	1	10
	26	61	62	11	160

I 1979 fikk sparebanker i åtte tilfelle tillatelse til å opprette filial utenfor kontorkommunen. En tillatelse gjaldt et midlertidig vekslingskontor, og tre gjaldt utvidelse/oppsettelse av bankbussruter. Innenfor kontorkommunen ble det gitt tillatelse til opprettelse av filialer i 47 tilfelle, herav ni midlertidige vekslingskontorer, og til opprettelse av åtte bankbussruter. Forretningsbankene fikk tillatelse til å opprette 20 filialer utenfor kontorkommunen, herav sju midlertidige vekslingskontorer. Videre ble det tillatt opprettet 11 filialer, herav seks midlertidige vekslingskontorer, innenfor kontorkommunen.

Søknader fra forretningsbanker om forhøyelse av aksjekapitalen og søknader fra forretnings- og sparebanker om opptak av ansvarlig lånekapital forelegges Norges Banks direksjon. Før saken legges fram i direksjonen, behandles søknaden av den avdeling av Norges Bank som har vedkommende bank i sitt distrikt. I 1979 ble aksjekapitalen forhøyet i følgende åtte forretningsbanker (tall i 1 000 kroner):

	Fra	Med	Til	Emisjonskurs
Bergens Skilingsbank	12 125	6 075	18 225	100
Den norske Creditbank	455 000	65 000	520 000	100
Fellesbanken	105 000	42 000	147 000	100
Kr.sands og Oplands Privatbank A/S	12 240	6 120	18 360	100
Rogalandsbanken	40 000	20 000	60 000	100
Romsdals Fellesbank	10 000	5 000	15 000	100
Sunnmørsbanken	38 500	15 400	53 900	100
Vestlandsbanken	56 800	15 200	72 000	100

Ansvarlig lånekapital ble i 1979 tatt opp av følgende fire banker:

Bergen Bank	med	kr. 124 mill. 1)
Fiskernes Bank A/S	"	" 15 "
Kristiansands og Oplands Privatbank A/S	"	" 10 "
Landsbanken A/S	"	" 16 "

1) Motverdien av dette beløp ble tatt opp i utenlandsk valuta.

Distriktsrapporter 1979

I Norges Bank har praksis hittil vært at bankens 20 distriktsavdelinger hvert år utarbeider rapporter om de penge- og kredittpolitiske forhold i sitt distrikt. Disse rapporter har de siste 60 år fulgt som vedlegg til direksjonens beretning. Som ledd i en mer rasjonell behandling av det etter hvert betydelige omfang av informasjonsstoff om penge- og kredittpolitiske forhold vil rapportene fra og med i år ikke lenger følge som uttrykt vedlegg til Norges Banks beretning.

I de senere år er en redigert utskrift av disse rapporter, systematisert i større regioner med visse fellestrekk, blitt publisert i dette tidsskrift under tittelen "Distriktsrapporter" (jfr. Penger og Kreditt nr. 2/1979). Disse distriktsrapporter gjengir i hovedsak de lokale bankers syn på en rekke konkrete spørsmål om lokale kredittforhold og Norges Banks avdelingers vurdering av penge- og kredittpolitikken, slik den er blitt oppfattet og gjennomført i vedkommende distrikt i det forløpne år.

Norges Bank vil fortsette denne praksis med redigerte distriktsrapporter, idet de antas å ha betydelig interesse. For året 1979 ble Norges Banks distriktsavdelinger anmodet om å kommentere følgende spørsmål i sine rapporter:

Kredittetterspørselen

Hvordan har etterspørselen etter lån fra (a) kommuner, (b) bedrifter og (c) personlige låntakere utviklet seg gjennom 1979? Ble etterspørselen større enn ventet? Er det noen spesielle forhold som har påvirket etterspørselen? Hvordan regner bankene

med at lånetterspørselen vil utvikle seg i 1980?

Långivning og kredittpolitikk

Har bankene stort sett innvilget de fleste lånsøknader i 1979, eller har de måttet avslå søknader som de for så vidt gjerne ville ha innvilget? Hvilke lånegrupper har i tilfelle fått avslag — kommuner, næringslivet, boligbyggere, andre personlige låntakere? Forte den sterke innskuddsveksten i bankene til at de oppjusterte sine utlånsbudsjetter eller på annen måte liberaliserte sin utlånspolitikk i første halvår? Hvor tidlig oppfattet bankene signalene om at utlånsveksten måtte ned? Hvordan har bankene tilpasset seg tilstramningen av virkemiddelbruken i annet halvår 1979?

Hvilken utlånspolitikk er det lagt opp til i første halvår 1980? Er det noen forskjell på de banker som har tatt opp B-lån, og de øvrige? Vil de banker som har tatt opp B-lån, klare å tilpasse seg utlånsbetingelsene på kontrolltidspunktene uten for store vanskeligheter? Er bankene innstilt på å delta i boligfinansieringen etter den nye avtalen mellom myndighetene og bankforeningene?

Renteforholdene

Hvorledes er de enkelte bankers innskudds- og utlånsrenter tilpasset kredittetterspørselen og konkurransesituasjonen med andre banker? Hvilke rentesatser mener bankene eventuelt burde endres, og hvor mye?

Fusjonsplaner

Foreligger det planer om sammenslutninger eller samarbeid mellom bankene i distrik-

tet? (Foretatte fusjoner er omtalt på side 143 i dette nummer av Penger og Kreditt).

Det følgende er et sammendrag, fordelt på landsdeler (regioner) av avdelingenes svar på ovennevnte spørsmål. Regionen Oslo og Akershus, som hører under hovedsetet i Oslo, omfattes ikke av denne oversikt.

I tekstabellen nedenfor er gjengitt bankenes utlånsøkning i 1979, fordelt på første og annet halvår, og fordelt etter landsdel (region). Utlånene er fordelt på grunnlag av långivers (bankens) adresse.

De som ønsker mer detaljert informasjon om de enkelte distriktsavdelingers vurde-

ring av de lokale kredittforhold, anmodes om å henvende seg direkte til vedkommende lokale avdeling av Norges Bank.

Nordland, Troms og Finnmark

Kredittetterspørselen. I Troms og deler av Øst-Finnmark var det stor pågang fra kommunene om lån i 1979. Dette begrunnes med myndighetenes innstramningstiltak som, sammenholdt med kommunale under-skuddsbudsjetter og regnskaper, har forårsaket en forskyvning av kommunenes låneopptak til private banker. Ellers i Nord-Norge var kredittetterspørselen fra kommuner moderat.

I de fleste distrikter har kredittetterspørselen fra bedrifter og personlige låntakere vært moderat, mens man særlig i Finnmark har hatt en langt større etterspørsel enn ventet. Den stigende etterspørsel fra personlige låntakere i Finnmark har sammenheng med overdragelse av boligeiendommer, hvor inndragning av husbanklån og minimale muligheter for låneopptak andre steder har forårsaket større pågang på bankene. I distrikter hvor den personlige lånetterspørselen har vært moderat, forklares dette med bankenes skjerpede krav til godt kundeforhold og egenkapital. God informasjon om myndighetenes restriksjoner på konsumlån har også vært en medvirkende årsak til en demping av lånetterspørselen fra denne gruppe.

Det antas at lånetterspørselen vil forsterke seg i 1980. Dette begrunnes med en frykt for prisstigning og at bedrifter forbereder seg på oljevirkosomhet i Nord-Norge. Videre venter man økt etterspørsel etter lån til boligformål og til jordbruksformål.

Långivning og kredittpolitikk. Bankene imøtekom stort sett lånebehovene i første halvår 1979. I annet halvår ble det nødvendig med en strengere prioritering. Avslagene rammet først og fremst konsumlån og

Bankenes utlånsøkning til publikum i 1979

	1. halvår		2. halvår	
	Mill. kroner	Pro-sent	Mill. kroner	Pro-sent
Oslo, Akershus				
Forretningsbanker	1 559	6,8	531	2,1
Sparebanker	355	7,7	48	1,0
Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark				
Forretningsbanker	113	8,3	38	2,6
Sparebanker	868	7,9	419	3,5
Aust/Vest-Agder, Rogaland				
Forretningsbanker	253	13,4	159	7,4
Sparebanker	353	6,9	295	5,4
Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag				
Forretningsbanker	871	6,8	175	1,3
Sparebanker	619	7,1	607	6,5
Nord-Norge				
Forretningsbanker	130	4,6	210	7,1
Sparebanker	341	8,6	436	10,1
Hele landet				
Forretningsbanker	2 925	7,0	1 113	2,4
Sparebanker	2 536	7,6	1 804	5,0

andre lån til personlige låntakere og lån til kommuner. For de fleste banker var ikke innskuddsveksten stor nok til at en oppjustering av utlånsbudsjettene kunne foretas. Når en del banker likevel overskred sine utlånsbudsjetter, skyldes det at lånebehovet viste seg å bli større enn ventet.

Tilstramningen i annet halvår 1979 førte noen forretningsbanker i B-lånsposisjon i Norges Bank. En del sparebanker med svak likviditet skaffet seg særinnskuddsmidler på det kortsiktige pengemarked. Fusjonsbanker ser ut til å ha arbeidet med strammere likviditet enn de øvrige banker. Banker med god likviditet synes ikke å ha vært berørt av tilstramningstiltakene i annet halvår.

De fleste banker synes å være innforstått med å holde utlånsutviklingen i samsvar med myndighetenes kredittopplegg for første halvår 1980. Banker med svak likviditet regner imidlertid med å få vansker i første halvår 1980. Ingen banker har imidlertid hatt behov for å ta opp B-lån i Norges Bank i første kvartal 1980.

Bankene stiller seg stort sett positive til å delta i boligfinansieringen i samsvar med den nye avtalen mellom myndighetene og bankforeningene.

Renteforholdene. Innskuddsrenten er stort sett i samsvar med anbefalingene fra bankforeningene. Når det gjelder særvilkårsmidler, er rentevilkårene noe mer variert. Bankene er lite stemt for en økning av rentesatsene på innskudd. Bankene synes å mene at utlånsrentene ikke fungerer som noen regulerende faktor på lånetterspørselen. Det antas å være grunnlag for en moderat økning i utlånsrenten, ikke bare for å dempe lånetterspørselen, men også av hensyn til bankenes fortjenestemarginer. Det antydes en økning av kassekredittrentene fra 8½% til 10–10½%. Videre ser bankene gjerne en økning i vilkårene for kommunale lån fra 10% til 11–12%. For lån til konsumformål antydes det økning i

renten opp til 15%. Enkelte mener at renten på byggelån med konvertering av Husbanken bør heves til samme nivå som kassekredittrenten, og at rentesatsen på langsiktige boliglån bør heves med 1–2%.

Fusjonsplaner. I Nordland har Bankinspeksjonen godkjent en fusjonsavtale mellom Vega Sparebank og Helgeland Sparebank. Fusjonen vil bli gjennomført fra 1. juli 1980. Den nye banken får en forvaltningskapital på ca. 500 mill. kroner.

Meløy Sparebank og Bodø Sparebank har sluttet sine fusjonsforhandlinger. Saken er til uttalelse i Bankinspeksjonen. Banken vil eventuelt få en forvaltningskapital på rundt 575 mill. kroner.

I Finnmark foreligger det planer om sammenslutning mellom Øst-Finnmark Sparebank og Hammerfest Sparebank, muligens også Nordkapp Sparebank. Hvis Nordkapp Sparebank ikke kan tenke seg en slik konstellasjon, vil de to øvrige banker ta fusjonsspørsmålet opp til endelig avgjørelse så snart som mulig.

Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag

Kredittetterspørselen. Den generelle lånetterspørselen var i 1979 noenlunde som ventet.

Den sterke utbygging av høyt prioriterte prosjekter i kommunene fortsatte i 1979, og etterspørselen etter lån var derfor stor. Kommunene har nok forsøkt å følge sentralmyndighetenes ønsker om en noe lavere investeringstakt, men en slik omlegging vil ta tid. Enkelte kommuner avstår imidlertid fra å ta opp flere lån på grunn av svak økonomi.

I forhold til 1978 har bedriftene jevnt over hatt mindre behov for investeringskreditter. De fleste har valgt å se tiden noe an. Behovet for driftskreditt økte i begyn-

nelsen av året for senere å avta etter hvert som lagerbeholdningene ble redusert.

Interessen for investeringslån til landbruket har vært meget stor. Bakgrunnen er nok den generelle bedringen vi har hatt i næringen de senere år, men også at Landbruksbankens lånerammer er redusert. Mange bonder har valgt ordinære banklån i stedet for å vente flere år på billigere lån og tilskudd fra Landbruksbanken. Utnyttelsen av driftskredittene til landbruket har i flere distrikter vist sterk stigning på grunn av avlingsvikt.

Etterspørselen etter lån fra personlige låntakere har vært stor. Det er i første rekke lån til boliger som slår sterkest ut og er høyest prioritert i bankene. Behovet for topplån og lån til innskudd i offentlig finansierte boligbygg stiger stadig.

Konsumlån har vært mindre etterspurt, selv om det er ganske store geografiske variasjoner når det gjelder billån. Det ser ut til at publikum er blitt mer fortrolig med at det i dagens situasjon helst ikke skal lånes til forbruksformål.

Dersom de første månedene av 1980 kan brukes som rettesnor, synes lånetterspørselen å bli høy i 1980. Det er antatt at etterspørselen vil flate ut når lønnsoppgjøret er avsluttet, men lønnsøkningene i seg selv vil kunne øke bedriftenes behov for kreditter.

Långivning og kredittpolitikk. Bankene har stort sett innvilget de fleste lånsøknader i 1979, men på grunn av utlånsrestriksjonene i annet halvår 1979 er det i denne periode avslått flere søknader av alle kategorier enn vanlig. Gode kundeforhold ble tillagt stor vekt ved innvilging av lånesøknader. Boligbyggelånene har vært særlig høyt prioritert i bankene. Rene forbrukslån er bare unntaksvis blitt imøtekommet.

De større bankene bruker utlånsbudsjetter med utgangspunkt i nasjonalbudsjettets måltall. De mindre bankene har nok en større tendens til å bevilge lån i forhold til

tilgjengelige midler i øyeblikket. Således var det vesentlig lettere å få lån i første halvår. Norges Banks signaler om dempning av utlånene synes å ha vært for svake til å få full gjennomslagskraft i 1979.

De banker som fulgte nasjonalbudsjettets måltall for utlån, hadde ikke alt for store problemer med å tilpasse seg de strengere restriksjonene i annet halvår 1979. For de øvrige banker ble forholdene etter hvert vanskelige. Manglende likvider ble stort sett skaffet på det fric pengemarked. Et mindre antall valgte å ta opp B-lån i Norges Bank. Kredittrestriksjonene førte til en enda hardere prioritering av utlånene, delvis til forskyvning i tid av en del prosjekter, og i en del tilfeller nærmest til utlånsstopp som vil vare ut i 1980. Det synes ikke å være noen vesentlig forskjell på B-lånsbankene og de øvrige banker når det gjelder utlånsplaner for første halvår 1980. Enkelte B-lånsbanker vil nok få vansker med å tilpasse sine utlån på kontrolltidspunktene.

Bankene ser med velvilje på omleggingen av boligfinansieringen, men mange stiller seg kritisk til betingelsene. Kritikken går på forholdet til plasseringsplikten, rentebetingelsene og løpetiden for lånene.

Renteforholdene. Innskuddsrenten synes stort sett å være bra tilpasset bankene i mellom, men fra tid til annen har banker lansert nye sparetilbud for å trekke til seg innskudd. Utlånsrentene har stått fast i 1979, og det er stor enighet om at de er for lave. Det er en utbredt oppfatning at satsene burde heves med 1–2%, mest for konsumlån, kassekreditt og toppfinansieringslån til boliger. Økningen antas å bidra til å minske interessen og dempe etterspørselen etter lån.

Fusjonsplaner. Hordaland: Det arbeides med en plan for en fylkessparebank.

Sogn og Fjordane: Det arbeides med en fusjon omkring Sunnfjord Sparebank.

Møre og Romsdal: Det foreligger ikke

planer om snarlige banksammenslutninger, men et fylkeskommunalt utvalg har lagt fram sammenslutningsforslag i flere alternativer

Nord-Trøndelag: Fusjonsforhandlinger foregår mellom Namsos Sparebank og Overhalla, Harran, Namsskogan, Høylandet og Nærøy Sparebanker.

Generelle kommentarer. Bankene hadde i 1979 jevnt over bra driftsresultater, som stort sett blir begrunnet med den rommelige likviditeten i første halvår. Innskuddsøkningen var god, men ujevn fra stagnasjon til ca. 30%. Utlånene økte i tilnærmet samme omfang, men jevnere. En del banker lot seg lure av den rommelige likviditeten i begynnelsen av året og økte således sine utlån for sterkt. Resultatet ble at de sitter igjen med en god del svært dyre innlån. Det er av den grunn, og fordi det menes å være et misforhold mellom innlåns- og utlånsrente, ventet at 1980 vil gi langt dårligere driftsresultat.

I de senere år er det satsset mye fra sentralt hold for å bygge ut tilbakeliggende områder, og det ser ut til at det fortsatt er ønskelig med en mer spredt bosetting. Det er varslet om at økt oljeaktivitet vil føre til behov for 3 500 nye arbeidsplasser i Bergen-området. Slike utbygginger og nyetableringer antas å føre til at den stipulerte utlånsveksten på 7% i 1980 blir for liten dersom det lokale bankvesen skal delta i naturlig omfang.

Bankene har etter hvert fått et stort gap mellom innskuddsvekst og utlånsrammen, som lett kan føre til at publikum tar ut sine sparepenger i stort omfang. Dette kan bidra til å undergrave myndighetenes tiltak for å styre utlånsutviklingen.

Rogaland og Agder-fylkene

Kredittetterspørselen. Etterspørselen etter lån, så vel fra kommuner som fra bedrifter

og personlige lånetakere, synes å ha vært stor i 1979, til dels større enn ventet. Særlig stor var lånetterspørselen mot slutten av året.

Kommunenes pågang etter lånemidler må antas å ha sammenheng med den reduserte adgangen til lån i statsbankene. Forretnings- og sparebanker som tradisjonelt har både primærkommunene og fylkeskommunen som kunder, har derfor måttet bidra med lån i betydelig større grad enn tidligere. Når det gjelder næringslivets etterspørsel etter lån, har bankene så vidt forskjellige erfaringer at det er vanskelig å se noen spesiell tendens. Behovet for driftskreditter synes imidlertid betydelig. Dessuten gir banker med nær tilknytning til jordbruket uttrykk for økt etterspørsel etter investeringslån til jordbrukssektoren. En viss usikkerhet omkring Husbankens utlånsrammer har trolig påvirket etterspørselen etter lån til boligformål. Derimot er det alminnelig antatt at de informasjonen som har gått ut til publikum om konsumlånforståelsen og om vanskeligere lånemuligheter i bankene, har dempet etterspørselen etter rene konsumlån.

De enkelte banker har noe forskjellig oppfatning om kredittetterspørselen i 1980. De fleste bankene regner likevel med en betydelig lånetterspørsel også i år.

Långivning og kredittpolitikk. Stort sett har bankene i Vest-Agder og i Haugesund-distriktet i 1979 kunnet innvilge berettede lånsøknader både til kommuner, næringslivet og til boligbygging, mens personlige låntakere i stor grad har fått avslag på søknader om konsumlån. I Augst-Agder og i Stavanger-området har bankene måttet avslå eller redusere søknader om lån av alle kategorier — lån som under andre forhold ville ha blitt innvilget. Her har det også vært nødvendig å skjerpe kravene til kunde-forhold ved vurdering av søknadene, og bankene har måttet foreta en meget streng prioritering ved innvilgning av lån.

Den sterke innskuddsveksten i første halvår 1979 førte for de fleste bankers vedkommende ikke til noen oppjustering av utlånsbudsjettene eller til noen liberalisering av utlånspolitikken. Tilstramningene i annet halvår med sterkere likviditetsbinding skapte visse problemer. Således har en rekke banker måttet skaffe seg høyt forrentede innskuddsmidler til erstatning for de bundne midlene. For første halvår 1980 kan det generelt sies at bankene har lagt opp til en forsiktig utlånspolitikk med til dels meget stramme utlånsbudsjetter.

De fleste banker i de tre fylkene er innstilt på å delta i boligfinansieringen i samsvar med den nye avtalen mellom myndighetene og bankforeningene. Hvorvidt en vil make denne oppgaven, vil i vesentlig grad komme til å avhenge av etterspørselen etter slike lån.

Renteforholdene. Det er fortsatt betydelige variasjoner i rentenivået i Rogaland og Agder-fylkene. Kristiansands og Oplands Privatbank A/S tilbød i oktober 1979 høyere renter til sine innskyttere, med opp til 9% rente uten uttak i løpet av ett kalenderår på såkalt sparekonto. Tilbudet fra Privatbanken førte til at de andre bankene med hovedkontor i Kristiansand økte sine innskuddsrenter. I Stavanger mener Rogalandsbanken A/S at den stort sett følger vanlig markedsrente, bortsett fra at den har strukket seg lengst når det gjelder lavt forrentede innskudd. Arendal og Haugesund har ingen selvstendige forretningsbanker. Her bestemmes innskuddsrenten hovedsakelig av bankenes hovedkontorer. De fleste sparebankene gir uttrykk for at innskuddsrenten ligger på et nivå som vel må sies å være vanlig.

Det synes å være alminnelig enighet blant bankene om at de fleste utlånsrentesatser er for lave, og at rentesatsene på blant annet forbrukslån, byggelån til handel og industri samt gjeldsbrevlån til toppfinansiering av boliger med fordel kan økes.

Det er antydning av økninger på fra ½ til 2½ prosentenheter for en rekke utlånsformer. På bankhold antas det at slik renteheving vil kunne bidra til å redusere lånetterspørselen betraktelig.

Fusjonsplaner. Det foreligger ingen konkrete planer for sparebankene i Agder-fylkene om sammenslutning eller samarbeid med andre banker. Agder Sparebanklag har imidlertid nedsatt et strukturvalg, som blant annet skal vurdere mulighetene for fusjonering av samtlige sparebanker i begge fylkene. Det er ventet at utvalget vil avgi sin innstilling i 1981.

Bestyrelsen ved Norges Banks avdeling i Kristiansand S beklager at fusjonsplanene mellom Kristiansands og Oplands Privatbank A/S og Sørlandsbanken A/S ikke førte fram. En håper fortsatt at eventuelle tilrådinger fra den arbeidsgruppen som nå er nedsatt for å vurdere strukturen i forretningsbankvesenet, etter en tid kan gi støtet til nye forhandlinger mellom de to bankene. Det er i denne sammenheng interessant å merke seg at Rogalandsbanken A/S i Stavanger har innledet sonderinger med de to kristiansandsbankene med sikte på å undersøke mulighetene for en trekantfusjon.

For Haugesund avdelings distrikt vil en planlagt sammenslutning av sparebankene i Hordaland fylke eventuelt kunne bety at de seks sunnhordlandsbankene som i dag søker til Haugesund, går inn i den nye store fylkesbanken, hvor Bergens Sparebank vil ha en sentral funksjon.

Hedmark og Oppland

Kredittetterspørselen. Kredittetterspørselen har vært noe varierende i de to fylker, men totalt sett noe over det normale. Pågangen etter lån har vært størst i annet og tredje kvartal, noe som har sammenheng med byggesesong og ventet prisstigning i 1980.

På slutten av året var det alment kjent at kredittrestriksjonene gjorde det vanskelig å få lån, med den følge at mange avstod fra å søke. Begrensede midler fra Landbruksbanken har gjort sitt til at lånepresset på de øvrige banker har vært større enn vanlig, og økende optimisme innen landbruket har nok skapt en større investeringsinteresse.

Bankene rundt Mjøsa har i betydelig grad merket mjøsaksjonen, som nå går mot sin avslutning. Det er her tale om samlede investeringer på omkring 1 milliard kroner. De lokale banker har måttet engasjere seg med byggelån og delvis med faste lån. Det ser imidlertid ut til at bankene har klart å løse dette ekstraordinære problemet på en tilfredsstillende måte.

Det ventes at lånetterspørselen vil øke i 1980. Bakgrunnen synes å være mange utsatte prosjekter fra 1979 og en frykt for økt prisstigning.

Långivning og kredittpolitikk. Bankene mener at de i store trekk har kunnet imøtekomme "berettigede" søknader om lån, men det har vært nødvendig med en sterkere prioritering enn vanlig, og det har vært lagt stor vekt på kundeforholdet. Hensynet til sysselsetting og distriktspolitikk har spilt en vesentlig rolle. Både næringslivet og kommunene har fått dekket sine behov i rimelig grad. Likeledes har boligsektoren vært høyt prioritert, samtidig som bankene har vist tilbakeholdenhet når det gjelder forbrukslån.

Innskuddsveksten i 1979 har vært god, men ikke påtakelig større enn normalt. For Hedmark utgjorde den ca. 12%, og noe høyere i Oppland. Det har derfor ikke vært nødvendig å oppjustere utlånsbudsjettene eller på annen måte liberalisere utlånspolitikken.

I annet kvartal i 1979 oppfattet bankene signalene om at utlånsveksten måtte ned, men problemet ble aldri direkte påtregende i våre fylker, fordi innskuddsveksten holdt seg innen rimelige grenser.

Bankene har stort sett klart å tilpasse seg tilstramningen av virkemiddelbruken i annet halvår 1979, slik at bare en sparebank var i B-lånsposisjon ved årsskiftet.

Bankene har lagt opp til å føre en restriktiv utlånspolitikk i første halvår av 1980 i samsvar med myndighetenes intensjoner. I noen utbyggingskommuner, hvor presset er spesielt sterkt, kan det bli aktuelt for bankene å skaffe seg innskuddsmidler fra andre distrikter.

Renteforholdene. Bankene frykter at innlånsrentene vil bli presset oppover som følge av renteøkningen på statsobligasjoner. Publikum er blitt stadig mer rentebevisst, og stadig overføres midler til høyt forrentede innskuddsformer. Bankene mener ellers at innskudds- og utlånsrentene stort sett er bra tilpasset etterspørselen og konkurranseforholdene.

Det anses imidlertid ønskelig å få en mindre oppjustering av rentene på driftskreditter til jordbruket, på vanlige kassekreditter og på lån til kommuner.

Fusjonsplaner. Det foreligger ikke noen fusjonsplaner i Hedmark fylke. I Oppland fylke arbeider Opplandsbanken og Den norske Creditbank med en sammenslutning. Det samme gjør Ringsaker Sparebank (Hedmark fylke) og Sør-Gudbrandsdal Sparebank. Det er søkt om konsesjon for disse fusjoner, foreløpig uten positivt resultat. Dessuten har Vågå Sparebank vedtatt å søke sammenslutning med Sør-Gudbrandsdal Sparebank.

Christiania Bank og Kreditkasse vil opprette en regionbank i Oppland fylke med en samlet forvaltningskapital på ca. 860 mill. kroner.

Generelle kommentarer. I de spesielle utbyggingsområder, som det finnes en del av i begge fylker, har det vært satset betydelige offentlige midler. Dette har igjen skapt et lånepress på de lokale banker. Det gjelder

lån til grunnlagsinvesteringer, boligsektoren og ikke minst til nyetablerte bedrifter. Det er ønskelig å styrke disse lokale banker med innskudd fra Norges Bank, DUF og Husbanken.

Buskerud, Telemark, Vestfold og Ostfold

Kredittetterspørselen. Den kommunale kredittetterspørsel var relativt høy i Buskerud og Vestfold, noe lavere i Ostfold og Telemark. Bedriftene synes å ha vært noe reservert i begynnelsen av 1979 når det gjaldt lån til nyinvesteringer, dels fordi likviditeten ble bedre som følge av redusert lagerhold, og dels fordi rentenivået var blitt høyere. Økte råvarepriser og etter hvert større investeringsbehov førte til større pågang på bankene utover i året. For personlige låntakere har kredittetterspørselen holdt seg på et høyt nivå. En viss avmatning har man nok merket når publikum ble klar over kredittrestriksjonene i annet halvår. Men både fra bedrifter og personlige låntakere var det en sterk pågang mot slutten av året, da de regnet med at opphevelsen av prisstoppen ville slå ut i høyere priser etter årsskiftet.

Utviklingen hittil tyder på at det også i 1980 vil bli stor pågang for å få lån. Det ventes fortsatt inflasjon, kanskje i økende grad, noe som stiller større krav til driftskreditt og økte behov for lån til investeringer. Sparebanker som ikke er i B-lånsposisjon, venter større pågang fra kunder, fordi forretningsbankene har B-lån i Norges Bank. Bankene venter at boligfinansieringen vil legge beslag på en god del av utlånskvoten for 1980. De har en viss tro på neddemning av kredittetterspørselen som følge av en stram kredittpolitikk og en friere utvikling av utlånsrentene.

Långivning og kredittpolitikk. Selv om bankene mener å ha innvilget de fleste velbegrunnede søknader om lån og kundeforholdet har vært i orden, ser det ut til at

de i større grad enn tidligere har måttet avslå søknader som de for så vidt gjerne ville ha innvilget. Dette gjaldt særlig i annet halvår og rammet i første rekke personlige låntakere.

Enkelte av de banker som hadde en sterk innskuddsvekst i første halvår 1979, fulgte sine utlånsbudsjetter, mens andre hadde vansker med å foreta den nødvendige prioritering. Til en viss grad skjedde det derfor en faktisk liberalisering av utlånspolitikken.

Signalene om at utlånsveksten måtte ned, ble oppfattet av de fleste bankene utover våren, og i alle fall ble Norges Banks rundskriv av 1. juni 1979 tatt som et tydelig varsel. Det tok imidlertid en del tid for utlånsveksten kunne tilpasses de skjerpede virkemidler som ble innført.

Der utlånene ennå lå på et høyt nivå på grunn av forholdet til kundene, måtte vedkommende banker ta inn særinnskudd eller skaffe midler fra andre banker. Lån i Norges Bank var på denne tid blitt gjort så lite attraktive at de ble lite brukt i forhold til tidligere.

Bankene uttaler at de har lagt opp til en meget restriktiv utlånspolitikk i første halvår 1980. De vil stort sett holde seg til en ramme på 7% utlånsøkning, hvilket svarer til nasjonalbudsjettets kredittrammer.

De banker som har tatt opp B-lån i Norges Bank, vil antakelig måtte føre en mer restriktiv utlånspolitikk enn de øvrige banker, men forskjellen synes ikke å være særlig stor ifølge de uttalelser bankene har kommet med.

Bankene stiller seg positivt til å delta i "boligfinansieringsavtalen" med myndighetene, såfremt likviditeten strekker til. De mener imidlertid at renten er satt for lavt, at ordningen burde medført lettelser i plasseringsplikten, og at det burde legges vekt på låntakernes kundeforhold til bankene (forutgående oppsparing).

Renteforholdene. Bankene konkurrerer i stor grad om innskuddsmidler, og det fore-

ligger mange slags sparetilbudsordninger. I noen grad, blant annet ved samarbeidsavtaler, prøver bankene å samordne innskuddsrentene, men konkurranseforholdet gjør at de har strukket seg ganske langt når det gjelder å gi enkelte innskytergrupper særfordeler. Det er f.eks. blitt innvilget dekortfritagelse ved uttak på tidsinnskudd, og ytet renter på folioinnskudd og kassekredittkonti i kredit.

Bankene regner fortsatt med at de må konkurrere om publikums innskudd, og at tilbudsordninger og særfordeler til innskytergrupper vil bli opprettholdt i 1980. Gjennomgående mener bankene at innskuddsrentene kan ligge noe over det som hittil har vært gjeldende for normale innskuddsformer. Noen bestemt prosentsats er ikke nevnt, men det hevdes at i alle fall for langtidssparekontrakter bør det tilbys positiv realrente.

Utlånsrentene lå i 1979 fastlåst på grunn av prisstoppen, og de har etter bankenes mening vært for lave til å kunne dempe lånetterspørselen. De gir også bankene liten fortjenestemargin. Bankene håper det blir mulig å praktisere en friere rentedannelse i 1980 og dermed lettere å imøtekomme lånetterspørselen.

Det hevdes at utlånsrenter bør kunne heves med inntil 2 prosentpoeng for de fleste låntyper. Særlig finner bankene behov for justering av renten for boliglån og for driftskreditt til landbruket. Noen hevder at bankenes utlånsrenter og renten på ihendehaverobligasjoner bør følge hverandre, og at det bør bli utstedt obligasjoner med diskontoklausul.

Fusjonsplaner. I Østfold har Rakkestad kommunestyre anbefalt etablering av en forretningsbankfilial i kommunen. Moss

Sparebank i Østfold og Vestby Sparebank i Akershus har fått tillatelse til sammenlutning.

I Buskerud har Lier Sparebank tatt opp forhandlinger om tilslutning til Sparebanken Buskerud. Krødsherred Sparebank gikk sammen med denne banken fra 1. april 1980.

I Vestfold har Vestfoldbanken A/S besluttet å søke fusjon med Christiania Bank og Kreditkasse, som derved vil få et felleskontor for Vestfold, med filialer i Holmestrand, Trønsberg, Sandefjord og Larvik. Saken ventes å bli behandlet av myndighetene når det foreligger en utredning om sammenslutninger mellom distriktsbanker og sentrale storbanker. Planer om enkelte sammenslutninger av sparebanker i Vestfold er foreløpig stilt i bero, da det i mellomtiden er kommet en utredning om dannelse av en fylkessparebank, som tenkes gjennomført fra 1. januar 1982. Denne utredning skal forelegges sparebankene til uttalelse.

I Telemark foreligger det en fusjonsavtale mellom Telemarksbanken A/S og Bondernes Bank A/S. Fusjonen vil bli iverksatt fra 1. januar 1981 hvis den godkjennes av myndighetene. En fusjon av de fire sparebankene i Grenlandsområdet er blitt vurdert, likeledes er en sammenslåing av samtlige sparebanker i fylket en mulig framtidig løsning.

Sparebankene i regionen har i mange år hatt utstrakt samarbeid om f.eks. felles utlån, eiendomsomsetning, PR-virksomhet, opplæringsiltak m.v. I Vestfold har samtlige sparebanker med støtte av Fellesbanken A/S tatt på seg felles oppgaver når det gjelder banktjenester overfor fylkeskommunen.

Oversikt

over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4— 6 Likviditetsreserver
- §§ 9—10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Emisjonskontroll
- Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto: 9% fra 30. november 1979

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 27. juni 1980.

Kredittlovens §4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget ¹⁾		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
Sparebanker	8	0	1980-05-30
Forretningsbanker	5	0	1980-05-30

¹⁾ Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19), oppskrivning av fast eiendom (kode 2745) og "PSV-lån" (kode 653). Det er månedsoppgavens kodennummer som er anført i parentes.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning (forvaltningskapital)	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under henholdsvis 30% av forvaltningskapitalen for banker i Sør-Norge og 27% for banker i Nord-Norge				
<i>Forretnings- og sparebanker¹⁾</i>				
i Sør-Norge } i Nord-Norge }	August 1979	60% 15%	60% } 15% }	1979-11-30
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
<i>Livsforsikringsselskaper, private og kommunale pensjons- kasser og -fond</i> med forvaltningskapital over 5 mill. kroner				
i Sør-Norge	Mars 1978	60%	60%	1978-04-21
i Nord-Norge	Mars 1978	30%	30%	1978-04-21

Oppgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Den tilpliktete økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den *pliktige* obligasjonsbeholdning ved utgangen av oktober 1979 for bankene, og juni 1978 for øvrig.

¹⁾ Beregningsgrunnlaget er bankens samlede aktiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19), oppskrivning av fast eiendom (kode 2745) og "PSV-lån" (kode 653). Det er månedsoppgavens kodennummer som er anført i parentes.

Ved kgl. resolusjon av 21. mars 1980 er det bestemt at aksjer kan sidestilles med obligasjoner ved oppfylling av plasseringsplikten.

Aksjer i kredittinstitusjoner eller datterselskaper av kredittinstitusjoner, aksjer i selskaper som har til formål å eie eller utnytte fast eiendom, og aksjer i selskaper som har direkte tilknytning til driften av kredittinstitusjoner, kan ikke medregnes.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper

Oppgaveplikt

for private finansieringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1966-03-15 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24
for livsforsikringsselskaper	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
for skadeforsikringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

Utlånsregulering

	Resolusjon
for private finansieringsselskaper med forvaltningskapital over 0,5 mill. kroner	1980-06-27
Tillatt utlånsøkning det største av a) eller b) nedenfor: a) 9% over faktiske ¹⁾ utlån pr. 31/12 1979 } for factoring- b) 12,5% " " " 12 måneder tidligere } utlån og a) 2% " " " pr. 31/12 1979 } for ovrig b) 2,5% " " " 12 måneder tidligere } utlån	
for skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 10 mill. kroner ved utgangen av 3. kvartal 1980 " 4. " "	1980-06-27
	Ingen regulering. Oppgaveplikt. 6% over faktiske ²⁾ utlån pr. 31. desember 1979 (statisk ledd) +3,5% av økningen i premie- inntekt for egen regning fra gjennom- snittet for årene 1976 og 1977 til gjennomsnittet for årene 1978 og 1979 (dynamisk ledd). Det dynamiske ledd kan ikke overstige det statiske. Selskaper med negativ premievekst kan øke sine utlån i samsvar med det statiske ledd.

1) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom faktiske utlån oversteg tillatte utlån i 1979, foretas en relativ fordeling. Vi viser til rundskriv nr. 14/27, juni 1980.

2) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1979 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1979 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens § 15. Emisjonskontroll

Emisjoner

Lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller andre omsetningsgjeldsbrev hvorav det utstedes mange i sammenheng og med lik tekst, må ikke legges ut til offentlig tegning eller tas opp på annen måte uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Heller ikke andre lån kan gis av syv eller flere långivere sammen uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Lån som omfattes av forskriftenes § 1, annet punktum, kan unntas fra regulering når lånebeløpet utgjør mindre enn 5 mill. kroner. Søknad om unntak sendes Norges Bank.

Finansdepartementets forskrift av 10. mars 1972, rundskriv av 15. mars 1972 og 12. oktober 1973 fra Norges Bank.

Tabeller

1.	Norges Banks balanse	15.	Sparebankenes utlån til publikum
2.	Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån	16.	Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
3.	Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank	17.	Sparebankenes utlån fordelt på næringer
4.	Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger	18.	Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
5.	Utenriksregnskap for Norge	19.	Sparebankenes likviditet
6.	Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs	20.	Balanse for statsbanker
7a.	Bankenes kronelikviditet	21.	Balanse for private kredittforetak
7b.	Bankenes valutalikviditet	22.	Balanse for private finansierings-selskaper
8.	Forretningsbankenes balanse	23.	Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper
9.	Forretningsbankenes utlån til publikum	24.	Balanseutdrag for skadeforsikrings-selskaper
10.	Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikums-sektorer	25.	Beholdning av norske ihendehaver-obligasjoner fordelt på långivere
11.	Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer	26.	Kreditttilførsel til private og kommuner
12.	Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån	27a.	Endringer i publikums likviditet
13.	Forretningsbankenes likviditet	27b.	Sammensetningen av publikums likviditet
14.	Sparebankenes balanse		

28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner
29. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner
30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner
31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner
32. Kortsiktige rentesatser
33. Rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere trukne utlån til norske låntakere

34. Renteutgifter i prosent av midlere innskudd fra norske kunder
35. Livsforsikringsselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlånsform

Standard tegn:

- . Tall kan ikke forekomme
.. Oppgave mangler
... Oppgave mangler foreløpig
— Null

Tabellene 33, 34 og 35 bygger på årsoppgaver og blir publisert én gang årlig (i nr. 2).

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/4 1980
Internasjonale reserver	18 665	19 924	21 276	20 887	22 658	23 579
Innskudd i norske banker	399	433	449	578	701	392
Norske statskasseveksler	5 160	4 825	5 719	8 216	6 137	6 135
Norske ihendehaverobligasjoner	1 834	1 821	1 806	1 315	1 300	1 410
Innenlandske utlån	751	623	752	1 188	1 328	1 451
Andre innenlandske fordringer etc. ¹⁾	5 862	6 097	5 906	6 286	6 185	5 953
Andre fordringer på utlandet	1 280	1 254	1 245	1 257	1 257	1 257
Diverse reguleringer	49	76	71	2	66	69
Utgifter	151	261	362	—	120	134
Fordringer i alt	34 151	35 314	37 586	39 729	39 752	40 380
Sedler og mynt i omlop	16 837	17 567	18 492	18 620	17 627	17 358
Innenlandske folioinnskudd	7 409	8 546	9 862	10 905	13 704	14 300
Norges Banks markedspapir	3 240	1 987	1 470	2 765	126	161
Skattefrie fondsavsetninger	127	110	107	99	107	106
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	177	296	324	224	258	256
Annen gjeld til utlandet	1 117	1 101	1 101	1 207	1 211	1 180
Annen innenlandsk gjeld	70	88	85	248	58	78
Motverdi av SDR i IMF	700	700	700	694	893	893
Aksjekapital, fond etc.	4 014	4 002	3 997	4 967	4 956	4 951
Diverse reguleringer	2	—	1	—	1	—
Inntekter	458	917	1 447	—	811	1 097
Gjeld og egenkapital i alt	34 151	35 314	37 586	39 729	39 752	40 380

1) Herav utgjør statens konsoliderte konto 5 430 mill. kroner.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)¹⁾²⁾

	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/4 1980
Forretningsbanker	336	297	392	878	744	925
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	331	160	13	—	135	256
Betingede lån (B-lån)	—	7	337	731	260	308
Lån på særtilkåre (S-lån)	5	130	—	147	349	361
Sparebanker	179	69	82	34	321	252
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	162	56	47	—	113	100
Betingede lån (B-lån)	9	3	15	29	202	140
Lån på særtilkåre (S-lån)	8	10	8	5	6	12
Private finansieringsselskaper	6	7	26	50	45	47
Næringsliv og privatpersoner	230	250	252	225	218	227
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	96	98	107	107	110	119
I alt	751	623	752	1 187	1 328	1 451

1) Låneordningen endret fra 1/1-1979.

2) Tallene kan avvike noe fra tilsvarende tall i Norges Banks balanse.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/4 1980
Statskassen	4 570	5 301	5 656	6 580	9 825	9 281
Statens regnskapsførere	1 488	1 672	1 595	1 697	1 853	2 853
Annen offentlig forvaltning	139	49	178	60	91	100
Postgiro	118	496	669	1 094	332	303
Forretningsbanker	93	188	356	407	294	918
Sparebanker	350	93	498	220	453	104
Statsbanker	170	135	142	199	176	123
Andre finansinstitusjoner	11	46	30	20	34	46
Postverket	138	159	186	263	263	173
Andre statsforetak	278	356	486	315	325	290
Andre innenlandske sektorer	54	51	66	49	58	109
I alt	7 409	8 546	9 862	10 904	13 704	14 300
Herav:						
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	6 901	8 168	8 912	10 208	12 865	13 123

Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	28/2 1980
Norges Banks internasjonale reserver netto (a-b)	14 254	18 482	19 622	20 947	20 573	20 829
a) Offisielle internasjonale reserver	14 449	18 659	19 918	21 271	20 880	21 162
Herav:						
Gull ¹⁾	272	272	272	272	285	285
Reserveposisjon i IMF	804	814	830	830	792	792
Lån til IMF	542	489	485	461	428	400
Spesielle trekkrettigheter i IMF	630	845	896	905	907	1 127
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	12 201	16 239	17 435	18 803	18 468	18 545
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	196	177	296	324	307	313
Herav:						
Banker	52	39	79	118	83	56
Andre innskytere	144	138	217	206	224	1 380
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a-b)	-1 123	-1 960	-3 681	-3 808	-3 938	-3 163
a) Bankinnskudd i utlandet	2 259	2 073	1 407	1 847	1 886	1 723
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	3 382	4 033	5 088	5 655	5 824	4 886
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valuta- beholdninger netto	13 131	16 522	15 941	17 139	16 635	17 666
Andre sektors valutabeholdninger netto (a-b)	489	-237	314	317	1 180	1 724
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	5 940	5 463	5 872	6 650	7 154	7 794
Herav:						
Rederier	2 401	2 517	2 767	2 820	2 933	3 040
Forsikringselskaper	1 029	1 120	1 191	1 276	1 323	1 291
Handels- og industriselskaper o.a.	2 510	1 826	1 914	2 554	2 898	3 463
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	5 451	5 700	5 558	6 333	5 974	6 070
Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt	13 620	16 285	16 255	17 456	17 815	19 390

1) Etter endringen pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokforingen av gullet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/1-31/12		1/1-28/2	
	1978	1979	1979	1980
Eksport av tradisjonelle varer	33 379	41 410	5 730	7 994
Import av tradisjonelle varer	-56 426	-66 043	-9 029	-13 436
Tradisjonell varebalanse	-23 047	-24 633	-3 299	-5 442
Eksport av råolje og naturgass	13 598	21 993	2 850	5 987
Eksport av oljeplattform m.v. (netto)	4 319	362	84	-
Direkte eksport ved oljevirkosmheten ¹⁾	335	511	33	30
Direkte import ved oljevirkosmheten	-1 933	-1 070	-145	-240
Eksport av nye skip	2 004	1 467	418	309
Eksport av eldre skip	3 535	3 418	812	540
Import av skip	-3 352	-3 443	-412	-262
Varebalansen	-4 541	-1 395	341	922
Nettoinntekter ved skipsfart	8 245	9 235	1 300	1 800
Nettoinntekter ved oljeboring og annen oljevirkosmhet ²⁾	-1 058	745	55	318
Reisetrafikk, netto	-2 643	-2 814	-297	-366
Andre tjenester, netto	-1 783	-401	-124	96
Vare- og tjenestebalansen	-1 780	5 370	1 275	2 770
Rente- og stonadsbalansen	-9 120	-11 225	-1 550	-1 755
A. Driftsbalansen	-10 900	-5 855	-275	1 015
Herav:				
Skipsfart ³⁾	6 710	7 479	1 459	1 809
Oljevirkosmhet ³⁾	7 275	18 637	2 564	5 564
Andre sektorer	-24 885	-31 971	-4 298	-6 358
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	16 846	11 566	1 492	-360
Herav:				
Statsforvaltningen	9 057	3 791	1 511	614
Kommuner, inkl. kommuneforetak	413	-41	-93	301
Statsbanker	3 814	4 897	581	797
Forretnings- og sparebanker	105	135	-33	-101
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	-86	-497	39	-120
Skipsfart	-855	356	-348	-266
Oljevirkosmhet	2 663	2 749	5	-1 723
Andre private og statlige foretak	1 735	176	-170	138
C. Grunnbalansen (A+B)	5 946	5 711	1 217	655
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	160	700	1 092	-573
Herav:				
Statsforvaltningen	-23	-46	-10	-5
Kommuner, inkl. kommuneforetak	-482	898	539	63
Statsbanker	4	268	150	18
Forretnings- og sparebanker	1 544	2 505	74	-658
Andre finansinstitusjoner, ekskl. Norges Bank	-454	-264	-94	-224
Skipsfart	-766	-978	-92	-185
Oljevirkosmhet	22	-4 633	-367	-796
Andre private og statlige foretak	-2 366	-308	-19	-136
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	2 681	3 258	911	1 350
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	6 106	6 411	2 309	82
F. Tildelte SDR	-	201	201	199
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	-323	-293	-29	-25
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	5 783	6 319	2 481	256

1) Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt.

2) Inkl. eksport av rørtjenester.

3) Utvalgte poster beregnet av Norges Bank.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
1972											
Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
Høyest	97,25	140,50	17,42	6,7375	6,7775	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,575	204,35	169,85	203,00	14,855	128,65	1,122
1973											
Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
Høyest	97,70	140,45	15,88	6,6525	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
Lavest	91,05	123,60	13,03	5,1625	5,1725	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974											
Gjennomsnitt	91,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
Høyest	93,00	128,05	13,540	6,0875	6,1375	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
Lavest	89,10	122,65	12,24	5,1725	5,2725	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1975											
Gjennomsnitt	91,4036	126,3002	11,5920	5,2469	5,1582	212,9871	202,9042	208,3742	14,2733	122,50	0,8107
Høyest	92,95	128,05	12,25	5,7475	5,62	217,60	213,45	209,75	14,48	126,35	0,841
Lavest	89,50	124,80	10,835	4,88	4,7425	209,45	193,75	202,75	14,055	116,45	0,783
1976											
Gjennomsnitt	90,6726	125,7118	9,8785	5,4656	5,5441	217,3794	218,6738	207,1706	14,2087	114,7255	0,6684
Høyest	91,90	127,75	11,32	5,6125	5,7950	220,85	229,05	211,15	14,505	125,55	0,827
Lavest	88,90	124,60	8,30	5,1725	5,0725	213,10	211,55	202,25	14,00	103,95	0,600
1977											
Gjennomsnitt	89,0675	119,3872	9,3198	5,3361	5,0423	230,1574	223,2496	217,6460	14,9294	108,8602	0,6096
Høyest	90,25	126,15	10,125	5,5280	5,2925	244,30	257,50	226,95	15,735	113,75	0,630
Lavest	87,50	109,80	8,785	5,1410	4,6975	219,65	205,25	210,45	14,335	104,65	0,593
1978											
Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205
Høyest	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642
Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	254,90	226,20	16,525	101,20	0,588
1979											
Gjennomsnitt	96,6685	118,5765	10,7651	5,0731	4,3322	277,0114	305,2255	253,0594	17,3368	119,4910	0,6147
Høyest	99,70	120,75	11,68	5,2290	4,5535	290,30	316,60	263,00	17,845	124,30	0,625
Lavest	92,05	116,30	10,105	4,8805	4,1925	270,75	298,95	247,75	16,88	117,00	0,600
1980											
April											
Høyest	88,25	117,70	11,37	5,2390	4,4110	276,05	297,25	250,65	17,245	118,35	0,591
Lavest	85,65	115,85	11,15	4,9390	4,1680	265,20	279,60	242,85	16,58	115,35	0,579

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 7a. Bankenes kronelikviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—30/4		Siste 3 mndr. pr. 30/4		Siste 12 mndr. pr. 30/4	
	1979	1980	1979	1980	1979	1980
1. Staten og andre offentlige konti	47	-1 501	-3 555	-6 726	5 887	603
2. Publikums kassehold (oppgang —)	1 016	1 149	-34	580	-1 510	-520
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	2 424	2 501	1 697	2 920	46	3 841
4. Bankenes beholdninger av markeds- papirer (oppgang —)	-99	2 604	934	-161	-625	461
5. Sjekk-kreditter i Norges Bank	22	-324	-41	-1	187	-90
6. Likviditetslån i Norges Bank	-1 152	265	667	901	-3 240	482
7. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	-355	-479	-48	-127	-533	-1 024
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	1 903	4 215	-380	-2 614	212	3 753
Herav:						
a) Kassebeholdning	101	-106	-344	-43	-140	-3
b) Folio i Norges Bank	1 894	395	1 144	386	2 117	-1 247
c) Folio i Postgiro	92	72	149	45	-39	119
d) Statskasseveksler	0	3 854	-1 329	-3 002	-1 726	4 884
B. Pliktige primærlikvider²⁾ (oppgang —)	-84	-5 896	-84	-12 006	2 892	-7 991
C. Disponible primærlikvider (A+B)	1 819	-1 681	-464	-2 400	3 104	-4 238
D. Likviditetslån i Norges Bank	-1 152	265	667	901	-3 240	482
E. Frie primærlikvider (C—D)	2 971	-1 946	-1 131	-3 301	6 344	-4 720
Beholdningstall pr. utgangen av april						
Frie primærlikvider					1 068	-3 652
I mill. kroner					0,9	-2,6
I prosent av forvaltningskapital						

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antok en at egne krav utgjorde 2% av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 1,5% i sparebanker. F.o.m. 1.8.78 ble disse tallene endret til 1,4% for begge bankgrupper.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/12		Siste 3 mndr. pr. 31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3	
	1978	1979	1979	1980	1979	1980
1. Gjeld etc. i utlandet	535	2 358	634	388	894	2 112
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	-3 395	1 032	1 141	-1 368	-2 087	-1 477
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	1 726	-3 764	-1 962	1 052	1 627	-750
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	-1 134	-374	-187	72	434	-115
B. Innskudd fra utenlandske banker	522	2 309	694	-1 434	909	181
C. Netto valutalikvider (A—B)	-1 656	-2 683	-881	1 506	-475	-296
Beholdningstall pr. utgangen av mars						
Netto valutalikvider					-1 273	-1 569
I mill. kroner					-1,0	-1,1
I prosent av forvaltningskapital						

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980
Primærtlikvider	910	853	750	2 182	1 543	3 588
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	13 123	13 048	13 670	14 047	16 377	16 238
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	3 421	3 518	3 512	3 415	3 553	3 573
Markedspapirer	84	1 930	1 293	1 324	525	25
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 465	2 024	1 203	1 905	1 244	1 553
Innskudd i utenlandske banker	1 925	1 805	1 254	1 705	1 831	1 905
Lån til utlandet	199	207	234	288	291	248
Utlån til publikum	41 660	42 570	44 578	45 845	45 691	47 174
Valutalån med lisens til innlendinger	214	304	676	642	—	—
Øvrige aktiva — en bloc- avskrivninger	4 359	3 884	4 130	4 165	4 877	5 273
Aktiva i alt	67 360	70 143	71 300	75 518	75 932	79 577
Innskudd fra kunder i norske kroner	47 256	48 488	50 828	49 852	54 989	54 640
Innskudd fra kunder i utenlandsk valuta	2 955	2 766	2 781	3 352	3 142	3 440
Innskudd fra forretningsbanker	1 021	1 331	993	1 617	926	1 417
Innskudd fra sparebanker	2 756	2 545	2 218	1 548	1 192	1 392
Lån og innskudd fra Norges Bank	1 878	600	471	555	1 091	921
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	3 427	3 947	5 005	5 583	5 850	6 251
Annen gjeld	3 590	6 723	4 350	5 732	4 634	5 085
Øvrige passiva	4 477	3 745	4 655	7 280	4 108	6 431
Passiva i alt	67 360	70 143	71 300	75 518	75 932	79 577
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	2 901	2 744	2 232	2 736	2 937	2 993
Gjeld til utlandet	3 608	4 128	5 133	5 790	6 101	6 457
Garantier	15 489	15 153	14 799	14 740	15 014	15 123

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes utlån til publikum (Mill. kroner)

	Månedlig utlåns- økning	1979		Månedlig utlåns- økning	1980	
		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	-367	-367	382	-62	-62	745
Februar	635	268	309	307	245	274
Mars	649	917	247	1 239	1 484	741
April	744	1 661	803			
Mai	750	2 411	1 339			
Juni	514	2 925	1 651			
Juli	-455	2 470	2 162			
August	440	2 910	2 710			
September	1 282	4 192	3 525			
Oktober	-512	3 680	3 846			
November	533	4 213	4 086			
Desember	-175	4 038	4 082			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 10. Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Utlån til:					
Kommuner	1 537	1 595	1 614	1 696	1 776
Næringslivet	25 515	26 062	27 658	28 078	27 055
Lønnstakere	14 312	14 576	14 983	15 748	16 546
Andre private sektorer	296	338	323	323	314
Utlån til publikum i alt	41 660	41 571	44 578	45 845	45 691
Innskudd fra:					
Kommuner	3 785	3 265	3 605	3 093	3 986
Næringsliv	19 712	19 742	20 766	21 405	23 717
Lønnstakere	19 751	20 571	22 079	22 064	22 787
Andre private sektorer	987	1 055	1 130	1 030	1 009
Innskudd fra publikum i alt	44 235	44 633	47 580	47 592	51 499

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	536	558	563	636	684	747
Fiske og fangst	329	325	341	383	362	366
Bergverksdrift	387	276	300	288	325	311
Industri	7 817	7 809	8 189	8 867	8 961	7 930
Herav:						
Næringsmidler etc.	1 283	1 315	1 526	1 573	1 481	1 515
Trevarer	1 044	948	1 039	1 104	1 029	930
Treforedling	502	539	589	632	744	475
Kjemisk produksjon etc.	759	826	642	965	893	880
Metaller	514	616	510	426	548	429
Bygging av fartøyer	605	714	711	722	704	596
Værkstedproduksjon	1 602	1 523	1 782	1 814	1 995	1 718
Kraft- og vannforsyning	109	99	94	96	97	106
Bygg og anlegg	1 708	1 666	1 678	1 766	1 897	1 880
Engros-, agentur- og detaljhandel	8 561	8 386	8 472	8 881	8 757	8 341
Hotell- og restaurantdrift	527	536	542	609	606	675
Utenriks sjøfart	734	730	671	621	688	660
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1 292	1 260	1 314	1 379	1 450	1 421
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	2 575	2 618	2 584	2 789	2 872	2 962
Sosial og personlig tjenesteyting	1 190	1 252	1 314	1 343	1 379	1 656
Utlån til næringslivet i alt	25 765	25 515	26 062	27 658	28 078	27 055

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1978 — Desember	19 488	9 069	11 161	6 103	24 389
1979 — Mars	20 268	9 023	11 611	6 079	24 880
1979 — Desember	21 724	9 655	11 546	6 273	27 872
1980 — Mars	22 072	9 688	12 358	6 206	28 610
Endring i perioden					
1978 Januar/desember	1 357	581	612	594	1 705
1979 » »	2 236	586	385	170	3 483
1979 1. kvartal	780	-46	450	-24	491
1980 » »	348	33	812	-67	738

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1977 Desember	1 293	4 184	4 951	-7 842	-12,6	1 124	-609
1978 Januar	1 444	2 403	1 600	-2 559	-4,1	826	-1 524
Februar	952	2 366	4 150	-5 564	-8,8	68	-1 173
Mars	2 081	2 393	3 281	-3 593	-5,6	-935	-1 633
April	1 234	2 435	3 693	-4 894	-7,8	-559	-1 493
Mai	1 786	2 425	3 787	-4 426	-6,9	-950	-1 677
Juni	722	1 870	1 952	-3 100	-4,9	-1 295	-2 307
Juli	1 754	1 886	313	-445	-0,7	-1 310	-2 327
August	718	882	2 036	-2 200	-3,4	-394	-1 876
September	747	899	1 318	-1 470	-2,2	35	-2 711
Oktober	653	894	3 506	-3 747	-5,6	1 370	-2 884
November	789	918	899	-1 028	-1,5	1 105	-2 931
Desember	910	922	1 878	-1 889	-2,8	-700	-2 303
1979 Januar	2 620	931	201	1 488	2,1	-1 004	-2 586
Februar	839	934	1 715	-1 809	-2,7	-773	-2 228
Mars	853	945	600	-692	-1,0	-1 440	-1 999
April	735	966	781	-1 012	-1,5	-1 281	-1 962
Mai	724	980	1 796	-2 053	-2,8	-2 123	-1 898
Juni	750	1 030	471	-752	-1,1	-2 999	-1 858
Juli	2 280	2 071	198	11	0,0	-2 865	-1 966
August	958	2 034	830	-1 906	-2,6	-3 172	-870
September	2 182	2 090	555	-463	-0,6	-3 118	-1 059
Oktober	1 914	2 043	174	-303	-0,4	-4 218	-1 746
November	2 388	2 158	352	-122	-0,2	-3 084	-1 504
Desember	1 543	2 145	1 091	-1 692	-2,2	-3 090	-704
1980 Januar	4 352	2 195	169	1 989	2,5	-2 447	-1 239
Februar	1 113	4 558	822	-4 267	-5,7	-2 373	-779
Mars	3 588	4 423	921	-1 756	-2,2	-3 419	-963
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1978 Januar/desember	-383	-3 262	-3 073	5 953	9,8	-1 824	-1 694
1979 » »	633	1 223	-787	197	0,6	-2 390	1 599
1979 1. kvartal	-57	23	-1 278	1 197	1,8	-740	304
1980 » »	2 045	2 278	-170	-64	0,0	-329	-259

1) Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1978	31/3 1978	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980
Primærlikvidid	627	617	1 518	4 578	1 456	5 093
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	6 648	6 882	7 249	7 591	9 047	9 241
Andre norske ihendehaverobligasjoner	6 172	6 325	6 459	6 576	6 779	6 860
Markedspapirer	430	1 269	667	137	2 196	101
Innskudd i forretningsbanker	3 003	2 550	2 503	1 590	1 397	1 120
Innskudd i sparebanker	518	622	565	471	341	399
Utlån til publikum	33 376	34 168	35 898	36 428	37 702	38 146
Øvrige aktiva — en bloc avskrivninger	1 158	1 273	1 174	1 110	908	1 012
Aktiva i alt	51 932	53 706	56 033	58 481	59 826	61 972
Innskudd fra kunder i alt	46 744	47 544	49 533	50 495	53 589	54 843
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	773	1 202	809	951	708	873
Lån og innskudd fra Norges Bank	283	349	226	250	228	561
Øvrige passivaposter	4 132	4 611	5 465	6 786	5 301	5 695
Passiva i alt	51 932	53 706	56 033	58 481	59 826	61 972
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	424	363	286	267	175	173
Gjeld til utlandet	197	280	251	325	227	237
Garantier	1 656	1 733	1 788	1 892	2 048	2 299

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån til publikum (mill. kroner)

	1979			1980		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	31	31	421	-42	-42	392
Februar	145	176	637	40	-2	519
Mars	630	806	1 064	446	444	729
April	247	1 053	1 407			
Mai	371	1 424	1 844			
Juni	1 112	2 536	2 499			
Juli	152	2 688	2 949			
August	-136	2 552	3 090			
September	514	3 066	3 384			
Oktober	-130	2 936	3 631			
November	329	3 265	3 866			
Desember	1 075	4 340	4 299			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Utlån til:					
Kommuner	2 098	2 204	2 343	2 533	2 596
Næringslivet	12 681	13 055	14 024	14 283	14 620
Lønnstakere	18 101	18 330	18 957	19 015	19 872
Andre private sektorer	495	580	574	597	615
Utlån til publikum i alt	33 375	34 169	35 898	36 428	37 703
Innskudd fra:					
Kommuner	4 698	4 085	4 597	4 115	5 090
Næringslivet	7 335	7 711	8 276	9 169	9 521
Lønnstakere	31 823	32 705	33 507	33 448	35 174
Andre private sektorer	1 422	1 450	1 541	1 575	1 700
Innskudd fra publikum i alt	45 278	45 951	47 921	48 307	51 485

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	2 326	2 554	2 475	2 830	2 870	3 102
Fiske og fangst	176	180	188	209	238	254
Bergverksdrift	49	52	63	67	67	59
Industri	1 965	2 019	2 141	2 274	2 272	2 246
Herav:						
Næringsmidler etc.	479	516	556	594	566	586
Trevarer	390	387	412	433	416	380
Treforedling	46	47	36	39	51	57
Kjemisk produksjon etc.	110	113	118	121	124	119
Metaller	42	46	54	52	48	51
Bygging av fartøyer	125	129	153	180	179	174
Verkstedproduksjon	330	333	355	373	386	378
Kraft- og vannforsyning	184	185	191	183	184	193
Bygg og anlegg	1 172	1 175	1 251	1 326	1 350	1 326
Engros-, agentur- og detaljhandel	2 513	2 568	2 704	2 849	2 859	2 881
Hotell- og restaurantdrift	477	483	511	549	522	554
Utenriks sjofart	17	21	22	17	18	17
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	724	769	783	837	885	925
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 352	1 490	1 523	1 645	1 688	1 619
Sosial og personlig tjenesteyting	1 066	1 185	1 203	1 238	1 330	1 444
Utlån til næringslivet i alt	12 021	12 681	13 055	14 024	14 283	14 620

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1978 — Desember	5 276	7 478	3 049	5 202	25 111
1979 — Mars	5 613	7 407	3 268	5 247	25 652
1979 — Desember	6 128	8 265	3 546	5 602	28 554
1980 — Mars	6 321	7 882	3 777	5 614	28 755
Endring i perioden					
1978 Januar/desember	728	575	509	499	1 891
1979 » »	852	787	497	400	3 443
1979 1. kvartal	337	-71	219	45	541
1980 » »	193	-383	231	12	201

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1977 Desember	2 472	2 895	545	-968	-2,1	140	992
1978 Januar	2 103	2 132	609	-638	-1,4	83	1 658
Februar	2 044	2 128	461	-545	-1,2	54	1 222
Mars	2 062	2 137	584	-659	-1,4	138	1 627
April	1 950	2 172	495	-717	-1,5	124	1 661
Mai	1 955	2 183	737	-965	-2,0	80	1 584
Juni	1 378	1 341	292	-255	-0,5	96	2 516
Juli	1 516	1 341	282	-107	-0,2	71	2 520
August	670	680	319	-329	-0,7	117	2 185
September	682	682	568	-568	-1,1	224	2 631
Oktober	678	682	376	-380	-0,8	740	3 146
November	605	697	495	-587	-1,2	632	2 636
Desember	627	709	283	-365	-0,7	308	2 762
1979 Januar	781	708	194	-121	-0,2	-34	2 821
Februar	644	717	250	-323	-0,6	238	2 606
Mars	617	728	349	-460	-0,9	167	1 947
April	669	749	259	-339	-0,6	29	2 163
Mai	658	760	424	-526	-1,0	55	1 860
Juni	1 518	1 521	226	-229	-0,4	72	2 267
Juli	1 711	1 511	218	-18	-0,0	21	2 142
August	3 768	4 557	289	-1 077	-1,9	5	1 056
September	4 578	4 578	250	-250	-0,4	-11	1 140
Oktober	1 692	1 603	200	-111	-0,2	112	1 726
November	1 549	1 645	251	-347	-0,6	-143	1 093
Desember	1 456	1 665	228	-438	-0,7	15	1 034
1980 Januar	5 038	1 715	455	2 868	4,7	166	1 127
Februar	4 420	5 362	404	-1 346	-2,2	107	824
Mars	5 093	5 554	561	-1 023	-1,7	6	635
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1978 Januar/desember	-1 845	-2 186	-262	603	1,4	168	1 770
1979 » »	829	956	-55	-73	-0,0	-293	-1 728
1979 1. kvartal	-10	19	66	-95	-0,2	-141	-815
1980 » »	3 637	3 889	333	-585	-1,0	-9	-399

1) Se note 1, tabell 13.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 20. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	29/2 1980
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 660	1 567	1 457	1 765	1 820	1 892
Utlån i alt	67 142	70 102	72 622	75 812	79 438	81 993
Herav:						
Til publikum	64 394	67 335	69 479	72 074	75 944	77 746
Andre fordringer på statskassen	2 106	2 256	2 331	2 331	2 331	2 331
Andre aktiva, inkl. utgifter	1 326	1 698	4 004	4 477	2 265	2 590
Aktiva i alt	72 234	75 623	80 414	84 385	85 854	88 806
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	7 416	7 309	7 171	7 058	7 966	7 941
I utenlandsk valuta	10 217	11 188	12 356	13 819	16 121	16 919
Andre lån	49 094	50 225	52 464	53 599	55 548	56 732
Aksjekapital, fond m.v.	4 577	4 783	4 845	4 904	4 968	5 039
Andre passiva, inkl. inntekter	930	2 118	3 578	5 005	1 251	2 175
Passiva i alt	72 234	75 623	80 414	84 385	85 854	88 806

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 075	2 007	2 275	2 135	1 842	2 029
Utlån i alt ¹⁾	21 263	21 776	22 366	23 191	23 966	25 023
Herav fra institusjoner som finansierer:						
a) Realkreditt	7 291	7 658	7 824	8 017	8 248	8 610
b) Skip	8 069	8 190	8 338	8 782	8 994	9 304
Andre aktiva	381	627	474	364	673	458
Aktiva i alt²⁾	23 362	23 934	24 639	25 211	26 005	27 033
Ihendehaverobligasjonslån	21 802	21 893	22 814	23 267	23 797	24 801
Annen gjeld	236	607	305	298	448	376
Kapital, fond m.v.	1 324	1 434	1 520	1 646	1 760	1 856
Passiva i alt	23 362	23 934	24 639	25 211	26 005	27 033

1) For avskrivning. 2) Etter avskrivning.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978 ³⁾	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Bankinnskudd	215	222	268	300	371	506
Utlån til publikum ¹⁾	3 347	3 249 ⁴⁾	3 351 ⁴⁾	3 456 ⁴⁾	3 360 ⁴⁾	3 352 ⁴⁾
Utlån til andre sektorer	817	749	815	864	1 233	1 067
Andre aktiva	1 242	1 203	1 257	957	1 012	1 801
Aktiva i alt²⁾	5 504	5 423	5 501	5 393	5 795	6 584
Lån i norske finansinstitusjoner	1 636	1 799	1 785	1 396	1 478	1 851
Andre innenlandske lån	2 387	1 974	2 130	2 264	2 343	2 580
Lån i utlandet	88	64	31	48	45	65
Kapital, fond m.v.	778	827	740	721	725	571
Andre passiva	615	759	815	964	1 203	1 517
Passiva i alt	5 504	5 423	5 501	5 393	5 795	6 584

1) For avskrivning. 2) Etter avskrivning. 3) Statistikken er lagt om fra og med 31/12-78 og derfor ikke direkte sammenliknbar med tall for tidligere tidspunkter. 4) Beregnet av Norges Bank.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balanseutdrag for livsforsikringselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Aktiva:						
Kassebeholdning og bankinnskudd	322	916	596	911	676	1 025
Statsobligasjoner	2 330	2 689	3 066	3 611	4 001	4 304
Statsgaranterte obligasjoner	343	351	396	372	379	375
Andre norske ihendehaverobligasjoner	7 917	7 801	7 969	8 044	8 236	8 325
Utlån til publikum	12 128	12 311	12 495	12 956	13 167	13 426
Utlån til andre sektorer	458	166	619	148	153	148
Andre spesifiserte aktiva	1 604	1 659	1 701	1 762	1 788	1 865
Balanseutdrag i alt	25 002	25 893	26 842	27 804	28 400	29 468

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 24. Balanseutdrag for skadeforsikringselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 202	2 209	2 400	2 491	2 544	2 708
Stats- og statsgaranterte obligasjoner	1	1	1	1	1	1
Andre norske ihendehaverobligasjoner	125	122	129	128	126	95
Utlån til publikum	2 832	2 860	2 968	2 889	2 894	3 061
Utlån til andre sektorer	771	772	810	851	891	978
Andre spesifiserte aktiva	1 884	1 945	1 981	2 046	2 112	2 175
Aktiva i alt	7 815	7 909	8 289	8 406	8 568	9 017

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere
(Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Folketrygdfondet	12 618	13 050	13 939	13 953	14 053	15 041
Postsparebanken og Postgiro	4 539	4 472	4 420	4 377	4 326	4 267
Livsforsikringselskaper	10 490	10 841	11 431	12 027	12 616	13 004
Forretningsbanker	15 305	16 544	16 566	17 182	17 462	19 930
Sparebanker	12 080	12 821	13 208	13 709	14 168	15 827
Norges Bank	2 109	1 831	1 834	1 821	1 806	1 316
Andre	5 149	5 347	5 154	5 114	5 599	5 934
I alt ¹⁾	62 290	64 906	66 551	68 183	70 030	75 319

¹⁾ Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1.-4. kvartal		Budsjett-tall for 1979 fra revidert nasjonalbudsj. for 1979	Budsjett-tall for 1979 fra revidert nasjonalbudsj. for 1980
	1978	1979		
Utlån fra forretnings- og sparebanker ¹⁾	6 017	9 023
Herav:				
Ordinære lån fra forretningsbanker ²⁾	2 904	4 038	3 000	3 950
» » » sparebanker ²⁾	2 899	4 340	2 550	3 100
Valutalån med lisens	214	645		
Private finansieringsselskaper	-100	100 ³⁾	75	150
Utlån fra forsikringselskaper m.v.	1 260 ³⁾	1 375 ³⁾	1 150	1 625
Herav:				
Livsforsikringselskaper	1 046	1 108	1 000	1 400
Skadeforsikringselskaper	168	191	150	225
Statsbanker ⁴⁾	11 376	11 100	11 800	10 450
Private kredittforetak	2 638	2 168		
Obligasjonsmarkedet	-568	-539	1 400	3 700
Samlet spesifisert kreditt- tilførsel fra innenlandske kilder	20 623	23 227	19 975	22 975
Direkte kapitalinngang fra utlandet	3 045	1 477	4 075	-3 000
Herav:				
Rederier	-1 621	-622	-400	-1 000
Oljevirkosmhet	2 686	-1 884	1 000	-6 500
Andre private og kommuner	-701	725	2 475	1 000
Andre kortsiktige transaksjoner og statistiske feil	2 681	3 258	1 000	3 500
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel	23 668	24 704	24 050	19 975

¹⁾ Inkl. valutalån med lisens.

²⁾ Inkl. spesialkvote, i budsjettet 300 mill. kroner, som er skjønnsmessig fordelt med 200 mill. kroner på forretningsbanker og 100 mill. kroner på sparebanker.

³⁾ Norges Banks anslag.

⁴⁾ Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Tabell 27a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (—)	1/1—31/12		1/1—28/2		Siste 12 mndr. pr. 28/2	
	1978	1979	1979	1980	1979	1980
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v. 1) (—)	2 285	2 590	—1 290	—2 277	1 903	1 334
B. Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner 2)	11 923	10 375	2 308	2 628	11 365	10 692
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	10 940	10 740	1 947	2 040	10 948	10 833
C. Forretnings- og sparebankenes kreditt-tilførsel 3) (+) og inntektsoverskudd (—)	7 062	11 430	475	—226	6 465	10 728
Herav:						
Forretningsbankenes utlånsøkning	3 118	4 683	326	204	2 600	4 561
Sparebankenes utlånsøkning	2 899	4 340	176	—2	2 902	4 162
D. Økning i skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag (—)	—933	—1 307	—96	—170	—973	—1 381
E. Publikums netto valutasalg til bankene	—6 400	—3 247	341	89	—4 934	—3 499
F. Uspesifisert tilførsel inkl. statistiske feil	—689	—1 084	421	893	985	—339
G. Endring i publikums likviditet i alt (A+...+F)	13 248	18 757	2 159	937	14 811	17 535
Herav:						
Sedler og mynt	971	671	—873	—805	930	739
Innskudd på anfordring	1 814	3 047	—614	—857	1 983	2 804
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	1 053	3 008	224	—133	1 218	2 651
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	9 410	12 031	3 422	2 732	10 680	11 341
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetsmassen	11,0	14,0	1,6	0,6	12,2	12,9

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

1) Omfatter den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innestående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens netto renter og stonader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygd-

fondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (—), Folketrygdfondets nettokjøp av §15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+), kontolån til statskassen fra publikum (—) og kreditt-tilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av §15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 27b. Sammensetningen av publikums likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kasse- kreditter og byggeplan	Sum	Tids- innskudd	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt	
							Belop	%
1969	6 524	7 219	5 772	19 515	24 549	44 264	3 254	7,9
1970	7 284	8 218	6 420	21 922	28 050	49 972	5 708	12,9
1971	7 999	9 151	7 525	24 675	31 162	55 837	5 865	11,7
1972	8 754	10 934	8 355	28 043	34 310	62 353	6 516	11,7
1973	9 444	12 832	8 901	31 177	38 511	69 688	7 335	11,8
1974	10 774	14 100	9 824	34 698	42 243	76 941	7 253	10,4
1975	12 392	16 264	11 868	40 524	48 210	88 734	11 793	15,3
1976	14 257	19 170	13 663	47 090	56 782	103 872	15 138	17,1
1977								
Januar	13 848	20 901	13 857	48 606	57 719	106 325	14 724	16,1
Februar	13 756	19 720	13 513	46 989	59 040	106 029	15 160	16,7
Mars	13 785	21 689	12 944	48 418	58 916	107 334	17 710	19,8
April	13 824	20 418	12 816	47 058	60 259	107 317	15 497	16,9
Mai	13 808	19 642	13 070	46 520	59 860	106 380	15 199	16,7
Juni	14 520	22 167	12 925	49 612	61 201	110 813	15 690	16,5
Juli	14 434	21 512	14 013	49 959	62 519	112 478	16 096	16,7
August	14 396	21 353	14 072	49 821	63 905	113 726	16 839	17,4
September	15 217	21 059	13 951	50 227	63 648	113 875	17 169	17,8
Oktober	15 280	22 680	14 977	52 937	65 466	118 403	17 891	17,8
November	15 203	21 322	15 023	51 548	63 652	115 200	16 399	16,6
Desember	16 089	22 329	14 743	53 161	67 364	120 525	16 653	16,0
1978								
Januar	15 442	23 493	15 016	53 951	68 536	122 487	16 162	15,2
Februar	15 257	21 546	14 801	51 604	69 516	121 121	15 092	14,2
Mars	14 778	22 949	14 227	51 954	69 371	121 325	13 991	13,0
April	14 847	21 510	14 305	50 662	70 513	121 175	13 858	12,9
Mai	14 761	22 287	13 889	50 937	70 597	121 534	15 154	14,3
Juni	15 439	23 580	14 523	53 542	70 606	124 148	13 335	12,0
Juli	15 277	23 642	15 426	54 345	71 441	125 786	13 308	11,8
August	15 321	22 882	15 019	53 222	72 656	125 878	12 152	10,7
September	16 167	22 707	15 284	54 158	72 126	126 284	12 409	10,9
Oktober	16 253	24 430	15 819	56 502	73 346	129 848	11 445	9,7
November	16 173	23 587	15 923	55 683	72 614	128 297	13 097	11,4
Desember	17 060	24 143	15 796	56 999	76 774	133 773	13 248	11,0
1979								
Januar	16 355	24 949	16 347	57 651	78 792	136 443	13 956	11,4
Februar	16 187	23 529	16 020	55 736	80 196	135 932	14 811	12,2
Mars	16 166	24 152	16 105	56 423	79 751	136 174	14 849	12,3
April	16 056	24 728	15 542	56 326	81 186	137 512	16 337	13,3
Mai	16 011	23 343	15 746	55 100	80 225	135 325	13 791	11,4
Juni	16 800	26 396	16 669	59 865	81 078	140 943	16 795	13,5
Juli	16 505	26 591	17 866	60 962	82 061	143 023	17 237	13,7
August	16 545	25 916	17 835	60 296	82 889	143 185	17 307	13,8
September	17 653	26 850	17 511	62 014	82 772	144 786	18 502	14,7
Oktober	17 109	27 268	18 375	62 752	85 011	147 763	17 915	13,8
November	17 096	26 478	18 606	62 180	84 140	146 320	18 023	14,0
Desember	17 731	27 190	18 804	63 725	88 805	152 530	18 757	14,0
1980								
Januar	17 155	28 396	18 876	64 427	90 582	155 009	18 566	13,6
Februar	16 926	26 333	18 671	61 930	91 537	153 467	17 535	12,9
Mars	16 756	28 192	18 009	62 957	90 551	153 508	17 334	12,7

1) Eksklusive banksporing med skattefradrag og Folketrygdfondets innskudd på termin.

Tabell 28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssetter på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kassekreditter		Bygglån		Andre utlån		Utlån i alt	
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon
					Under 1 år		Over 1 år					
4. kvartal 1978												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,6	1,0
1. kvartal 1979												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,3	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,7	1,0
2. kvartal 1979												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	9,8	1,6	13,4	1,0	13,7	1,0
3. kvartal 1979												
Lavest	10,7	1,2	12,1	0,4	9,8	0,8	9,2	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,7	1,0
4. kvartal 1979												
Lavest	10,7	1,2	12,1	0,4	9,8	0,9	9,2	1,3	9,5	0,0	9,1	0,0
Høyest	12,0	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	9,7	1,5	13,5	1,0	13,7	1,0
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)												
4. kvartal 1978												
Lavest		0,0		0,2		0,3		0,2		0,2		0,2
Høyest		0,6		0,8		0,7		0,5		0,5		0,7
4. kvartal 1979												
Lavest		0,1		0,2		0,3		0,2		0,2		0,2
Høyest		0,6		0,9		0,7		0,5		0,5		0,7

1) Rente- og provisjonssettsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Oppgavene fra bankene er for øvrig behøvet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt. Se for øvrig kommentarene i artikkel i Penger og Kreditte nr. 2/1978.

Tabell 29. Sparebanker. Rente- og provisjonsstatser på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kassekreditter		Byggelån		Andre utlån		Utlån i alt	
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon
4. kvartal 1978												
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,4	0,8	8,5	1,3	9,7	0,0	9,0	0,0
Høyest	12,0	1,4	12,9	1,5	9,9	1,4	8,8	1,4	12,9	0,9	12,7	0,5
1. kvartal 1979												
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,4	1,3	9,8	0,0	9,1	0,0
Høyest	12,0	1,3	12,8	1,5	9,7	1,4	8,8	1,4	12,8	1,2	12,7	0,4
2. kvartal 1979												
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,4	0,8	8,5	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0
Høyest	12,1	1,3	12,8	1,5	9,9	1,4	8,7	1,4	12,8	1,2	12,7	0,4
3. kvartal 1979												
Lavest	11,2	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,4	1,3	9,9	0,0	9,0	0,0
Høyest	12,1	1,3	12,8	1,5	9,9	1,4	8,7	1,4	12,8	1,2	12,7	0,4
4. kvartal 1979												
Lavest	11,1	0,7	12,4	0,5	9,4	0,8	8,5	1,3	9,8	0,0	9,0	0,0
Høyest	12,1	1,3	12,9	1,5	9,9	1,4	8,8	1,4	12,9	0,6	12,7	0,4
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)												
4. kvartal 1978												
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,1		0,2		0,2
Høyest		0,4		0,7		0,5		0,5		0,6		0,6
4. kvartal 1979												
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,1		0,2		0,2
Høyest		0,4		0,7		0,5		0,5		0,6		0,6

1) Se fotnote til tabell 28.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti ²⁾	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår		Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
							Under 1 år	1 år og over			
4. kvartal 1978											
Lavest	0,0	4,0	0,8	5,0	7,5	7,7	6,9	7,5	7,5	6,8	5,5
Høyest	2,3	4,5	2,7	5,0	7,6	10,5	10,9	8,2	7,5	8,7	7,4
1. kvartal 1979											
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	8,1	6,3	7,7	7,5	6,5	5,2
Høyest	1,8	4,3	2,3	5,1	7,6	10,1	10,2	9,4	7,5	8,3	6,9
2. kvartal 1979											
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,8	6,0	7,6	7,5	6,4	5,0
Høyest	1,8	4,3	2,3	5,1	7,6	10,0	10,0	9,3	7,5	8,1	6,7
3. kvartal 1979											
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,8	7,4	7,8	7,5	7,0	5,6
Høyest	2,0	4,2	2,5	5,1	7,6	10,2	11,1	8,7	7,5	8,7	7,3
4. kvartal 1979											
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,5	8,0	7,7	7,5	7,3	6,0
Høyest	1,7	4,5	2,3	5,1	7,6	10,2	12,4	8,4	7,5	9,4	7,9

1) Se fotnote til tabell 2B.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

Tabell 31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti: ²⁾	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår Under 1 år 1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
4. kvartal 1978										
Lavest	0,5	4,0	1,8	5,1	7,4	7,6	6,3	7,8	7,5	5,8
Høyest	2,7	4,4	3,4	5,1	7,6	10,2	9,5	8,6	7,5	6,5
1. kvartal 1979										
Lavest	0,2	4,0	1,6	5,0	7,4	7,4	6,2	7,8	7,5	5,7
Høyest	2,4	4,4	3,1	5,1	7,6	10,1	9,4	9,0	7,5	6,3
2. kvartal 1979										
Lavest	0,4	4,0	1,8	5,1	7,4	7,1	6,3	7,8	7,5	5,7
Høyest	3,3	4,8	3,9	5,1	7,6	10,2	9,5	9,0	7,5	6,4
3. kvartal 1979										
Lavest	0,5	4,0	1,8	5,1	7,4	7,8	6,2	7,8	7,5	5,8
Høyest	3,3	4,9	3,9	5,1	7,6	10,2	9,6	8,6	7,5	6,5
4. kvartal 1979										
Lavest	0,5	4,0	1,9	5,1	7,5	7,5	6,6	7,9	7,5	5,9
Høyest	3,1	5,3	4,0	5,1	7,6	10,2	11,4	8,8	7,5	6,8

1) Se fotnote til tabell 28.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

Tabell 32. Kortsiktige rentesatser (Prosent p.a.)

		Interbankrenten — dagslån. Gjennomsnitt		Renter på NOK, beregnet på grunnlag av terminkurser. Gjennomsnitt		Marginalren- ten på banke- nes lån i Norges Bank pr. utgangen av måneden ¹⁾	Gjennomsnitts- renten på bankenes lån i Norges Bank
				1 mnd.	3 mnd.		
1978	November	5,9	6,6		13,5	8,7	7,9
	Desember	7,2			11,5	10,0	
1979	Januar	5,8	5,5	7,8	9,0	7,5	7,6
	Februar	5,1		8,7	8,7	9,2	
	Mars	5,9	7,3	8,6	9,3	7,9	7,4
	April	8,6		8,8	9,4	9,0	
	Mai	7,9	8,6	9,0	8,9	7,8	7,8
	Juni	9,3		9,3	9,0	10,1	
	Juli	8,3	8,6	9,0	8,9	8,3	8,1
	August	8,9		10,3	10,5	9,3	
	September	8,4	9,2	13,2	13,0	9,8	9,2
	Oktober	9,9		17,0	15,6	10,5	
	November	11,4	11,3	13,7	13,6	10,5	10,5
	Desember	11,2		13,1	12,7	11,5	
1980	Januar	9,9	9,7	10,9	11,8	11,5	11,3
	Februar	9,5		11,9	12,1	11,5	
	Mars	12,8	13,4	14,0	14,2	12,3	11,3
	April	13,9		14,2	14,4	12,7	

1) Marginalrenten er renten på bankenes dyreste lån i Norges Bank.

Tabell 33. Rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere trukne utlån til norske låntakere
(Prosent p.a.)

	Veksler		Utlån mot avbetalings- kontrakter		Kassekreditt		Bygglån		Andre utlån med løpetid under 1 år ³⁾		Andre utlån med løpetid 1 år og over		Utlån i alt			
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	Hørv med kon- vøringstil- sagn fra statens boligbanker		(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)		
							(1)	(2)								
Forretningsbanker:																
1976	8,5	11,0	10,0	11,4	7,9	11,2	7,7	9,9	6,9	8,7	8,8	9,3	8,4	8,7	8,2	9,8
1977	9,6	12,5	9,6	11,0	8,1	11,5	7,9	10,3	7,1	9,5	9,4	10,0	8,7	9,0	8,6	10,2
1978	11,3	14,2	10,7	12,0	10,4	14,0	9,2	11,8	7,6	10,1	9,5	10,0	10,3	10,5	10,2	11,9
1979	12,0	14,7	12,0	13,5	11,0	14,4	9,4	11,9	7,6	10,1	10,1	10,6	10,9	11,2	10,8	12,4
Sparebanker:																
1976	9,6	11,1	9,4	10,2	8,1	10,7	7,1	9,0	7,0	8,6	8,2	8,7	8,4	8,5	8,2	8,9
1977	9,6	11,4	9,8	10,7	8,1	10,9	7,3	9,3	7,1	9,1	8,2	8,8	8,6	8,8	8,4	9,1
1978	11,2	13,3	10,6	11,4	10,2	13,2	8,5	10,6	7,6	9,7	11,0	11,5	10,4	10,6	10,1	10,9
1979	12,2	14,2	12,1	13,0	10,5	13,5	8,6	10,8	7,6	9,8	10,7	11,1	10,7	10,9	10,4	11,2

(1) Renter basert på rådata for 1979

(2) Renter og kredittprovisjon samlet. Merk at prosentsetene for kredittprovisjoner her relaterer seg til trukne utlån og derved kan ha et annet innhold enn i tabell 28 og 29.

3) Rentesatsen påvirkes sterkt av endringer i fordelingen på ulike typer utlån under denne utlånart.

Tabell 34. Renteutgifter i prosent av midlere innskudd fra norske kunder (Prosent p.a.)

	Folio- innskudd	Lønns- konti	Anfordring i alt	Oppsigelse		Langtids- sparing	Termin og andre vilkår		Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd	
				3 og 6 mndr.	12 mndr.		under 1 år	1 år og over				
Forretnings-												
banker												
1976	1,2	1,7	1,3	3,8	5,7	..	7,2	7,0	5,8	6,0	4,7	
1977	1,3	2,0	1,4	3,9	5,7	..	8,1	8,0	5,8	6,5	5,2	
1978	2,3	2,6	2,3	4,9	7,21)	..	9,4	8,31)	7,3	7,8	6,5	
1979	3,2	3,0	3,2	4,9	7,4	9,7	9,7	8,5	7,3	8,1	6,9	
Spare-												
banker												
1976	0,8	2,1	1,4	3,9	5,8	..	6,5	6,6	5,9	5,1	4,5	
1977	1,2	2,2	1,6	3,9	5,8	..	6,9	6,7	5,9	5,1	4,5	
1978	1,8	3,0	2,3	4,9	7,31)	..	8,5	7,8	7,4	6,5	5,8	
1979	2,1	3,6	2,7	5,0	7,5	8,9	8,9	8,6	7,4	6,8	6,2	

1) Langtidssparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. I tabellen er langtidssparing tatt med delvis under 12 måneders oppsigelse og delvis under termin og andre vilkår 1 år og over.

Tabell 35. Livsforsikringsselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlånsform pr. 31. desember (Prosent p.a.)

	Pantelån		Poliselån	Andre utlån	Utlån i alt
	I alt	Herav til boligformål			
Alle utlån:					
1972	6,4	6,0	6,2	6,4	6,4
1973	6,5	6,0	6,5	6,6	6,5
1974	7,0	6,5	7,5	7,3	7,1
1975	7,3	6,8	7,5	7,4	7,3
1976	7,6	7,3	7,5	7,8	7,7
1977	7,8	7,5	8,9	8,4	7,9
1978	8,9	8,7	9,2	9,6	9,0
Nye utlån:					
1976					
Lavest	7,8	7,5	7,5	7,5	7,8
Høyest	8,6	8,4	7,8	9,8	8,8
1977					
Lavest	9,3	9,0	9,3	9,0	9,2
Høyest	9,5	9,1	9,3	10,6	9,7
1978					
Lavest	9,3	9,0	9,3	10,0	9,5
Høyest	9,6	9,1	9,3	11,0	9,9
1979					
Lavest	9,4	9,0	9,1	9,9	9,5
Høyest	9,7	9,0	9,1	11,0	9,9

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	11369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	11375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(03) 73 14 86	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 21555	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 2137 20	42155 nbber n
Bodø	Postboks 327, 8001 Bodø	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(03) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 75100	19830 nbjk n
Halden	Postboks 278, 1751 Halden	(031) 84564	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27754	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	21880 nbcs n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 8 300	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 50045	11834 nbllil n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	21107 nbks n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardo	Postboks 68, 9951 Vardo	(085) 87621	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21710	42894 nbaal n

